

Riksdagens snabbprotokoll

2024/25:30

Torsdagen den 14 november

Kl. 12.00–17.15

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 24 oktober justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Mattias Karlsson* i Norrhult (SD) avsagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden och att *Ulrika Heie* (C) avsagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen och som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Mats Hellhoff* som suppleant i EU-nämnden, att Moderaternas partigrupp anmält *Joanna Lewerentz* som suppleant i civilutskottet samt att Centerpartiets partigrupp anmält *Elisabeth Thand Ringqvist* som ledamot i krigsdelegationen och som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Andre vice talmannen förklarade valda till

suppleant i civilutskottet
Joanna Lewerentz (M)

suppleant i EU-nämnden
Mats Hellhoff (SD)

ledamot i krigsdelegationen
Elisabeth Thand Ringqvist (C)

ersättare i riksdagsstyrelsen
Elisabeth Thand Ringqvist (C)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:142

Till riksdagen
Interpellation 2024/25:142 Vargen
av *Patrik Björck* (S)
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 13 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är att det är fullbokat i kammaren.
Stockholm den 13 november 2024
Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet
Peter Kullgren (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2024/25:195

Till riksdagen
Interpellation 2024/25:195 Åtgärder mot arbetslöshet
av *Sofia Amløh* (S)

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 13 november 2024
Arbetsmarknadsdepartementet
Mats Persson (L)
Enligt uppdrag
Johanna Johnsson
Rättschef

§ 5 Anmälan om faktapromemorior

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2024/25:FPM5 Förordning om EU:s digitala reseaplikation *COM(2024) 670* till justitieutskottet
2024/25:FPM6 Rådsförordning om digitala resehandlingar baserade på identitetskort *COM(2024) 671* till justitieutskottet

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:109 om campusbaserad utbildning

Anf. 1 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Niklas Sigvardsson har frågat mig om jag avser att klargöra definitionen av begreppet campusbaserad utbildning. Vidare har interpellanten frågat mig hur jag ser på framtiden för decentraliserad utbildning och om jag avser att vidta några åtgärder utifrån min syn på frågan. Niklas Sigvardsson har även frågat mig om stödet till lärcentrums utveckling kommer att finnas kvar framöver.

För att Sverige ska stå starkt inför framtiden och fortsätta att utvecklas som kunskapsnation är en väl fungerande kompetensförsörjning i hela landet avgörande. Såväl yrkeshögskolan som universitet och högskolor har en viktig roll när det gäller att möta de fortsatta stora kompetensbehoven inom offentlig sektor och näringsliv. Jag välkomnar den samverkan som sker i dag mellan lärosäten och kommuner, som tillgängliggör högre utbildning på flera platser i landet.

Statsbidraget för lärcentrum infördes 2018. Intresset är stort, och söktrycket från kommunerna är högt. Etableringen och utvecklingen av lärcentrum är viktig för att öka tillgången till utbildning i hela landet. Lärcentrum ger ökade möjligheter för vuxna att ta del av utbildning, vilket ger bättre förutsättningar för genomströmning. Detta konstaterar Skolverket i sin utvärdering av statsbidraget från 2020. Det är därför glädjande att intresset för statsbidraget för lärcentrum är så stort i kommunerna.

Regeringen har för 2024 avsatt 50 miljoner kronor till statsbidraget för lärcentrum, vilket är viktigt för en ökad tillgång till utbildning i hela landet. Statsbidraget beräknas uppgå till denna nivå även permanent. Regeringen har inga förslag som syftar till att minska eller avskaffa statsbidraget.

Under åren 2022–2030 satsas även 20 miljoner kronor på decentraliserad vårdutbildning. Syftet är att möjliggöra för universitet och högskolor att bedriva utbildningar som leder till anställning i ett bristyrke inom hälso- och sjukvården. Detta gäller flera studieorter i regioner där det finns särskilda utmaningar med kompetensförsörjning i vården. Det handlar till exempel om glesbygdsområden och orter som ligger långt ifrån de lärosäten där aktuella utbildningar bedrivs. Flera lärosäten har fått medel för decentraliserad utbildning. Till exempel fick Umeå universitet cirka 8,8 miljoner kronor för 2024 för sådan vårdutbildning, och universitetet får sedan tidigare cirka 6,8 miljoner kronor årligen för decentraliserad läkarutbildning.

Campusutbildning är ett begrepp som förekommer i den officiella statistiken. Det är expertmyndigheten Universitetskanslersämbetet som ansvarar för den officiella statistiken inom högskolesektorn och därmed även för definitionen som omfattar campusbaserad utbildning. Den nuvarande definitionen av begreppet campusutbildning är att utbildningen i huvudsak sker på plats i universitetets eller högskolans lokaler.

Universitetskanslersämbetet har nyligen publicerat ett förslag på en ny definition som benämns platsbunden utbildning och som enligt förslaget börjar gälla höstterminen 2026. Enligt förslaget definieras platsbunden utbildning som utbildning där lärare och studenter i huvudsak genomför undervisning och examination på plats i lärosätets lokaler eller på andra bestämda platser. Jag har inte för avsikt att ta några initiativ för att ytterligare förtydliga detta begrepp.

Anf. 2 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation om campusbaserad utbildning och för möjligheten att diskutera detta angelägna ämne.

Frågan kan anses vara snäv och kanske aningen detaljerad, men den är viktig när vi ska försöka säkerställa att hela landet har tillgång till kvalitativ högre utbildning, oavsett om den bedrivs på lärosätets campus eller genom decentraliserade utbildningsformer vid något av landets alla lärcentrum. Det är faktiskt en grundläggande fråga för Sveriges långsiktiga utveckling som kunskapsnation.

Precis som utbildningsministern sa består frågan av tre delar: definitionen av campusbaserad utbildning, regeringens syn på framtida decentraliserad utbildning och stödet till lärcentrum.

Jag börjar med definitionen av campusbaserad utbildning. Våra lärcentrum utvecklar just nu väldigt mycket av sin verksamhet utifrån att de ser sig själva som en del av campus runt om i vårt land. Som utbildningsministern nämnde jobbar UKÄ, alltså Universitetskanslersämbetet, med att ha den officiella statistiken och definitionen. Vi ser positivt på den förändrade definitionen, som talar mer om platsbunden undervisning och utbildning, på grund av att man därigenom vidgar begreppet till att inte bara handla om lärosätets fysiska plats – ett lärosäte kan vara verksamt fysiskt på flera olika områden.

Jag vill också understryka vikten av att campusutbildning på lärosätet och lärcentrums roller inte ses som motsatser utan som komplement. Möjligtvis behöver det utvecklas en nationell strategi eller vision som omfattar både campusbaserad och decentraliserad utbildning och som gör att vi kan stärka den högre utbildningens konkurrenskraft och på så sätt möta samhällets skiftande behov.

Det handlar ju trots allt om att människor ska kunna ta del av högkvalitativ utbildning oavsett var i Sverige de bor. Det ska inte bara handla om distansstudier, utan det ska faktiskt även handla om lärcentrum och fysiska platser där man tar till sig av utbildning. I mitt hemlän,

Jönköpings län, bedrivs sådan utbildning i nästan alla områden. Den är väldigt viktig i kommuner som Värnamo och Eksjö, som har decentraliserade sjuksköterskeutbildningar, och i till exempel Vetlanda och Gislaved, som jobbar mycket med industrins utveckling.

När det gäller decentraliserad utbildning är det inte bara vårdsyrken, som ministern nämnde, som är viktiga. Många andra bristyrken är också betydelsefulla för vårt land, och man kan ta del av decentraliserad utbildning till dessa yrken. Till exempel kan man utbilda sig till förskollärare vid olika lärcentrum. Vi jobbar också med olika typer av verkstadsindustriteknik och liknande, som behövs väldigt mycket inom industrin just nu, trots att arbetslösheten är hög.

För att lyckas med detta behöver vi från nationellt håll ta stora initiativ. Därför är det intressant att låta utbildningsministern fortsätta reflektera över hur campusbaserad eller platsbunden utbildning, som den nya definitionen är, kan utvecklas. Det handlar inte bara om att vi inte ska minska den eller ta initiativ till något sådant. Utbildningsministern får gärna fortsätta med det i sitt nästa anförande.

Anf. 3 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Närvaron av ett lärcentrum är viktig för såväl regionen och kommunen som den lokala arbetsmarknaden, inte minst industrin, som ledamoten nämnde. Det håller jag verkligen med om. Detta gäller inte bara den viktiga vårdsektorn.

Reflektionen är att distansutbildning och decentraliserade utbildningsmiljöer är viktiga för att möjliggöra vidareutbildning och studier i kombination med arbete och familjeliv, inte minst mitt i livet. Samtidigt ställer det höga krav på distansutbildningarna. Det ska vara hög kvalitet, vilket innebär krav på både pedagogik och tekniska lösningar. Det tar tid att lära sig att klara av administrationen och att växa in i den fysiska plats som lärcentrum, eller platsbaserad utbildning som det ska heta i framtiden, utgör.

Hittills är det alltför många som inte har fullföljt utbildningen. Målet är dock att de som söker och antas ska fullfölja utbildningen, och då måste det fungera väl. Inte minst måste de som ansvarar för lärcentrum se till att administration och teknik fungerar väl. En del sker ju på skärm, men det har jag som utbildningsminister inga problem med eftersom det här handlar om vuxna människor.

Anf. 4 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

I sitt svar på interpellationen nämnde utbildningsministern stödet på 50 miljoner för 2024 till utveckling av lärcentrum. Stödet har en avgörande roll för att driva på utvecklingen av lärcentrum och skapa bättre genomströmning och ett mer inkluderande utbildningssystem. Söktrycket på dessa pengar är stort, och det är många fler kommuner som söker stödet än som får det. Ministern säger att man inte avser att minska

eller avskaffa stödet, vilket är positivt. Men det är en klen tröst med tanke på att regeringen har skurit ned på stödet till lärcentrum med i princip 50 procent sedan man tog över 2022 – detta i en tid då arbetslösheten har ökat och vi har en arbetslöshets- och konkursvåg i samma storlek som på 90-talet. Man säger att stödet inte ska minskas eller avskaffas, men man har ju redan minskat det de senaste två åren. Det är en dålig utbildnings- och arbetsmarknadspolitik som slår hårt mot de lärcentrum som finns runt om i vårt land.

Det är tyvärr inte bara färre som får del av pengarna. Under 2024 får inga kommuner norr om Borlänge och Sandviken ta del av stödet, och vårt land sträcker sig ju ganska mycket längre än från Ystad till Borlänge. Socialdemokraterna dubblar därför regeringens satsning i sin budgetmotion. Vi ser det som avgörande att det inte bara ska vara fina ord om campusbaserad och decentraliserad utbildning utan att lärcentrum måste kunna fortsätta att utvecklas och ta kliv framåt för att tillgängliggöra utbildning för de många i vårt land som bor långt från orter med lärosäten. Utbildningsministern nämner yrkesverksamma, och dessa måste kunna ta del inte bara av distansutbildningar utan också platsbundna utbildningar. Det är ju något visst med att på en fysisk plats utvecklas och lära sig tillsammans med andra. Det är en viktig del i vår kunskapssyn. Därför är det som sagt olyckligt att ingen kommun norr om Borlänge och Sandviken får ta del av stödet för 2024.

När ministern har klarlagt att det är viktigt att det finns lärcentrum i hela landet och att utbildning är viktigt i hela vårt land, inte bara i de södra delarna och på orter med lärosäten, får ministern gärna svara på om vi i framtida förhandlingar kommer att få se ökade resurser till lärcentrum. Kommer det att vara prioriterat för Liberalerna att utöka möjligheterna till platsbunden utbildning?

Anf. 5 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Vi följer givetvis detta noga. De senaste årens utveckling, inte minst på grund av pandemin, har för vissa lärosäten inneburit en stor tillströmning av distansstudenter. Det är roligt och bra att människor känner en längtan att anstränga sig, kämpa hårt och skaffa sig en utbildning. Men i och med att vi vet att det tyvärr har funnits en del kvalitetsproblem och att genomströmningen har varit dålig behöver vi titta noga på hur detta fungerar. Låt mig fortsätta att framhålla att vi värnar denna möjlighet men att vi också ställer höga krav på kvalitet.

Tillströmningen ökade som sagt under pandemin. Nu är det tid för konsolidering, och därför har vi kvar ett starkt statsstöd. Det går givetvis att argumentera för ett ännu större statsstöd, och då får man ta det någon annanstans ifrån eller höja någon skatt. Det brukar alltid gå att lösa. Men höjd skatt kan få effekter på det näringsliv som inte minst Niklas Sigvardsson själv kommer från. De ekonomiska marginalerna i en lågkonjunktur är små, och skattehöjningar på arbete och

företagande kan vara besvärliga. De företag jag träffar, också i Jönköping, pratar ofta om vikten av att få ned inflationen så att räntorna går ned och förutsättningarna förbättras för investeringar och inte minst produktion eftersom efterfrågan tenderar att öka.

Vi fortsätter att följa detta noga. Låt oss slå fast att regeringen gör stora satsningar på de lärosäten som ligger norr om Dalälven. Det handlar som sagt om 3,7 miljarder nästa år, och det räcker till väldigt många programutbildningar och även distansutbildningar.

Anf. 6 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag tycker att ministrernas svar svävar iväg lite. Debatten handlar inte om distansutbildning. Decentraliserad utbildning i denna form handlar om platsbunden utbildning tillsammans med andra, inte distansutbildning i ensamhet framför en skärm.

Ministern pratar om prioriteringar. Vi socialdemokrater kan hitta 50 miljoner i vårt budgetalternativ eftersom vi inte ger massiva skattesänkningar till de allra rikaste. I min uppväxtkommun Gislaved i Jönköpings län får inte ens 1 procent av befolkningen ta del av skattesänkningen för de allra rikaste. Det är ganska lätt att hitta utrymme i budgeten när man använder lånade medel. I stället borde man prioritera långsiktiga möjligheter för människor att ta del av utbildning.

Det är detta det handlar om. Lärcentrum kommer att fortsätta att spela en avgörande roll. Vi delar regeringens åsikt att utbildning är viktigt för att stärka Sverige som kunskapsnation och för att stärka Sveriges konkurrenskraft gentemot andra länder. Vi behöver dock se till att utbildning kommer alla människor till del i hela vårt land, inte bara koncentrerat till orter med lärosäten. Utbildning ska ges nära de människor som måste ställa om mitt i livet för att kunna ta framtidens jobb.

Vi kommer att fortsätta att debattera detta i kamraren, för det är avgörande för att Sverige ska stå starkt i framtiden, både som nation och när det gäller alla de individer som vill utbilda sig runt om i hela vårt land.

(Applåder)

Anf. 7 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det är korrekt, men om vi ska vara ärliga gör inte ens stora satsningar att platsbaserad utbildning kommer att kunna finnas exakt överallt. Det är därför jag också lyfter fram vikten av distansutbildningar och hybrider. Man ska se till att det finns en bra koppling till närmaste högskola eller universitet för att säkra kvaliteten; det är helt avgörande.

Om det ska finnas arbeten till de människor som utbildar sig i framtiden i en svår tid har regeringen en bestämd uppfattning vad gäller till exempel höga skatter på utbildning. Jag menar att hälften kvar är en rimlig princip, som även många socialdemokrater innan Niklas Sigvardsson på Socialdemokraternas bank här i riksdagen har argumenterat för och röstat för. Man har sagt att det har varit viktigt för att uppmuntra

utbildning, högre utbildning och investeringar i Sverige så att människor vill utveckla sig själva och sina företag.

Man ska komma ihåg att om man säger hälften kvar menar man att den andra hälften går till skatt. Ju fler människor som har den utbildning och bakgrund och det entreprenörskap som leder till att man får relativt hög lön, desto kraftigare bidrar man till det gemensamma med den andra halvan. Det kallar jag god solidaritet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2024/25:122 om försvarsindustriellt avtal Sverige–Finland

Anf. 8 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Peter Hultqvist har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att upprätta ett nytt försvarsindustriellt avtal mellan Sverige och Finland.

Sverige och Finland har ett omfattande samarbete på försvarsmaterielområdet, dels multilateralt exempelvis inom Nato, EU och Nordefco, dels bilateralt. Som exempel kan ges samarbete kring anskaffning av pansarterrängbilar och eldhandvapen och samarbete kring säkerställandet av försörjningssäkerhet för ammunition.

Sverige och Finland är överens om att fortsatt främjande och stärkande av försvarsindustrin är en viktig del av utvecklingen av försvarsförmågan i våra länder. Detta är även till gagn för våra allierade. Samarbetet på detta område genomförs i dag både inom ramen för befintliga bilaterala försvarssamarbetsavtal mellan Sverige och Finland och genom avtal mellan de nordiska länderna. Regeringen följer och utvecklar efter behov samarbetet tillsammans med Finland för att det ska ge de av länderna gemensamt önskade resultaten.

Anf. 9 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Tack för svaret, försvarsministern! Jag tror att det går att göra betydligt mer. Avtalet från 1995 som är ett memorandum of understanding kan förnyas och utvecklas mycket. De samarbeten som nämns kring vissa specifika saker som pansarterrängbilar och eldhandvapen bygger på upphandling av specifika system. Men det är inte riktigt det jag är ute efter. Jag är ute efter att man kanske ska göra gemensam upphandling och gemensamt utvecklingsarbete och kanske ha en gemensam strategi.

Jag tog fasta på det som står i samarbetsförklaringen från den 16 september då Sverige och Finland hade ett stort möte. Man sa då att man ska ha ett bilateralt samarbete kopplat till försvarsindustrin. Det var en eller två meningar rätt långt ned i texten. Min uppfattning är att om det här ska bli på riktigt allvar måste man göra ett mer genomgripande och grundligt försvarsindustriellt avtal, som också förankras i både

svensk och finsk försvarsindustri. Man bör alltså dra det mot att vi gör mer tillsammans.

Samtidigt finns det en sak som vi skulle kunna åtgärda gemensamt rätt så snabbt. Vi behöver ökad produktionskapacitet i försvarsindustrin med inriktning på Ukraina. Det tas initiativ till olika projekt i EU och mellan olika länder. Men Sverige och Finland skulle kunna göra ett stort ammunitionsprojekt tillsammans, där vi även tittar på hur vi skulle kunna inrätta större produktionskapacitet och nya produktionslinjer tillsammans.

Om man ska nämna några specifika områden där vi skulle kunna fördjupa samarbetet är det förutom ammunition också sensorer och radar. Där finns det teknik i Sverige som i förlängningen skulle kunna användas på den finska sidan, exempelvis systemet Global Eye. Vi har marin kompetens och skulle kunna diskutera vidare samarbete genom Swedish Finnish Naval Task Force, som har byggts upp till en väldigt bra gemensam marin enhet. Inom ramen för det skulle man även kunna titta på vad som kan göras gemensamt samtidigt som man på finsk sida nu förnyar sin marin med olika investeringar i nya fartyg.

Samarbete kan också ske vad gäller komponenter i olika vapensystem. Eldhandvapen och fordon har nämnts som exempel, men jag tycker som sagt att vi ska titta på det här bredare. Finns det förutsättningar för gemensamma utvecklingsprojekt? Det är en viktig fråga man skulle kunna ställa sig. Då handlar det om att vi bestämmer oss för något område där vi gemensamt väljer att satsa. Finns det långsiktiga prioriteringar som kan göras när det gäller utveckling av gemensamma vapensystem? Sådana frågor tycker jag att man kan lägga grunden till. Inom ramen för ett avtal skulle man då kontinuerligt kunna samla försvarsindustrin i respektive land och dra åt det hållet.

Jag är övertygad om att det här skulle kunna ge fina resultat om viljan och tydligheten finns. Jag tycker väl inte att det finns någonting att säga om det som är gjort, men det behöver göras mycket mer. Steglängden måste tas ut.

Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Peter Hultqvist, för interpellationen! Jag ska alldeles strax svara på frågorna koppelade till samarbetet. Jag vill bara för kontextens skull säga att vi har ett starkare samarbete med Finland nu på det försvarspolitiska området än tidigare på grund av att vi omfattas av Natos gemensamma försvarsplanering och även artikel 5. Det skapar naturligtvis helt nya förutsättningar för integration på den försvarspolitiska nivån men också när det kommer till försvarsplanering mellan våra försvarsmyndigheter.

Vi har också ett omfattande samarbete på det försvarsindustriella området, men låt mig först nämna de saker som Peter Hultqvist berörde. Det handlade bland annat om anskaffning av nya ytstridsfartyg, där Finland befinner sig i ett lite tidigare skede än Sverige. Men där finns det ett industriellt samarbete. Saab

deltar redan i utvecklingen av ledningssystem på de finska plattformarna. Det tycker jag är bra.

När det kommer till ett bredare försvarsindustriellt samarbete är det en relevant fråga. Om vi kan stärka samarbetet ska vi göra det, men det gäller att hitta rätt form för det. När vi ställde kontrollfrågor till den svenska branschorganisationen sa de att samarbetet redan flyter på bra och att man har ett mycket omfattande samarbete med kontakt på veckobasis. Man kommer också att ha precis det Peter Hultqvist efterfrågade, nämligen en stor, bilateral försvarskonferens mellan svenska och finska företag här i Stockholm den 5 och 6 februari. Mycket av det arbete Peter Hultqvist efterfrågar vill jag ändå säga pågår utan ett sådant här avtal. Samarbetet är djupt och integrerat.

Låt mig också, fru talman, säga några ord kopplat till hur vi jobbar med försörjningssäkerhet, inte bara mellan Sverige och Finland utan också på nordisk grund. Som Peter Hultqvist vet finns det ett samarbetsavtal sedan 2015 med ett omfattande nordiskt samarbete när det kommer till Nordefco och försörjningssäkerhet, gemensam upphandling och exportkontroll.

Ett uttryck för detta är det som kallas Nordefco plus plus, där Nordefcoländerna jobbar mycket djupare och mer strategiskt när det gäller förhållandena för produktion av olika typer av ammunition, inte bara artilleriammunition. Där upprättas nu försörjningssäkerhetsavtal och strategiska partnerskapsavtal mellan de nordiska länderna. Det handlar om att stärka förmågan att producera framför allt artilleriammunition.

Produktion av ammunition har vi identifierat som ett strategiskt materielområde, så det kommer inte att konkurransupphandlas. Syftet är att de nordiska länderna ska gå ihop och lägga långsiktiga beställningar i huvudsak till det norsk-finska företaget Nammo och därigenom skapa möjlighet för dem att investera i sin produktionsförmåga. På det sättet kan vi bygga upp en större försörjningssäkerhet på ammunitionsområdet, på nordisk grund, samtidigt som vi kan stötta Ukraina bättre med olika typer av ammunition.

En hel del av det arbete som Peter Hultqvist efterfrågar sker alltså inte bara på bilateral grund, genom det försvarsindustriella samarbetet mellan Sverige och Finland, utan också på nordisk grund. Där får vi tillgång till en något större industriell bas än enbart den svenska och den finska.

Anf. 11 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Frågan om samarbete mellan Finland och Sverige har varit aktuell länge. Det var en huvudprioritet under de åtta år som vi satt i regeringsställning. Det handlar om informationsutbyte, operativ planering, övningar och samordning av de militära förbanden.

Vi kunde alltså redan före inträdet i Nato hantera situationer bortom fred gemensamt, och mycket av grunden för detta lades då. Jag menar att vi på den tiden inte, och heller inte nu, kommit lika långt när det gäller det försvarsindustriella samarbetet.

Den typ av konferenser som försvarsministern hänvisar till är bra, men de har förekommit tidigare och är egentligen inte ett mått på djupet i själva projekten. Men det är bra att man har den träffpunkten.

När det gäller avtalen om försörjningssäkerhet för exempelvis ammunition menar jag att det måste kontrolleras hur försörjningssäkerheten egentligen ser ut, i praktiken. Att skriva ett avtal är en sak, men det praktiska utfallet är en annan. Att ett avtal har skrivits innebär inte att man har nått upp till det som kan kallas försörjningssäkerhet.

Såväl Finland som Sverige har skickat mycket ammunition till exempelvis Ukraina, och detta har lett till att vi har en del att ta igen i jämförelse med hur det såg ut tidigare. Därför ser jag inte säkerställandet av försörjningssäkerhet som något som med självklarhet är uppfyllt bara för att ett avtal har signerats.

Det jag egentligen är ute efter är vilken typ av långsiktiga utvecklingsprojekt som Sverige och Finland som nationer skulle kunna ta fram gemensamt och involvera försvarsindustrin i. Jag menar att det perspektivet inte är tillräckligt diskuterat. Vi är inte där ännu. Jag håller med om att det finns många samband mellan svenska och finska företag, men den där kappan som ger en huvudinriktning och som knyter ihop allt ordentligt finns inte.

När man ställer en fråga om hur läget egentligen är kan man få många olika typer av svar beroende på hur man vill ha det. Därför krävs nog en betydligt djupare diskussion med branschen innan man med tvärsäkerhet kan säga att allt som nu har gjorts är tillräckligt. Jag delar därför inte uppfattningen att allt jag säger här i stort sett är tillgodosett.

Jag menar att om man menar allvar med avtalet från den 16 september 2024, där bilateralt samarbete kopplat till försvarsindustrin nämns, bör ambitionen vara betydligt högre än i dag. Jag kan inte se vad som skulle vara problemet med att en svensk och en finsk regering sinsemellan jobbar fram en ordentlig uppfattning och strategi för hur vi vill se försvarsindustrisamarbetet mellan våra länder utvecklas och hur försvarsindustrin kan kopplas till det.

Finns det egentligen något problem med att göra den typen av avtal och plattform för kommande utvecklingsarbete? Det skulle självfallet ge en betydligt större tyngd från regeringsnivån i förhållande till industrin om det fanns en klar och tydlig viljeinriktning.

Jag tycker att detta är logiskt också utifrån att Finland, oavsett Natomedlemskap och annat, sedan lång tid tillbaka och även i dag är vår närmaste försvarspolitiska partner. Vi jobbar mycket tillsammans med Finland. Vi har till och med folk representerade i båda ländernas staber.

Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Det centrala är kappan. Den frågeställning som jag vill skicka tillbaka till Peter Hultqvist är ifall kappan ska vara ett svensk-finskt försvarsindustriellt samarbete och avtal eller om vi ska jobba på

nordisk grund när det kommer till försörjningssäkerhet och försvarsindustrisamarbete.

Flera av de försvarssamarbeten vi har vilar på nordisk grund, inte minst när det kommer till försörjningssäkerhet på ammunitionssidan. Det innefattar ett svenskt men framför allt ett finskt och norskt företag i form av Nammo.

Jag menar på att man i stället för att ha ett svensk-finskt försvarssamarbetsavtal kopplat till försvarsindustrifrågor kanske ska bredda det och jobba på nordisk grund. De branschföreningar som finns jobbar avtalsmässigt huvudsakligen också på nordisk grund, när det kommer till att skriva samarbetsavtal.

Det är bra med det svensk-finska försvarsindustrisamarbetet, men jag tror att man också kan överväga att ha en bredare ansats och tänka att Norden är större än Sverige och Finland i detta avseende.

Bara för att förtydliga: Det samarbete som ska genereras av detta är konkreta projekt. Jag delar Peter Hultqvists uppfattning och tycker att det finns utvecklingspotential när det gäller gemensamma utvecklingsprojekt, för det har vi faktiskt inte så många i det svensk-finska försvarssamarbetet. Jag är villig att titta över ifall vi kan hitta det.

Det här är också något som staten lättare kan styra genom allokering. I Sverige har vi en privatägd industri som vi kan påverka men inte styra, men ett gemensamt utvecklingsprojekt eller två på försvarsmaterielområdet tror jag skulle vara till nytta för att stärka samarbetet mellan industrierna.

Vi har nu fem eller sex större materielärenden som är uttryck för att vi har ett bra försvarsindustrisamarbete mellan Sverige och Finland. Det vet Peter Hultqvist. Just nu befinner vi oss i en anskaffning av pansarterrängbilar, torpeder, pansarvärnsvapen, pansarvärnsrobotar och stridsuniformer.

Så sent som i förra veckan undertecknade FMV och finska industrin ett avtal om leverans av ett stort antal automatkarbiner. Detta är ett uttryck för att det finns ett bra och effektivt samarbete mellan Sverige och Finland på det försvarsindustriella området. Så är det helt uppenbart också när det gäller plattformen CV 90, där både Sverige och Finland opererar tillsammans med flera andra nordiska länder.

Jag tycker alltså att vi har ett bra samarbete. Det genererar operativ förmåga, och det genererar ett antal materielprojekt. Intensiteten i materielutbytet är större än på mycket länge. Det förs också, som jag sa tidigare, en intensiv dialog mellan försvarsindustrierna i Sverige och Finland. Jag uppfattar därför att samarbetet är intensivt, nära och starkare än på mycket länge.

Anf. 13 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag tycker att Pål Jonson på slutet här kom in på det som jag egentligen är ute efter, alltså att försöka definiera några utvecklingsprojekt som staten står bakom. Det leder till ett gemensamt ansvarstagande som i förlängningen breddar hela synsättet.

Jag väljer att ta fasta på det som är positivt i det svar som Pål Jonson gav mig här. Jag hoppas att det

skulle kunna utgöra någon form av plattform för den typen av MOU – alltså en förnyelse av MOU:et från 1995, som är lite för gammalt för att passa ihop med dagens förhållanden. Jag vill uppmanera en start på det arbetet. Jag skulle bli förvånad om man inte var intresserad av detta i Finland.

När det gäller ett svensk-finskt kontra ett nordiskt samarbete menar jag att det inte finns någon motsättning där. Det ena utesluter inte det andra, och det kan också vara så att ett fördjupat svensk-finskt samarbete med vissa utvecklingsprojekt faktiskt kan ha en positiv inverkan också i det nordiska perspektivet. Jag tror alltså inte att man ska låsa in sig i att det är det ena eller det andra, utan här handlar det om att kunna spela över hela paletten. Man kan dock skapa kärnbitar som gör att exempelvis Sverige och Finland tillsammans kan bidra på ett positivt sätt till Norden.

Jag tycker att det finns många bra saker i den diskussion som vi har fört här, men när det gäller informationsutbytet och den operativa planeringen – övningarna med och samordningen av de militära förbanden – har vi kommit betydligt längre än när det gäller det försvarsindustriella. Nu handlar det om att gå vidare i utvecklingsprojekt, vilket jag tror skulle kunna vara väldigt positivt.

Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tror att vi är eniga om att vi välkomnar utvecklingsprojekt som vi identifierar med utgångspunkt i våra berörda försvarsmakters operativa behov. Därefter kan man också titta på försvarsindustriella samarbetsavtal. Jag tror att man ska börja i den andan.

Ett avtal i sig självt löser ju inte speciellt mycket, utan det är innehållet i avtalen och vad de genererar för aktiviteter som är helt centralt. Jag vill bara säga det kopplat till Nordefco-samarbetet på ammunitionsområdet, där det finns ett väldigt seriöst intentionsdjup. Man tittar på hur försörjningssäkerheten egentligen ser ut på nordisk grund gällande alltifrån tändhattar och krut, trotyl – det vill säga TNT – med mera. Det är alltså ett omfattande arbete som behöver göras för att se till att vi har försörjningssäkerhet inte bara i fred utan också i kris eller krig.

Det jag vill avsluta med, fru talman, är att det finns ett omfattande samarbete mellan Sverige och Finland även på nordisk grund. Det finns ett antal Pesco-projekt som Sverige och Finland samverkar kring, och inom ramen för EU-instrumentet Edirpa har Sverige och Finland, under finsk ledning, ansökt om stöd för genomförande av gemensam upphandling av pansarterrängbil. Det innebär att det kan finnas EU-medel att få när Sverige och Finland går in och upphandlar terrängbil gemensamt för att dra ned de administrativa kostnaderna.

Jag tycker att även detta är ett uttryck för det mycket starka svensk-finska försvarssamarbete som vi har i dessa dagar – och som, vill jag säga, också Peter Hultqvist lade en viktig grund för under sin tid som försvarsminister.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:123 om svenskt stridsflyg

Anf. 15 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Peter Hultqvist har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att garantera en svensk eller nordisk design på nästa generations stridsflyg.

Regeringen har bemyndigat Försvarsmakten att genomföra ett konceptarbete avseende framtida stridsflyg. Avsikten är att utifrån operativa behov bygga kunskap, formulera beslutsunderlag och reducera risker inför vägvalet samtidigt som handlingsfrihet upprätthålls för tre möjliga principiella val: nationellt utvecklat stridsflygssystem, stridsflygssystem utvecklat i internationellt samarbete samt anskaffning av utländskt stridsflygssystem.

Beroende på val av samarbetsform och antalet samarbetspartner, nationella som internationella, behöver ett principiellt vägval göras senast 2030 för att förutsättningar ska finnas för att kravställa, utveckla och introducera ett nytt stridsflygssystem. Ett vägval gällande framtida stridsflygsförmåga är ett säkerhetspolitiskt vägval för Sverige av stor och långsiktig betydelse. Försvarsberedningen framhåller betydelsen av ett transparent beslutsunderlag i denna fråga. Jag ser framför mig breda politiska samtal inför att ett vägval ska göras.

Anf. 16 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Just nu är Jas 39 E på väg ut för leverans till förbanden. Jas 39 E är det i särklass bästa stridsflygplanet för operationer i nordiska förhållanden. Det är ett högt stående exempel på svensk ingenjörskonst och ett högt stående exempel på svensk flygteknologi. För att ge de nordiska flygvapnen maximal slagkraft vid jakt, attack och spaning är Jas 39 E nödvändigt vid sidan av F-35, som Danmark, Norge och Finland valt.

Det här flygplanet kommer att vara operativt under mycket lång tid framöver – kanske 40 år. Men vi ska ändå inom en inte alltför avlägsen framtid bestämma oss för vad som kommer efter Jas 39 E. Redan nu höjs det röster som är väldigt bestämda och som tycker att det blir för dyrt med ett svenskt alternativ. Man tycker att Sverige inte kan bära kostnaderna och att Sverige inte har tillräcklig egen teknikpotential. Jag har till och med läst ledartiklar där man skriver att Gripenprogrammet måste tänka på refrängen.

Alla sådana tveksamheter är sådant som noteras av eventuella konkurrenter. Jag har varit på ett antal stridsflygsseminarier om det framtida stridsflyget och noterat att konkurrenter sitter där och suger åt sig alla nyanser i debatten. Man förväntar sig och väntar bara på att hitta en väg att slå ut Gripen som flygssystem. Man vill slippa Gripen som konkurrent. Under min tid som försvarsminister hade jag möjlighet att verka i lite

olika delar av världen och fick då klart för mig att det finns de som tydligt ser att det finns ett flygplan för mycket i Europa, och det är Gripen som pekas ut.

På den här marknaden handlar det inte bara om pris och prestanda. Informella relationer betyder också mycket, och även informella löften om säkerhetsskydd är en del av marknadsföringen när den ställs på sin yttersta spets. Vi får aldrig glömma att vi har stor kompetens och att vi befinner oss i världsklass. Vi är ett av få länder som faktiskt kan tillverka stridsflyg.

Vi har möjligheter och förutsättningar att finnas med och leverera även när det gäller nästa generations stridsflyg för svensk del, men då krävs det markeringar av att det här är ett nationellt utvecklingsprojekt. Det krävs ett långsiktigt handslag mellan staten och industrin, och det krävs deklARATIONER om att det här är ett kärntresse för försvaret av Sverige. Det kräver en tydlighet från både regering och riksdag.

Vi har i Försvarsberedningen kommit överens om att låta utreda ett svenskt alternativ kopplat till en utländsk samarbetspartner och att köpa utländskt. Men vi måste välja väg här, och det får inte ta alltför lång tid. Vi får inte heller välja väg på ett sådant sätt att det svenska kunnandet, den svenska förmågan och de svenska forskningsresultaten rangeras ut till marginalen. Vi ska söka samarbetspartner, men vi måste också veta att det vi kan bidra med – vårt kunnande och vår erfarenhet – värderas i ekonomiska termer.

Det är svårt att se in i framtiden, men det svenska stridsflyget måste vara ett långsiktigt nationellt utvecklingsprojekt. Vi får inte sälja ut svensk förmåga, svenskt kunnande, svenska forskningsresultat och svensk kompetens.

Anf. 17 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Peter Hultqvist för en angelägen interpellation. Vi kommer inte att göra vägvalet här och nu, men jag uppskattar att vi kan föra en dialog kring det. Jag tror inte att vi står speciellt långt ifrån varandra.

Den här kammaren har bestämt att stridsflygsområdet är ett väsentligt nationellt säkerhetsintresse, och det kallas numera ett strategiskt materielområde. Det är ett ställningstagande som riksdagen har gjort, vilket vi har beaktat och kommer att fortsätta beakta.

När man gör vägval om programmen handlar det om många miljarder, och det handlar om frågor som ibland ligger 20, 30, 40 eller 50 år i framtiden. Därför är det rimligt att man utreder en sådan fråga, att man utreder den noggrant och att man även tittar på Försvarsmaktens operativa behov och vilka behov som föreligger.

Precis som vi har gjort vid vartenda vägvalsprogram tidigare och landat på Gripen-systemet är det naturligt att titta på vad alternativet skulle vara om vi köpte något från den internationella marknaden, utvecklade något tillsammans med andra eller utvecklade det hela nationellt. Det är alltså naturligt att titta på alla tre alternativen i frågan. Det är också naturligt

att utreda den, för det handlar om många miljarder och om att titta långt in i framtiden.

Jag har också sagt att jag vill se en bred parlamentarisk överenskommelse i frågan. Därför kommer vi att tillsätta en utredning med en parlamentarisk referensgrupp så att det finns goda förutsättningar för både regeringspartierna och oppositionen att få god insyn.

Låt mig också få diskutera Gripen-systemet. Det framställs ibland som att Gripen-systemet är ett nationellt system. Jo, vi har en huvudleverantör i form av Saab, men Gripen C/D har en ungefär 50-procentig andel internationella underleverantörer och Gripen E har till ungefär 70 procent internationella underleverantörer.

Sverige har aldrig valt att utveckla egna motorer. Gripen har också radarsystem från Storbritannien och vapenbärare från Schweiz. Även om man kallar det ett nationellt alternativ och en nationell plattform med Saab som leverantör innefattar systemet ett omfattande internationellt samarbete.

Peter Hultqvist efterfrågar ett nordiskt samarbete vid utvecklingen av stridsflygsförmågan – åtminstone i anpassningen till nordiska förhållanden. Hittills har det varit svårt att genomföra framgångsrika samarbeten i fråga om utveckling av stridsflygplan. Island har naturligtvis inga stridsflygplan. De andra nordiska länderna har valt andra alternativ i form av F35. Även om jag skulle välkomna ett gemensamt samarbete på nordisk grund vid nästa generations stridsflygplan tror jag att förutsättningarna för det tyvärr är begränsade.

Anf. 18 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag tror att försvarsministern missuppfattade vad jag försökte säga. Jag pratar om svenska och nordiska operativa förhållanden och att designen på ett nytt stridsflyg ska utgå från det precis som man gjort vid designen av Jas 39 E och Jas 39 C/D. Det är detta jag är ute efter.

De operativa förhållandena i de nordiska länderna är så pass likartade att Jas 39 E är ett oerhört väl lämpat flygplan för den operativa miljön. Ett djupare samarbete för att ta fram stridsflyg är det ju kört för, eftersom de har valt andra alternativ. Så ser det ut, och det finns ingen oenighet på den punkten. Men det är viktigt att beskriva detta på rätt sätt.

Det är helt korrekt att vi inte gör något vägval här och nu. Men om det här ska utredas, vilket vi i så fall ställer oss bakom i Försvarsberedningen, måste både regeringen och utredarna driva ett arbete på sådant sätt att man upprätthåller möjligheterna för svensk produktion. Det gäller även för svensk produktion i fråga om samarbete med ett utländskt alternativ för att svenskt kunnande och svensk förmåga ska finnas med som en viktig del i detta.

Vi har sett tidigare hur svårt det har varit att ta tillbaka förlorad kompetens, exempelvis när vi avvecklade produktionen av ubåtar på Kockums men sedan kom fram till att vi skulle ta upp den igen. Det har lett till att man varit tvungen att bygga upp det hela igen från ett nolläge. Vi får inte hamna i en så utdragen process att vi hinner förlora kompetens och

produktionskapaciteter när det väl är dags så att vi inte klarar av att ta oss an uppgiften.

Jag ser också fram emot att vi kan få fler internationella order, vilket hjälper oss. Jag hoppas nu att ett vägval för transportflyget också kan göra att vi får effekter i positiv mening när det gäller stridsflyget.

Det krävs aktivitet och arbete som skapar förutsättningar för det svenska alternativet och alternativet att ha Sverige i samarbete med en utländsk partner. Det krävs också ett arbete för att förutsättningarna för detta ska vara realistiska.

Detta är som sagt ett väsentligt säkerhetsintresse, så det är inte vilket vapensystem som helst. Men anledningen till att jag väljer att beskriva hela djupet i själva systemet med all forskning, allt utvecklingsarbete, allt kunnande och all ingenjörs-kunskap är att det är ett system som påverkar svensk industri och svenska småföretag i bredare mening. Här finns många underleverantörer.

Det är korrekt som ministern säger att vi alltid har haft utländska komponenter i de svenska stridsflygen. Så är det, men grejen är den att vi måste hålla i styråran när det gäller att ta fram det system som ska gälla i slutändan. Man kan ha utländska komponenter och utländska samarbeten, men det handlar om vem som håller i styråran. Det är en kärnfråga i det vi diskuterar.

Därför måste utredningarna också göras med detta perspektiv, så att vi inte släpper styråran. Om vi skulle släppa den kommer all kompetens och allt det vi har byggt upp snabbt att försvinna och skingras för vinden, och vi har det inte längre. Om vi ska bygga upp det sedan igen kommer det att ta jättelång tid.

Det är detta perspektiv jag vill beskriva. Här har regeringen ett tydligt ansvar att agera så att det är möjligt.

Anf. 19 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag vågar påstå att regeringen faktiskt tar det ansvaret genom de uppdrag man gett och de beslut man fattat. Dels har regeringen gett i uppdrag till Försvarsmakten och FMV att ta fram underlag till vägvalsprogrammet, vilket påbörjades redan förra året. Det är bra att man börjar med olika typer av konceptstudier. Det bedrivs här och nu. Dels har vi ytterligare något som är kopplat till vägvalsprogrammet. Regeringen har tagit fram ett betydande ekonomiskt underlag från 2023 till 2025, något som sedan kommer att förlängas från 2025 till 2030 med intentionen att engagera både företaget Saab och EKN.

Allt detta handlar om att företagen måste vidmakthålla sin kompetens under den tid då man inte utvecklar nya stridsflygplan. Genom detta program, som är på miljardnivå, säkrar vi att företagen här och nu men även i framtiden har möjlighet att vidmakthålla kompetensen genom att till exempel utveckla olika demonstratorprojekt.

Vi är naturligtvis angelägna om att få in fler Gripen E och att de ska bli förbandsatta. Vi har fått en handfull redan, och arbetet för att flygvapnet i större

utsträckning ska gå över från C/D till E kommer att påbörjas under 2025.

Låt mig också säga något om den unika förmåga vi har på det försvarsindustriella området, något som jag tycker att också Peter Hultqvist berör väl. Det finns inget annat land med 10 miljoner som har förmågan att designa stridsflygplan. Det är en unik resurs, och enligt min uppfattning ska vi värda den, den tekniska kompetensen och även det ekosystem som detta utgör.

Jag brukar påminna om att det framför allt är två saker som är unika. Den första är förmågan till systemintegration. Det finns många länder som kan bygga en radar, vinge eller nos, men förmågan att designa stridsflygplan är identifierat som ett strategiskt materielområde. Det andra som har varit en framgång för Gripenprojektet är att man är van att jobba med en kund som är mer kostnadsmedveten. Så blir det naturligtvis när man jobbar mot en svensk kund. Projekt-hantering har alltså varit en stor styrka hos Saab.

Båda dessa förmågor – effektiv projekthantering och unik förmåga till systemdesign – har också gjort att Saab har varit en efterfrågad internationell partner. Det var på det viset man kunde ingå ett samarbete med Boeing och designa det amerikanska skolflygplanet T-X.

Det här är viktiga strategiska resurser som vi har och som vi behöver värda. Vi behöver dock utreda de alternativ som ligger på bordet, precis som vi har gjort vid vartenda steg tidigare när vi har stått inför vägval i stridsflygsfrågan.

Anf. 20 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag är inte så säker på att vi befinner oss i ett läge att vi har täckt upp allt som krävs för att manegen ska vara så pass krattad att svensk tillverkning alternativt svensk tillverkning ihop med en utländska aktör är realistiska alternativ.

Jag är fullt med på att vi ska utreda det här. Det har vi ställt upp på, och det är sunt att vi gör det med en sådan bredd. Men är det så att man inte skapar de riktiga förutsättningarna för att de svenska möjligheterna att hålla i styråran ska vara på plats så starkt som det går är risken att man förlorar det här. Demonstratorprojekt räcker liksom inte i sammanhanget.

Vi måste så småningom säga att svenskt stridsflyg är så nationellt viktigt att det här ska ske på svenska villkor och nordiska villkor när det gäller den operativa förmågan; då handlar det inte om att det behöver ske ett samarbete om tillverkning. Vi måste så småningom uttala detta på ett tydligt sätt och rangera in det i en tydlig fålla. Signalen till industrin ska vara att man är beredd att satsa de belopp som är nödvändiga i ett sådant här utvecklingsarbete. Detta kommer naturligtvis att kosta pengar, men det har en avgörande roll när det gäller dels arbetstillfällen i vårt land, dels tekniknivå. Det är fråga om en spridning långt utöver bara flygsystemen; även annat påverkas.

Det här ger oss också en bra position inom ramen för Nato. En del säger att vi ska avsluta det här med svenskt stridsflyg eftersom vi nu är med i Nato och kan

gå ihop med de andra. Men så ser inte vi det. Vi menar att Jas och den svenska typen av förmågeutveckling är ett väldigt bra komplement till de system som finns inom ramen för Nato.

Tack så mycket för en bra diskussion!

Anf. 21 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Vägvalsprogrammen kostar ju pengar redan här och nu i och med att vi beslutade om dem i vårändringsbudgeten 2023. De är alltså – ursäkta uttrycket – up and running. Demonstratorprojekt syftar naturligtvis till senare vidareutveckling på högre TRL-nivåer.

Peter Hultqvist berörde transportflyg och Gripen Erik kopplat till Brasilien. För att hålla igång produktionen av Gripen Erik är det naturligtvis viktigt för oss att vi får fler exportaffärer gällande Gripen Erik, även långsiktigt för att dela utvecklingskostnader kopplade till Gripen Erik-systemet.

Fru talman! Den sista synpunkten gäller de internationella projekten, där man kan konstatera att det för närvarande sker en inbromsning. Det är delvis kopplat till det brittiskeledda projektet GCAP, som bedrivs tillsammans med Japan och Italien. Det kan även refereras till det tysk-franska stridsflygssystem som man siktar på att utveckla men också vissa amerikanska vägval. Det här har till del att göra med att teknologiutvecklingen nu går extremt snabbt. Det förs en diskussion om hur man ska utforma sjunde generationens stridsflygplan. Det handlar om huruvida de ska vara bemannade eller obemannade men också om hur man ska använda nya teknologier, inte minst kopplat till robotik och artificiell intelligens. Det finns alltså en del tid för oss att förbereda oss för att ta det här viktiga beslutet för svensk säkerhets- och försvarspolitik men också för svensk flygindustri.

Tack för en bra debatt, Peter Hultqvist!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:132 om tidsgräns för bodelning

Anf. 22 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Eva Lindh har frågat mig vad som händer med frågan om att införa en bortre tidsgräns vid bodelning. Starkt sammanfattat kan man väl säga att det händer mycket nu och att det var på tiden.

Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och andra kränkningar i nära relationer är högt prioriterade frågor för regeringen. Det handlar inte bara om att motverka allvarlig brottslighet utan också om att värna alla människors frihet. Regeringen arbetar enträget för en ökad jämställdhet med fokus på att mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.

Som interpellanten lyfter är det angeläget att en person som har bestämt sig för att lämna en vålds-

relation inte möts av hinder på vägen mot ett nytt liv. Det är inte acceptabelt att ekonomiska faktorer avhåller någon från att lämna en våldsamt partner.

I dag kan en make förhålla eller på annat sätt obstruera bodelningsprocessen i syfte att utöva påtryckningar och makt eller undanhålla egendom. Det kan beskrivas som en form av ekonomiskt våld. En utdragen bodelningsprocess kan leda till problem av olika slag, bland annat med att hitta en ny bostad. Bodelningsprocessen kan därför utgöra ett hinder för den som vill lämna en destruktiv relation.

För att gå till botten med orsakerna till problemen har vi hållit rundabordsamtal med riksdagsledamöter, domare och advokater samt med representanter för in-tresseorganisationer och forskning. Bilden som framträder är att det finns en samstämmighet om svårigheterna med handläggningen, vilka bland annat orsakas av parternas passivitet eller obstruktion.

Därför har regeringen nu gått vidare och så sent som förra veckan tillsatt en utredning som ska se över bodelningsprocessen. Syftet är att säkerställa en väl-fungerande, effektiv och rättssäker ordning och att motverka ekonomiskt våld. En del av utredarens uppdrag handlar om att ta ställning till den fråga som Eva Lindh lyfter, det vill säga om det bör införas en bortre tidsgräns för bodelningsförrättningen. Men utredaren ska också överväga andra åtgärder. Det handlar exempelvis om att ta ställning till om bodelningsförrättaren bör ha tillgång till skarpare verktyg att använda mot en part som inte medverkar eller som på annat sätt försöker förhindra en effektiv handläggning. Det handlar också om att bedöma om det bör införas striktare regler för hur kostnaderna för bodelningsförrättarens arbete kan fördelas, så att en make som inte medverkar får betala en större del av kostnaderna.

Låt mig i detta sammanhang också nämna andra viktiga åtgärder som regeringen har vidtagit eller planerar att vidta för att bekämpa mäns våld mot kvinnor samt våld i andra nära relationer.

En väldigt viktig del handlar om att stärka det straffrättsliga skyddet för utsatta kvinnor. Därför genomför vi nu en stor omläggning av kriminalpolitiken där fokus flyttas från gärningsmannen till brottsoffret och det omgivande samhällets behov av skydd. Regeringen gav förra sommaren en särskild utredare i uppdrag att se över straffskalorna och reformera systemet med påföljder i grunden. Utredaren ska bland annat lämna förslag som innebär att livstids fängelse ska kunna komma i fråga för vissa allvarliga fall av upprepade vålds- och sexualbrott även om inget av de enskilda brotten har livstids fängelse i straffskalan.

En annan väldigt viktig del handlar om att reformera lagstiftningen om kontaktförbud. För närvarande bereder vi inom Regeringskansliet förslag som syftar till att fler kontaktförbud ska kunna meddelas och att den brottsförebyggande funktionen ska stärkas – allt i syfte att säkerställa att kontaktförbud utgör ett effektivt skydd för den som utsätts eller riskerar att utsättas för våld och andra kränkningar i nära relationer.

Det har också genomförts lagändringar som ska ge stärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta. Konkret innebär ändringarna att förövaren ska kunna bli av med sin hyreslägenhet samtidigt som den våldsutsattas – ofta kvinnans – möjligheter att bo kvar stärks. Det är alltså förövaren som ska flytta, inte brottsoffret.

Sammanfattningsvis angriper regeringen mäns våld mot kvinnor från flera olika håll. Arbetet bedrivs målmedvetet och uthålligt, och vi kommer inte att sänka ambitionsnivån eller slå av på takten.

Anf. 23 EVA LINDH (S):

Fru talman! Första gången jag stötte på det här problemet var när jag jobbade som socialarbetare och mötte en kvinna som nästan hade blivit slagen sönder och samman. I det samtalet togs naturligtvis många saker upp, men jag frågade henne om hon var beredd att lämna den man som gång på gång våldförde sig på henne. Då sa hon att hon redan hade gjort det en gång men aldrig skulle våga göra det igen. Hon hade försökt lämna den här mannen, men bodelningsprocessen hade blivit utdragen. En bodelningsprocess handlar ju om att man fördelar tillgångarna mellan sig efter ett äktenskap eller efter att man levit tillsammans.

Men det blev aldrig någon, eftersom maken drog ut på tiden och förhållande processen är efter år. Det blev aldrig en bra lösning för henne och framför allt för hennes barn. Som mamma är barnens situation det viktigaste, sa hon till mig, och så är det ju.

Eftersom det inte löste sig fann hon inget annat alternativ än att gå tillbaka till mannen. Då blev våldet ännu mer upptrappat, eftersom hon enligt hans mening hade tagit sig friheten att lämna honom en gång.

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem och ett personligt problem. Justitieministern tar upp flera konsekvenser av detta och andra saker som vi verkligen måste ta tag i.

Det är fruktansvärt att se konsekvenserna för de kvinnor som utsätts men också för de barn som lever i detta. Beräkningar visar att det är ungefär 150 000 barn som lever i den situationen.

När en kvinna vågar ta steget att lämna sin partner är det för sin egen skull och inte minst för barnens skull. De blir också offer i och med att de bevittnar det många gånger svåra våldet som kvinnor utsätts för.

Därför måste samhället ge allt det stöd som bara är möjligt för att kvinnor ska våga ta steget. Men när de väl vågar ta steget gäller det också att ge dem det stöd de behöver för att klara ut det och leva ett gott liv.

Alla de saker som hindrar det är någonting som vi måste ta på stort allvar och verkligen jobba för att ta bort. När jag blev riksdagsledamot var det en av de frågor där jag kände: Jag ska inte ge mig förrän det är möjligt och vi reder ut detta. Det är för den här kvinnans skull och för alla andra kvinnors skull.

Det är viktigt att rikta ett stort tack till alla de kvinnor, organisationer, politiker och andra som jobbat för att det ska lösas. Om vi är många som driver på kan det också bli möjligt att lösa frågan.

Jag vill också rikta ett tack till justitieministern. Men det finns en del saker i kommittédirektivet som jag tänker att jag får ta upp i mitt nästa anförande. Det är viktigt att vi löser den här frågan för kvinnornas och barnens skull.

Anf. 24 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Tack, Gunnar Strömmer, för svaret till Eva Lindh!

Först och främst vill jag säga som Eva Lindh avslutade med. Jag vill rikta ett tack. Mitt tack kommer egentligen från de barn som inte har kunnat få starta två bra boenden och som nu ser möjligheten att de kanske kommer att få göra det framöver. Tacket kommer också från de män och kvinnor som har svårt att starta ett nytt liv och ett nytt boende efter en separation där de har en före detta partner som gör allt för att försvåra.

För det andra vill jag säga: Äntligen! Men det hade kunnat gå fortare att få fram utredningen. Det är ungefär två år sedan vi stod här för första gången ministern och jag och diskuterade snabbare bodelningsprocesser. Det var då ministern sa: Jag lovar att jag ska titta på frågan.

Det är ungefär ett år sedan som ministern stod här i kammaren och sa: Jag ska tillsätta en utredning. Jag vill nog påstå att ministern brukar kunna vara betydligt snabbare på andra frågeområden än detta, vilket jag tycker är synd.

För barnen som inte kan starta två bra boenden med sina föräldrar efter en separation är varje dag en väldigt lång dag. Den är betydligt längre än vad den är för oss vuxna.

Det är också en väldigt lång dag för de vuxna, de föräldrar, som har en osäkerhet och inte vet: Har jag pengar för att betala en bostad? Har jag pengar för att köpa mat? Det är därför att den andra parten förhalar. Detta är något som skapar dåligt mående hos både barn och vuxna.

För det tredje vill jag säga: Är jag nöjd med direktiven? Är direktiven tillräckliga? Jag är inte helt övertygad om att det är hela det vi skulle kunna göra.

Ministern och jag är ganska överens om att de verktyg som finns i dag inte fungerar tillräckligt. Då är frågan om det är fler liknande verktyg som behövs och vilka konsekvenser det får framöver för den som förhalar en bodelningsprocess. Jag ser inte riktigt den tydligheten i direktiven.

Ministern har tidigare varit inne på att man skulle behöva förändra rejält i de processer som pågår i dag. Men jag ser inte att det finns med i direktiven. Det är lite grann att göra lite samma sak men ändå lite skarpare.

Varför lyftes det inte in att kunna utreda hur ärenden snabbare kommer till domstol, så att det inte blir möjligt att fortsätta att förhåla med en bodelningsför rättare, att man kommer dit snabbare om man inte kommer vidare? Verktygen används inte på rätt sätt i dag.

Hade man kunnat stoppa in fler saker att titta på i utredningen? Det tror jag. Man hade kunnat undersöka om man kan dela upp bodelningsprocessen på något sätt om det är väldigt mycket som är inblandat eller är problematiskt.

Jag hade uppskattat om jag med flera hade blivit inkluderade i framtagandet av direktiven. Det är en så pass viktig fråga. Det är riktiga barn och vuxna vi talar om som drabbas varje dag en process kan förhalas.

Jag har en fråga till ministern. Ibland fungerar det att fråga direkt i kammaren. Skulle vi inte kunna samlas och se över om det finns mer saker som vi skulle kunna lägga in i ett tilläggsdirektiv för att få dem heläckande, så att vi inte förlorar mer tid om vi upptäcker att det kanske saknas saker på vägen?

Anf. 25 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Tack, Eva Lindh, för en bra interpellation, och tack, ministern, för svaret!

Jag anmälde mig till interpellationsdebatten av två anledningar. Den ena är att jag sitter i civilutskottet, där vi jobbar med den här frågan. Den andra är att jag misstänkte att det skulle bli många fler kvinnor som diskuterar just de här frågorna.

Mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem där vi alla behöver jobba tillsammans. Det är någonting som jag gärna vill skicka med. Vi behöver vara allihop i processen.

Jag lyssnade på ministern som här bekräftade vikten av trygga och rättssäkra bodelningsprocesser. Vi delar den synen. Det är verkligen ett välkommet steg.

Jag vill precis som tidigare talare understryka att tiden är en avgörande faktor. Det finns fortfarande många kvinnor som tvingas tillbaka i destruktiva förhållanden och relationer. De har helt enkelt inte råd att lämna förhållandena. För dessa kvinnor och deras barn är varje dag i en ekonomisk osäkerhet en dag för mycket. Det vet vi.

Jag uppskattar också regeringens övervägande att ge bodelningsförrättare fler verktyg och möjligheter att hålla tillbaka en part som obstruerar processen. Det är nödvändigt. Vi ser fram emot att dessa förslag realiserar, återigen så fort som möjligt. Den part som vägrar att samarbeta ska inte få dra ut på tiden och försvåra för den ekonomiskt svagare parten.

Jag vill också framföra en hälsning till ministern från min kollega Laila Naraghi. Ni har diskuterat detta väldigt mycket. För henne är det otroligt viktigt att vi behåller samsynen i frågan. Det är en fråga som är avgörande för att vi ska kunna agera snabbt och komma till en snabbt och effektivt beslut.

Samsynen i frågan visar också ett styrkebesked för kammaren. Detta är frågor som vi verkligen bryr oss om. Mäns våld mot kvinnor är inte en fråga för en enskild ledamot eller ett parti, utan hela kammaren står bakom arbetet mot våldet.

Jag har också noterat att statsrådet i svaret lyfter fram att man vill stärka det straffrättsliga skyddet och reformera kontaktförbudet. Det är absolut ett viktigt arbete. Som jag sa: Mäns våld mot kvinnor är otroligt

viktigt att arbeta mot, och vi välkomnar dessa förändringar. Vi välkomnar också förändringar i det hyresrättsliga skyddet för utsatta kvinnor. Det är förövaren som ska flytta; det är inte den som är misshandlad och ett brottsoffer som ska flytta.

För att kunna göra det möjligt för kvinnor att lämna destruktiva relationer behöver vi bodelningsprocessen, och vi behöver den nu. Som tidigare talare har sagt är tiden otroligt viktig. Jag tycker att regeringen fick ett tydligt besked från riksdagen när vi tillsammans fattade det här beslutet. Därför hoppas jag, precis som flera andra, att det här går så fort som möjligt.

Jag vill avsluta med att säga att det är vår skyldighet att se till att de kvinnor som är utsatta – det finns män, men det är framför allt kvinnor – får den trygghet de förtjänar.

Jag vill också säga till statsrådet att jag tyvärr inte kommer att kunna vara kvar här i kammaren, för jag har lovat en skolklass att jag ska gå runt med dem. Men jag ville verkligen visa att detta är en viktig fråga för alla oss, inklusive män. Det får inte bli en kvinnor-män-fråga.

Anf. 26 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M):

Fru talman! Tack, Eva Lindh, för en viktig interpellation! Tack till statsrådet för svaret och det glädjande besked som vi är oerhört tacksamma för! Det dröjde länge, men så i förra veckan beslutades det om det här. Detta är viktigt.

Vi har fått höra Eva Lindhs berättelse. Vi som har deltagit i debatten har nog liknande berättelser. Här fick vi höra om en kvinna som hade svårt att lämna mannen. Jag har också hört om ett mönster där kvinnor helt plötsligt får veta och förstår att någon faktiskt har planerat och försökt hitta kryphål för att komma undan ekonomiskt. Kvinnorna har sedan blivit satta på bar backe på grund av de inte har kunnat hålla i och hålla ut i en rättsprocess.

Rättshjälpen togs ju bort på 90-talet. Kvinnor som är slitna och trötta och som lever under svåra förhållanden varje dag – ibland med barn, vilket gör det ännu värre – har grottat ned sig i ämnet och blivit sina egna experter. De har lyft fram att det vid tillfället fanns ett antal moderata motioner om att detta skulle bli ett problem framöver. Och det har det också visat sig bli.

Eva Lindh har en partikamrat som har varit riksdagskollega och som även är före detta vice talman. Hon skrev så här: "Kvinnojourerna möter många kvinnor som vid en separation inte har råd att driva igenom en bodelning och därmed går tomhända ur relationen. Störst är problemen när kvinnan på grund av våld tvingats fly det gemensamma hemmet utan att få med sig sina ägodelar." Detta är ett citat som är ungefär tio tolv år gammalt. Hon har också deltagit i en radiointervju, som jag tycker att alla borde ta del av. Det säger mycket om vad detta handlar om.

Jag fick veta det här strax före 2019 och har sedan dess skrivit flera motioner och deltagit i interpellationsdebatter. Det innebär att jag har stått här och

debatterat med den tidigare justitieministern ett antal gånger. Jag hade önskat att vi hade kommit längre då, på tal om att tiden går. Om han hade sagt att han skulle titta på frågan, att han lyssnade och att regeringen skulle ta frågan vidare för att se om det gick att ha ett rundabordsamtal och så vidare – vilket kom senare – hade vi kanske varit framme i dag.

För det är som ni säger: Tiden tickar på, och de här kvinnorna har ett rent helvete varje dag, skulle jag vilja påstå. Jag följer vissa av dem, och vi har fått ta del av berättelser som de har skickat till oss. Det går inte att beskriva i ord vad det här handlar om.

Jag skulle ha önskat att Eva Lindh precis som jag hade deltagit i interpellationsdebatter tidigare, med den tidigare justitieministern, innan den här regeringen tog över. Jag hade gärna även sett Laila Naraghi i debatten. Det skulle ha gjort att vi hade stått starkare överlag. Det började med att vi hade vår egen debatt, under den här regeringens tid, i november. Ni tillträdde ju i oktober, och det var innan en enig riksdag sa sitt när man sedan på våren i utskottet klubbade delar av en motion.

Vi fick höra att justitieministern hade läst in sig på Teleman och framtidsfrågor och sett att det fanns saker och ting i detta som hade ett mönster som han ville gå vidare med. Även om tiden går, och trots att vi har en demokrati som kräver sina utredningstillfällen, är jag väldigt glad att vi kunde börja på det viset och slapp lägga ännu mer tid på att harva igenom detta en gång till. Nu ser man på frågan från alla håll och kanter, och det vill jag tacka för.

Anf. 27 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack till Eva Lindh för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag! Tack också till Martina Johansson, Ann-Charlotte Hammar Johnsson och alla andra som har varit engagerade i frågorna under mycket lång tid och drivit dem på ett fantastiskt fint sätt!

Den dialog som regeringen gjorde till ett grundackord i hanteringen av frågan redan när vi tillträdde och som jag vågar påstå att vi har hållit i på ett nästan unikt sätt när det kommer till lagstiftningsärenden har vi förstås för avsikt att fortsätta att hålla i.

Jag tänker inte älta tidsperspektiven. Men låt mig säga så här: Jag tar lite lätt på synpunkten att just jag har varit långsam av det enkla skälet att frågan aktualiserades i en SOU 2005, och det har suttit många regeringar sedan dess. Även Centerpartiets kamrater i Socialdemokraterna hade åtta år på sig att göra någonting åt det här, men det blev inte så mycket av den frågan. Utan att älta det som har varit tycker jag att det är värt att ta fasta på vad Ann-Charlotte Hammar Johnsson sa om responsen i de här frågorna under föregående mandatperioder. Det var väldigt stumt från Justitiedepartementet på den tiden.

Jag är väldigt glad att det med en moderat justitieminister blev möjligt att komma framåt i frågorna, och jag tycker att det är en stor styrka att det har kunnat ske

med en så bred förankring i riksdagen. Jag är övertygad om att processerna också kommer att föras i mål i stor samsyn kring innehållet.

Utredningen och dess direktiv ligger helt i linje med det tillkännagivande som kommer från riksdagen. Det är också dessa frågeställningar som vi har tagit fasta på när vi tillsammans med civilsamhällesföreträdare och företrädare för advokater och andra som uppträder som bodelningsförrättare och även domare och annan expertis har diskuterat igenom frågorna ordentligt.

Jag ser inget behov av några tilläggsdirektiv, utan jag uppfattar att alla de frågor som vi också har lyft här i dag mycket väl täcks av de direktiv som vi har formulerat.

Martina Johansson nämnde frågan om att komma snabbare till domstol. Det är ju hela grundackordet till utredningen; tidsgränsen är precis detta. Jag kan dock säga att det viktigaste är att få till stånd en bra överenskommelse så snabbt som det bara går utan att hamna i domstol. Det är det huvudsakliga syftet också med tidsgränsen.

Jag vill också varna för tron att det blir bättre om mycket mer hamnar i domstol. Då talar vi om flera års processer i flera instanser, dessutom till väldigt höga kostnader. Om man måste till domstol för att lösa tvisten finns det såklart ett starkt intresse av att komma dit så fort som möjligt, och det jobbet kommer en tidsgräns eller en motsvarande ordning att kunna bidra till. Men jag skulle ändå säga att det allra viktigaste målet är att försöka få till stånd en bodelning utan att behöva gå till domstol men att göra det på ett mycket effektivare sätt än vad som sker i dag. Tidsgränsen kan göra jobbet i båda avseenden.

När det gäller effektivare verktyg och att föra processen framåt menar jag att direktiven är skrivna på ett sådant sätt att alla de verktyg som kan bli aktuella för att åstadkomma det kommer att vara möjliga för utredaren att utforska.

Det är kanske inte någon tillfällighet att man talar om möjligheten att använda vite på ett mer kraftfullt sätt och att använda kostnadsfördelningen för processer som ett påtryckningsmedel. Ofta finns det en viss typ av verktyg i verktygslådan när det gäller att föra processer framåt, men det finns ingenting som hindrar att utredaren identifierar andra verktyg som kan vara med och göra jobbet.

Jag upplever att vi har skrivit ett direktiv som ger en mycket skicklig utredare alla möjligheter att vända på alla stenar som måste vändas på för att slutresultatet ska bli så bra som vi alla hoppas och tror.

Anf. 28 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Jag har inte tänkt ägna den här debatten åt historiskskrivning. Jag tror inte att det är särskilt givande framåt. Jag tycker också att detta borde ha hänt tidigare. Oavsett vem som är skyldig eller inte skyldig till att inget hänt är mitt engagemang väldigt starkt. Jag kommer att fortsätta att granska detta noga. Jag tror att

vi är många. Men jag tänkte som sagt inte ägna mig åt detta nu.

Vi måste göra mer för att stoppa mäns våld mot kvinnor, varav detta är en del. Det är otroligt viktigt, och det är därför vi pratar om det i dag. Vi måste också vara eniga. Det viktiga är just att vi är eniga i att mer behöver göras och står upp för att stoppa mäns våld mot kvinnor.

Detta är också viktigt i sig. Vi ser ju att utvecklingen tyvärr inte är positiv. Det är inte så att det utdelas färre slag eller inträffar färre fall av psykisk misshandel nu. Denna utveckling är inte heller unik för Sverige. Vi ser den också i andra länder. Det innebär också att vi inte får förtrötta i vårt ansvar och vårt arbete. Det är viktigt att vi tar tag i detta.

Nu har vi alltså fått en utredning tillsatt – mycket bra, tack för det! Inte bara jag utan alla som varit engagerade i frågan tackar för att det kommer en utredning. Det är då också viktigt, precis som Martina Johansson var inne på, att vi samtalar vidare och att regeringen bjuder in till sådana samtal – jag menar inte att jag måste få en inbjudan men kvinnoorganisationerna och alla som varit väldigt engagerade i frågan och ser på vilket sätt processerna kan förbättras – så att utfallet verkligen blir det bästa möjliga.

När vi nu startar en utredning och det verkligen finns förhoppningar om en lösning som gör det bättre behöver vi ta in alla synpunkter vi kan för att förbättra processen på ett bra sätt, inte göra för små förändringar eller förändringar som inte på riktigt tar tag i de problem som finns.

Jag har tagit del av det som Sveriges Kvinnoorganisationer, till exempel, har tagit upp. Jag gör här ingen bedömning av det, men vi vet att vi tycker att det är bra med utredningar och att man behöver titta på det. Det känns dock som viktiga och angelägna frågor att ta med, till exempel avsaknaden av sanktioner och om det finns möjlighet att inte ha ett tvång om privaträttslig process, som det heter. Detta behöver man titta på. De processerna är ju också dyra. Att ha med allt detta men också andra aspekter känns väldigt viktigt.

Jag tackar för svaret så här långt och vill återigen tacka alla som har jobbat för detta. Sedan får jag återkomma i nästa anförande. Jag vill dock rikta en önskan till justitieministern om att verkligen genomföra den här processen på ett sådant sätt att så många som möjligt kan vara delaktiga så att vi får en bättre lagstiftning och en bättre process.

Anf. 29 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Vi hamnar ofta i en diskussion om vad som hade kunnat göras tidigare och inte. Alla här är helt överens om att det har tagit alldeles för lång tid från det att frågan uppmärksammades. Vi hörde från Ann-Charlotte Hammar Johnsson hur det har funnits motioner långt före min tid i den här kammaren. Om vi sedan är kompisar eller inte med olika regeringar kan vi ta en annan diskussion om. Jag är dock glad att vi nu är här och att vi går vidare – självklart! Jag är också mån om att det blir en helhet.

Sedan får jag väl svara på detta med snabbheten. Ministern har absolut agerat snabbare än många av hans företrädare i den här frågan. Sedan regeringen tillträdde har man dock tagit fram ganska många lagstiftningar från idé till verkställighet på två år. Anledningen till att jag kritiserar ministern för saktfärdighet här är att det har tagit två år att tillsätta en utredning – jag vill bara klargöra det.

Huruvida det finns behov av tilläggsdirektiv eller inte kan vi nog fortsätta diskutera. Eftersom jag inte här får något löfte om att man tänker fortsätta arbetet med att fylla på med direktiv kan jag bara hoppas att ministern har rätt i att direktiven är tillräckliga och att detta verkligen blir den lagstiftning som vi vill ha.

Det är bra att det i direktiven är inlagt att se över betänketiden vid en separation eller en skilsmässa, även om man har barn under 16 år. Hade jag eller någon organisation fått möjlighet att vara med och ta fram direktiven hade vi dock kanske passat på att också titta på avgiften vid skilsmässa. De kronor det handlar om kan faktiskt utgöra den ekonomiska skillnad som avgör om jag lämnar in en skilsmäsoansökan eller inte. Och om betänketiden ska vara kvar, hur ser vi på försörjningsskyldigheten, som också är ett stort ekonomiskt medel när man förhalar?

Jag hoppas att vi vid en remissrunda kan samlas igen.

Anf. 30 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHANSSON (M):

Fru talman! Jag vill uppehålla mig vid utredaren och vilka lösningar som är möjliga om man är en duktig utredare. Det har kommit för mig att det finns möjligheter och potential. Kanske kommer vi att få se lösningar som jag inte har tänkt på – jag är inte jurist och kan inte se alla de delarna. Jag vet också att kvinnoorganisationerna har referenser till vad de vill se: Så här måste det fungera. Precis som justitieministern sa kan det också komma fram nya saker som är ännu bättre än vad vi var och en på sitt håll tidigare har tänkt. Det är med den förhoppningen jag ser på detta.

I det ligger också den rättshjälp vi hade i början av 90-talet. Ledamoten Martina Johansson tog upp att det fanns moderata motioner när den socialdemokratiska regeringen tog bort den delen, de fem timmar man kunde få med ett antal kronor som sedan kunde bli några tusenlappar. Det räcker dock väldigt kort tid om man har en bodelning som sträcker sig över flera år. Det fanns lite spännande tankar kring detta som jag har gott hopp om att utredaren ska titta på.

Jag skulle vilja avsluta med att tala om vår demokrati Sverige, där det finns saker och ting under ytan som man tänker sig inte finns hos oss. Det är ju så de flesta tänker tills de ser de problem som finns. Det är viktigt att förstå att även om det inte är en stor grupp jämfört med befolkningen som skriker och är högljudda är det ändå väldigt skadliga saker som händer. Det är viktigt att ha stora öron och lyssna på detta.

Kvinnoorganisationerna har varit med vid rundabordsamtalen, som jag förstår det. Det finns

berättelser om att de inte har kunnat få något gehör där. Det finns alltså lärdomar att dra hela vägen när det gäller hur vi når fram och får den bästa rättsstaten.

Jag ser hopp om att gå från hopplöshet till hoppets fulla potential.

Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! När det först gäller processen är det otroligt viktigt att många har möjlighet att vara med i det fortsatta arbetet. Fram till det att vi nu tillsatt utredningen är det Justitiedepartementet som i hög grad varit samlingspunkten för en sådan process. Vi har som sagt varit i civilutskottet vid flera tillfällen och diskuterat frågorna och haft flera olika sittningar med både ledamöter i riksdagen och företrädare för civilsamhälle, forskning, advokater och andra som har uppdrag som bodelningsförrättare och så vidare, just för att få till stånd direktiv som fångar alla frågor som ligger på bordet.

Nu ser jag framför mig att utredningen och utredaren under detta år kommer att vara navet för att involvera olika aktörer i arbetet. Jag förutsätter förstås att kommittén kommer att ha experter från olika håll och även bedriva ett eget utåtriktat arbete och träffa olika aktörer som har mycket att komma med och kan ge input under arbetets gång.

När vi väl får ett förslag från utredningen ska det förstås hanteras på det vanliga sättet med både remissrundor och dialog mellan regering och riksdag. Jag ser verkligen framför mig att det finns goda förutsättningar att komma till tals för den som vill vara med och påverka att de här frågorna förs framåt. Men under det kommande året är det som sagt framför allt utredningen som är navet för den processen och dialogen.

Jag skulle vilja lyfta upp ett par sakfrågor som jag tror är viktiga att få med. Den ena är sanktioner. Det berörs också i direktiven. Vi vill se nya, effektivare verktyg för bodelningsförrättare att kunna föra processen framåt och i synnerhet att kunna ingripa mot någon som fördröjer eller på andra sätt förstör processen.

Det står i direktiven att om verktygen ska vara verkningsfulla måste man kunna matcha dem med olika typer av sanktioner om de inte efterlevs. Där kommer till exempel vitet in. Man kan också fördela kostnader för processen på ett annat sätt, så att den som fördröjer får betala mer för processen än den som medverkar. Man kan även tänka sig andra verktyg.

Jag vill understryka att sanktionerna definitivt finns med i det här upplägget. Annars blir de nya, effektivare verktygen inte särskilt effektiva. Det ligger liksom inom ramen för det.

När det gäller den bredare frågan om att egentligen avskaffa hela det här systemet och bygga ett annat system låter jag utredaren själv analysera helheten. Jag uppfattar inte riktigt att det har legat i korten när vi har diskuterat med civilutskottet eller med andra aktörer för den delen. Det har handlat mycket om att utgå från ett system som det finns goda skäl för men som av olika skäl inte fungerar som det varit tänkt och om att

på olika sätt nu styra upp detta. Det ska inte bli förändringar i marginalen. Och vi kommer att kunna mäta det på effekterna av förändringarna. Vi vet vilka effekter vi vill uppnå med detta. Då måste reformerna såklart kunna leda till dem.

En sakfråga till, som Ann-Charlotte Hammar Johnsson lyfte upp och som andra kanske också har varit inne på, är de ekonomiska förutsättningarna för en ekonomiskt svagare part att delta i sådana här processer. Det finns i dag en sorts ersättningsgaranti eller ett system för det, men det berättigar bara till ett begränsat stöd för den enskilde. Den frågan har vi också med i direktiven. Vi talar ofta om att man ska ha en effektiv rättvisa, access to court. Det ska alltså vara en rättvis process även i praktiken. Därför finns även den typen av ersättningsfrågor med i utredningsdirektiven.

Anf. 32 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag vill återigen tacka justitieministern. Jag ser fram emot den öppna processen och hoppas verkligen att det blir en sådan, så att vi kan lösa det här på ett bra sätt.

Jag känner att åtminstone vi som är här i kammaren är eniga om att det gäller en kontroll och ett maktbehov som en del män har. Det tar sig uttryck i våld mot den partner som man en gång ändå har visat någon typ av kärlek och trygghet. Men det har blivit till en kamp för livet och hälsan. Det kan vi aldrig acceptera.

Vi som samhälle måste göra allt vi kan för att stoppa att det här sker. Då är det otroligt viktigt att ge det här stödet, inte bara för att kvinnorna ska våga och orka lämna sin partner utan också för att hjälpa alla barn som blir vittnen till detta. Det är förstås fruktansvärda upplevelser. För de barn som blir utsatta för detta skakas världsbilden i grunden. Någon som man älskar och är rädd om blir utsatt för våld av någon som man åtminstone tror sig eller hoppas kunna känna trygghet hos.

Tack för utredningen! Jag ser fram emot att se vart den tar vägen och att vi faktiskt kan göra den förändring, eller åtminstone en del av den, som gör att det blir möjligt för de kvinnor som vågar ta steget att leva ett liv efter.

Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Eva Lindh, för möjligheten att diskutera de här väldigt angelägna frågorna i dag! Tack också, Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Martina Johansson, som var tvungen att gå lite tidigare, och alla andra som under lång tid varit engagerade i frågan här i riksdagen och förstås utanför politiken!

Det är i alla fall 20 år sedan frågan aktualiserades på ett mer systematiskt sätt i en annan utredning, men den fick då inte en hantering. Nu kan vi vara glada för att en utredning är på plats, och den kommer att vara navet för att föra frågorna framåt.

Jag vill också uttrycka uppskattning för ert sätt att hela tiden påminna om att det här är lagstiftning som verkligen påverkar enskilda människor och att det kan

få förödande konsekvenser när den inte fungerar. Det är en påminnelse om att våld inte bara är fysiskt våld. Det kan också vara psykiskt våld och ekonomiskt våld.

Våld kan utövas i väldigt olika skeden av en relation. Det vi nu talar om är en sorts eftervåld, något som händer när man kanske tagit sig ur relationen på ett sätt men ändå är kvar i den juridiskt, regelmässigt och ekonomiskt. Det finns väldigt stora möjligheter för den som är destruktiv och våldsam att utöva mycket våld också i efterhand.

Allt det här har aktualiserats av många under lång tid. Det är helt riktigt att detta inte är en universallösning när det gäller mäns våld mot kvinnor eller för den delen våldsamheter och kränkningar i andra nära relationer. Men det är en viktig del i helheten.

Jag ser fram emot både att följa utredningen och att själv vara del i ett fortsatt utbyte med alla engagerade krafter här i riksdagen och med olika aktörer utanför politiken som alla har ett starkt engagemang och starka intressen i de här frågorna. Jag har stora förhoppningar om att vi ska kunna föra detta framåt på ett väldigt bra sätt. Låt oss hålla linan öppen under processens gång och med gemensamma krafter landa det här på ett fint sätt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:15 om varsel i sågverksindustrin

Anf. 34 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Isak From har frågat energi- och näringsministern hur hon avser att stärka sågverksindustrin och öka den inhemska efterfrågan på sågade trävaror till byggindustrin samt hur hon och regeringen avser att motverka de befarade avverkningsrestriktioner som bedöms komma med EU:s mål för inlagring av koldioxid i träd, vilket bedöms kraftigt påverka tillgången på timmer till sågverken. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Jag delar oron över sågverksindustrins utsatta läge vad gäller både bristande inhemska efterfrågan på sågade trävaror och frågan om tillräcklig tillgång till råvara på kort och lång sikt. De svenska sågverken har en viktig roll i den växande bioekonomin och skapar tillväxt och sysselsättning i hela landet.

Efterfrågan på trä från den inhemska byggindustrin påverkas starkt av konjunkturen inom byggsektorn och därmed även av inflationen och ränteläget. Byggandet, inte minst inom bostadssektorn, har bromsats in kraftigt, med en halvering av antalet byggstarter mellan 2022 och 2023.

Sedan regeringen tillträdde har inriktningen varit att vända den negativa trenden. Vi har arbetat för att bekämpa inflationen och ser nu framför oss en sjunkande räntenivå, vilket kommer att bidra till att förbättra förutsättningarna för den svenska byggsektorn.

Regeringen har därutöver vidtagit flera andra åtgärder som har en direkt effekt på det inhemska byggandet, däribland ett tillfälligt höjt rotavdrag, samt genomfört regelförenklingar i plan- och bygglagstiftningen. Regeringen har även vidtagit åtgärder för att främja hållbart byggande, exempelvis i trä.

Vad gäller EU:s LULUCF-förordning (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/839 av den 19 april 2023 om ändring av förordning (EU) 2018/841) vill jag understryka att den innebär ett åtagande för staten Sverige – inte för enskilda skogsägare eller företag. Miljömålsberedningen har i uppdrag att bland annat utarbeta förslag till åtgärder för att Sverige ska uppfylla sitt LULUCF-åtagande på ett kostnadseffektivt sätt, med beaktande av andra behov, som försörjningstrygghet, landsbygdsutveckling och konkurrenskraft.

Regeringen bedömer att ett aktivt skogsbruk med hög tillväxt och användning av produkter från förnybar råvara ger största långsiktiga klimatnytta. Förnybar råvara behövs i dag och kommer i allt större utsträckning att behövas i framtiden för att fasa ut fossilintensiva resurser såväl i Sverige som i andra länder.

Regeringen prioriterar att det svenska skogsbruket inte begränsas utan fullt ut kan bidra till att klimatmålen nås samt till jobb och tillväxt i hela landet. Inriktningen för fortsatt arbete är att främja ett långsiktigt hållbart, aktivt svenskt skogsbruk och en växande cirkulär bioekonomi med konkurrenskraftiga näringar.

Anf. 35 ISAK FROM (S):

Fru talman! Tack, statsrådet Kullgren – jag delar mycket av de fina ord om skogens betydelse som statsrådet levererar i sitt svar.

Fru talman! Det tog två månader för regeringen att få fram detta svar – jag ställde den här interpellationen i mitten av september. Detta kan vara en indikation på hur regeringen och Tidösamarbetet ser på den svenska skogen. Jag var tvungen att titta i Tidöavtalet, och vad jag kan se nämns inte skogen över huvud taget. Tidösamarbetet bygger alltså inte på den svenska skogspolitiken, en politik och en näring som är oerhört betydelsefulla för Sverige.

När jag skrev denna interpellation tog jag del av siffrorna för första och andra kvartalet 2024, som visade en kraftig nedgång i branschen, där sågade trävaror minskar kraftigt. Detta beror, som jag skriver i min interpellation, i huvudsak på två faktorer. Den ena är bristande inhemska efterfrågan. Statsrådet skriver i sitt svar att efterfrågan påverkas av konjunkturen, men den påverkas också av den förda politiken. Den här regeringen har inte och har inte haft en bostadspolitik för att försörja landet med bostäder, gärna byggda i trä.

Jag är från Västerbotten, och där har konjunkturen varit något bättre. Det har funnits en väldigt stor efterfrågan på sågade trävaror; flera tillverkare av modulhus har levererat och har haft en stor efterfrågan. Just nu drabbas inte minst två företag i Lycksele, Kubly och Maxmoduler, av det som händer med Northvolt och ett av Northvoltbolagens konkurs. Vi

hoppas naturligtvis att de ska övervintra, för det finns en stor efterfrågan på deras produkter.

Som jag skriver i min interpellation har också Holmen varslat. De varslen har nu löpt ut, och man stänger flera skift vid sina sågverk. Detta beror i huvudsak på den bristande tillgången på råvara.

De senaste åren är det faktiskt stormen Hans som har sett till att det har levererats virke till de norrländska sågverken. Sveaskog har pausat över 40 procent av sina pågående avverkningar i Norrbotten med anledning av FSC-certifieringen; man behöver ta större hänsyn. Det finns en ganska stor oro i norra Sverige för vad som händer om markägarna och skogsindustrin inte kan fortsätta bruka skogen och försörja sågverken. Det kan inte vara så att vi ska hoppas på en ny storm som ödelägger ytterligare någon kommun så att vi får fram virke till våra sågverk.

Detta är en fråga som i allra högsta grad angår regeringen, och jag förväntar mig faktiskt lite bättre svar än det som statsrådet har levererat här i dag.
(forts. § 12)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 11 Statsministerns frågestund

Driften av HVB-hem

Anf. 36 TERESA CARVALHO (S):

Herr talman! Statsministern har under hela hösten upprepat att det ljusnar vid horisonten. Det är en provocerande verklighetsbeskrivning när gängvåldet samtidigt kryper allt längre ned i åldrarna. Bara i år har antalet barn under 15 år som är involverade i mordärenden ökat med 200 procent. Kommunernas kostnader för placeringar av barn och unga skenar och trycker nu undan viktiga tidiga brottsbekämpande insatser såväl som annan viktig välfärdsverksamhet.

I det här läget borde regeringen skjuta till resurser, men i stället sänker man skatten för de rikaste och uppmanar kommunerna att prioritera. Dessutom larmar polisen om att dessa allt dyrare placeringar görs på HVB-hem som drivs av gängkriminella. Detta vill vi socialdemokrater stoppa genom att låta kommunerna ta över, men det har statsministern sagt är ett helt otänkbart alternativ. Hur kan statsministern försvara dagens HVB-hemsmarknad?

Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Den som lyssnade på min regeringsförklaring för ganska exakt två månader sedan tror jag nog uppfattade nyanserna. Jag beskrev att vi på viktiga punkter ärvde problem som nu ser lite bättre ut. Det var ganska varsamt. Vi ärvde en 10-procentig inflation. Den är nu sjunkit och ligger klart under inflationsmålet, och därmed sjunker också räntorna. Fler människor ser att lite mer pengar blir kvar i plånboken. Det var ett viktigt exempel på en liten ljusning.

Jag var noga med att påpeka att migrationen till Sverige har sjunkit från väldigt höga nivåer och nu är de lägsta sedan 1997. Det är inget man ska inteckna för framtiden, men det är en ljusning. Jag var också väldigt noga med att beskriva alla de stora problem som fortfarande ligger framför oss, som det kommer att ta hela 20-talet att lösa. Jag tror inte att någon mer än möjligen frågeställaren kan ha missuppfattat de nyanserna.

Anf. 38 TERESA CARVALHO (S):

Herr talman! Statsministern uppvisar dessvärre bristande krisinsikt när det kommer till HVB-hemmen.

Sverige befinner sig i en nationell kris där barn mördar och mördas, barn som ofta har vårdats på HVB-hem. Att till och med gängkriminella kan driva HVB-hem och köpa och sälja dem på Blocket som begagnade bilar är ett haveri. Regeringen måste omedelbart agera för att stoppa detta om nyrekryteringen ska kunna brytas. Ser inte statsministern detta?
(Applåder)

Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är lite rörande att Socialdemokraterna plötsligt har sådan brådska. Under åtta år i regering var ingenting bråttom, men nu är det jättebråttom. Kom igen, det här imponerar ju inte på någon!

Ni fick ingenting gjort under åtta år, och nu är ni sura på att vi löser ett antal problem. Den kriminella ekonomin är ett av de riktigt stora problemen. Vi gör massor av saker för att se till att kriminella inte ska kunna infiltrera fastighetsföretag, tandläkarmottagningar, HVB-hem – alla möjliga ställen som ni inte gjorde någonting åt under åtta år.
(Applåder)

Förslag om straffskärpningar för vålds- och sexualbrott

Anf. 40 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Statsministern! I går nåddes vi av medieuppgifter om att den så kallade Nytorgs mannen på nytt misstänks för våldtäkt, efter att han tidigare i år blivit villkorligt frigiven från det femåriga fängelsestraff som han dömdes till för bara ett par år sedan, efter en lång rad av våldtäkter, övergrepp och förstörda liv för oskyldiga brottsoffer.

Notoriska våldtäktsmän hör hemma i fängelse. Det vet jag att jag och statsministern är överens om. Konsekvenserna för den som begår vålds- och sexualbrott ska inte vara lindrigare än för de brottsoffer vars liv

slås i spillror. Att serievåldtäktsmän släpps ut i förtid och kan begå nya brott är skandalöst. Det är ett hån mot både tidigare och nya offer.

I Tidöavtalet gör vi upp med den här gamla svaga svenska straffpolitiken. Betänkandet *Ett förstärkt samhällsskydd och en minskad risk för återfall i brott* innehåller bland annat förslag om att avskaffa tvåtredjedelsfrigivning. Dessutom finns en presumtion för avtjänande av hela fängelsestraff, det vill säga att utgångspunkten är att man avtjänar hela fängelsestraffet och inte som i dag blir villkorligt frigiven mer eller mindre per automatik. Dessutom finns det förslag om att införa ett icke-tidsbestämt förvarsstraff, tänkt att kunna användas för just notoriska, samhällsfarliga återfallsförbrytare.

Remisstiden för betänkandet gick ut i tisdags, och nu ligger det alltså hos regeringen att få fram en lagrådsremiss och så småningom en proposition.

Då är min fråga till statsministern: Delar statsministern min bedömning att det är av avgörande vikt att dessa förslag genomförs snarast möjligt, och när tror statsministern att vi kan ha en proposition på riksdagens bord?
(Applåder)

Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det korta svaret är ja. Jag delar helt den bedömningen. Om de mediala uppgifterna är korrekta – vi ska vara noga med det – att det handlar om samma person som nu har kommit ut efter två tredjedelar och att Kriminalvården trots insikter och varningar om att det fanns stora risker för återfall ändå inte kunde hindra detta, och sedan begås brott igen är det helt fasansfullt. Jag känner djupt med de kvinnor som nu än en gång utsätts för hans brott. Det är helt förfärligt.

Jag tycker att detta understryker behovet av lagstiftningsförändringar. Jag tror att vi i grund och botten kommer att ha ett enormt brett stöd när vi lägger fram förslagen.

Det handlar om straff som i praktiken inte blir tidsbegränsade. Det vill säga att samhällsskyddet måste gå före tidsbegränsningen. Det handlar om att ta bort tvåtredjedelsregeln och om att dömda ska avtjäna hela straffet. Det handlar om fler livstidsstraff för grova sexualbrott. Allt detta tror jag är helt nödvändigt.

Jag tror att vi i grund och botten är helt överens, vilket kanske inte är helt förvånande heller.

Tidsaspekten kan jag inte säga exakt. Vi brukar ha rätt högt tempo, ibland så högt att vi får kritik för det. Självklart måste man invänta remisserna. Det har nu precis skett också. Vi kommer att ha riktigt hög prioritet på detta, och jag räknar med att vi kommer att kunna lägga fram en proposition inom bara ett antal månader. Vi håller ett högt tempo i brottsbekämpningsfrågorna.

Justitieminister Gunnar Strömmer har nästan en presskonferens i veckan, och det finns tyvärr goda skäl till det.

Jag tror att det finns en mycket hög förväntan på hög leverans efter att man under lång tid inte tagit dessa frågor på tillräckligt stort allvar. Jag delar verksamhetsbeskrivningen och delar brådskan.

(Applåder)

Anf. 42 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag är väl medveten om den reformtyngd som ligger på inte minst Justitiedepartementet.

Regeringens mandat bygger på att Tidöavtalet genomförs under denna mandatperiod. För Sverigedemokraterna har omläggningen av framför allt straffpolitiken varit en helt avgörande prioritering. Detta var helt grundläggande för att släppa fram den regering som statsministern leder.

Ja, väldigt mycket sker väldigt snabbt. Men många önskar nog att det skulle kunna gå ännu snabbare. En följdfråga är då: Finns det någonting mer som regeringen kan göra för att ytterligare påskynda framdriften i dessa viktiga reformer? Vi måste nämligen få detta på plats under den här mandatperioden. Det gäller inte minst de helt avgörande och viktiga straffskärpningarna för farliga kriminella.

Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig först bara bekräfta att avtal gäller. Vi är alltså överens om dessa saker, och vi håller avtal. Både Sverigedemokraterna och regeringspartierna håller avtal. Det är ingen tvekan om det. Det är inte särskilt svårt, eftersom vi i grund och botten är helt överens om detta.

Det finns frågor där vi har kompromissat och landat i mellanlösningar. Här är vi helt överens om vad som ska göras. Jag är den första att understryka också Sverigedemokraternas betydelse för dessa reformer. Det är ingen som helst tvekan om det. Det är också detta som gör att vi vet att vi har majoritet i kammaren, till skillnad från tidigare regeringar. Inte ens om de hade velat göra saker hade de kunnat göra saker, för de kunde inte ens skriva proposition. Jag tycker att detta är viktigt.

Det fanns ett år, 2023, när man retade sig lite grann på detta: Jaha, ni har tillsatt ännu en utredning – oj, vad imponerande. Alla är inte statsvetare till professionen, och alla vet inte exakt hur svensk lagstiftning fungerar. Då kunde jag säga: Nej, en utredning gör inte jobbet, men utan utredning finns det inget jobb att göra. Så enkelt är det. Nu har vi utredningar. Vi har lagförslag, och vi driver igenom dem i riksdagen. Så ska det vara.
(Applåder)

Regeringens skattesänkningar

Anf. 44 SAMUEL GONZALEZ

WESTLING (V):

Herr talman! I två års tid har denna regering haft makten under Ulf Kristerssons så kallade ledning. När den tillträdde befann sig Sverige i en omfattande inflationskris som innebar att människorna i Sverige var

under en mycket hård press. Under dessa år har Riksbanken fipplat med räntevapnet för att försöka få bukt med inflationen, som i huvudsak berott på höga energipriser till följd av Rysslands invasion av Ukraina och på att livsmedelsföretagen och bankerna passat på att maximera sina vinster. Löntagarna har avstått från reallöneökningar och tagit ansvar för en kris som inte berott på dem.

Kostnaderna för detta haveri har landat på hushållen och företagen, där konkurserna nu står som spön i backen och arbetslösheten skenar, och på kommunerna och regionerna, där skolan går på knäna och sjukvården befinner sig i en landsomfattande kris.

I detta läge, efter att ha rullat tummarna i två år, väljer regeringen och Ulf Kristersson att sänka skatterna. Motivet är att det ska locka folk att arbeta mer. Det ska löna sig att arbeta. Resonemanget bygger på att ju mer pengar man får behålla, desto mer motivation får man till att arbeta.

På mitt vanliga jobb som brevbärare hade jag med regeringens skattesänkningar efter årsskiftet fått en skattesänkning med 175 kronor per månad. Statsministern själv får mer än 26 gånger så mycket. Han kan kallt räkna med att få över 55 000 kronor mer nästa år i sänkt skatt.

Är statsministern missnöjd med de övriga statsrådets arbetsvilja med tanke på hur enorma skattesänkningar han tycker att de behöver, eller är dessa skattesänkningar finansministerns sätt att säga till statsministern att det är dags att sluta lata sig på jobbet?
(Applåder)

Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Om en del saker kan man helt enkelt tycka olika. Vi tycker olika. Jag vet att Vänsterpartiet vill ha riktigt höga skatter, om inte 100 procent så i varje fall så höga som möjligt. Det handlar om riktigt höga marginalskatter och om att pengarna i grund och botten ägs av staten och att de enskilda kan få behålla lite grann om de sköter sig. Jag vet att den synen finns.

Jag har motsatt syn. Pengarna är i grund och botten de enskildas. Sedan har vi skatter för att kunna finansiera det gemensamma. Människor jobbar mer och anstränger sig mer om de får behålla åtminstone hälften av det de tjänar när de jobbar extra.

Men vi tycker olika. Låt oss stå för det. Låt oss rösta om den saken. Låt väljarna bestämma. Vill ni ha högre skatter i Sverige, eller vill ni ha så låga skatter som möjligt? Den striden tar jag varje dag.

Annat kan man inte tycka så mycket olika om. Av ett vänsterstyre ärvde vi en inflation som var på 10 procent. Jag säger inte att det var vänsterstyrets fel. Om vi ska vara alldeles ärliga fanns det många skäl till detta. En del var importerat från utlandet. En del handlade om pandemieffekter. En del handlade om brutna värdekedjor. En del handlade om krigets effekter. Likväl var det mycket hög inflation.

Vi gjorde bedömningen, till skillnad från Vänsterpartiet, att hög inflation är dåligt för hushållen. Ni ville ha en expansiv politik och elda på inflationen. Jag bad

finansministern: Håll nu hårt i budgeten, så att vi vinner över inflationen och så att vi sedan kan börja använda styrkan i svenska statsfinanser! Där tycker vi olika. Vi har rätt, och ni har fel.

(Applåder)

Anf. 46 SAMUEL GONZALEZ

WESTLING (V):

Herr talman! Visst är det märkligt att vi har en statsminister vars främsta styrka består i att han lägger huvudet på sned och ser bekymrad ut samtidigt som folket han är satt att leda tyngs ned av höga matpriser, räntor och hyror.

Den enda insats som hittills gjorts från regeringens sida var väl egentligen att man bjöd in matjättarna till en fika.

Han satt visserligen i tv-studion i våras och lovade att ingen personal skulle bli av med jobbet i sjukvården med hans budget. Men i takt med den ekonomiska utvecklingen ökar löner och kostnader i välfärden. Ändå skrivs inte välfärdens resurser upp i takt med ekonomins utveckling. Resultatet är de nedskärningar som vi nu ser.

Regeringen talar om reformutrymmet som att det är resurser som uppstår av sig själva utan koppling till minskade ambitioner för välfärd och trygghetssystem. Kan statsministern beskriva regeringens syn på hur reformutrymmet uppstår?

Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag är bekymrad över ganska många saker. Jag är mycket bekymrad över kriget i Ukraina och vilka konsekvenser det får om inte hela västvärlden konsekvent står upp för Ukraina. Jag är bekymrad över de tendenser som fanns. De fanns till exempel i Vänsterpartiet, som röstade nej till den första vapenleveransen till Ukraina. Jag hoppas att ni fortfarande skäms. Jag är bekymrad över inflationens effekter på hushållen. Jag är bekymrad över säkerhetssituationen på många ställen i Sverige där det fortfarande skjuts.

Allt detta bekymrar mig. Skillnaden är att jag gör någonting åt dessa saker. Jag vältrar mig inte i problemen utan gör någonting åt dem.

Denna regering får saker gjorda. Vi tar tag i problemen, får saker gjorda och kommer att möta svenska folket igen. Vill ni ha tillbaka samma styre som skapade problemen, eller vill ni fortsätta få ordning på Sverige? Där befinner jag mig i mitt ledarskap.

(Applåder)

Säkerhet och havsbaserad vindkraft

Anf. 48 MUHARREM DEMIROK (C):

Herr talman! Säkerhet och energiförsörjning är två saker som går hand i hand. För två år sedan tecknades ett avtal kring Östersjön efter att Putins blodiga invasionskrig startat. Det var ett avtal om ett tätare samarbete kring förnybar energi för att komma bort från rysk olja och gas men också för att stärka den gemensamma motståndskraften.

Man beslutade att bygga ut den havsbaserade vindkraften i Östersjön med närmare 20 terawattimmar – sju gånger så mycket som dagens kapacitet. Detta stärkte vår gemensamma säkerhet. Men det svarade också upp mot företagets efterfrågan – både småföretagens och den stora basindustrins. Det är något som Svenskt Näringsliv också har vittnat om.

Ulf Kristerssons regering valde dock en lite annan väg. Man har nu stoppat 13 vindkraftsparker till havs och därmed lagt en våt filt över den förnybara energin, inte bara här hemma i Sverige utan i förlängningen också längs Östersjöns alla kuster. Man har gjort det utifrån Försvarmaktens nej och med säkerhetspolitiska argument – argument som var de rakt motsatta för bara två år sedan och som samtidigt nu klart och tydligt ifrågasätts, bland annat av Totalförsvarets forskningsinstitut och av Saab, som dessutom är tillverkare av de sensorer som statsministern nu hävdar skulle hämmas av utbyggd vindkraft.

För någon som, likt statsministern, värnar svensk säkerhet väcker det här onekligen frågor. Jag skulle därför vilja fråga statsministern: Hur kommer det sig, så kort inpå att beslutet har fattats, att både expertmyndigheter och svensk försvarsindustri nu ifrågasätter statsministerns och regeringens beslut och dessutom hävdar motsatsen, nämligen att det skulle stärka svensk säkerhet snarare än försvaga den?
(Applåder)

Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Frågan är tudelad. Den ena delen handlar om säkerhet och energiförsörjning. Där delar jag uppfattningen att vi behöver ha en säker energiförsörjning som inte är beroende av makter som vi inte ska vara beroende av. Jag delar i grund och botten Emmanuel Macrons beskrivning: Vi kan inte lägga ut all säkerhet på entreprenad till USA, all handel till Kina och all energi till Ryssland, för att uttrycka det med hans ord.

Vi behöver vara oberoende när det gäller vår energiförsörjning. Detta är en av orsakerna till att vi tycker att det är så viktigt med stabil basenergi i form av fossilfri kärnkraft, något som ni av olika skäl brukar vara emot.

Den andra delen är den mycket konkreta frågan om havsvindkraften. För det första vill jag rekommendera ett samtal med Saabs vd; jag har själv haft ett sådant samtal. Han kommer då i detalj att beskriva vad han och Saab tror och tycker om detta. Allt som står i tidningen är inte exakt rätt uppfattat.

För det andra är jag helt häpen över att så många självutnämnda experter nu överprövar Försvarmaktens detaljerade redovisning av vad 13 havsvindparker skulle betyda för försvarets möjlighet att skydda den svenska ostkusten mot Ryssland, från Kaliningrad. Ni borde byta jobb allihop! Ni kan uppenbarligen mer om detta än alla landets militära experter!

Försvarmakten pekar nu på att förvarningstiden går från 2 minuter till 60 sekunder. Den chansningen skulle jag inte våga göra. Jag skulle inte våga chansa

på att Muharrem Demiroks gissning räddar det svenska försvaret.

En sista sak som är värd att nämna är att många nu är måna om att peka på dessa tretton nej, som jag fullt ut står för av säkerhetsskäl, men glömmer att påpeka de tre ja som vi har fattat beslut om under de senaste två åren. Den förra regeringen, Muharrem Demiroks regering, fattade beslut om en enda under åtta års tid.
(Applåder)

Anf. 50 MUHARREM DEMIROK (C):

Herr talman! Jag hör i statsministerns svar ett ifrågasättande av min och andras respekt för Sveriges försvarsförmåga, bara för att vi lyfter den här frågan. Jag måste säga att det är fullt av statsministern. Det är direkt respektlöst och omdömeslöst, och nu får det faktiskt vara nog!

Det statsministern kallar självutnämnda experter är i själva verket statsministerns egen expertmyndighet Totalförsvarets forskningsinstitut. De är inga lekmän, utan de har det här till uppgift. Saabs vd, Saab som levererar de här produkterna, säger att det går att hitta lösningar.

Förstår inte statsministern allvaret i att det så kort efter att beslutet har fattats skapas misstro mot beslutet när expertmyndigheter hos försvarsindustrin ifrågasätter det? Förstår inte statsministern att det här också väcker frågor?

Vår respekt för svensk försvarsförmåga är vi eniga om här inne. Den ska inte ifrågasättas. Det är fullt! Vår försvarsförmåga är prio ett, men någonstans måste vi också få klarhet i vad det är som gäller framöver.

Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det finns i grunden två olika attityder till risker. Den ena är den finska: Förbered dig på det värsta och hoppas på det bästa.

Det andra är den vi ser här: Vi hoppas att det löser sig och att det funkar ändå. Vi chansar!

För mig är det rent ansvarslost och häpnadsväckande att man inte tar till sig den sortens argument. Om Försvarmakten hade sagt ”av skäl som vi inte tänker redovisa gillar vi inte vindkraft. Därför säger vi nej, och ni ska lita på oss”, då hade jag förstått att ett och annat frågetecken hade uppstått.

Nu har Försvarmakten i detalj beskrivit hur de ser på ett scenario över och under vattnet, där 13 havsvindparker ligger mellan Ryssland och svenskt fastland, och de varnar bestämt för dem.

Jag tänker inte äventyra svensk säkerhet för att Muharrem Demirok vill det.

Jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa

Anf. 52 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Runt om i världen begränsas kvinnors rättigheter och liv. Tillgången till säkra aborter minskar, lagstiftning som ska förhindra mäns våld mot kvinnor luckras upp och tillgången till säkra preventivmedel kommer fortfarande alltför få till del.

Regeringen har vid ett flertal tillfällen framhållit att såväl jämställdhet som sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är centrala värden i den utrikespolitik som förs. Tyvärr följs orden inte upp av handling, snarare tvärtom. Stödet till flera FN-organ som arbetar med frågorna minskar, biståndet krymper och vårt internationella engagemang, vår röst som en gång var så stark, tystnar alltmer.

Nu har vi återigen Donald Trump vald till Vita huset, och det innebär att EU:s globala arbete för såväl kvinnors rättigheter som sexuell och reproduktiv hälsa blir allt viktigare.

Hur avser regeringen att agera för att både Sveriges och EU:s internationella arbete inom området ska kunna stärkas och säkras upp? Vi har sett förut att med Trump i Vita huset riskeras inte bara amerikanska kvinnors rättigheter, utan det kommer att påverka globalt.

Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig först bara säga att jag i grund och botten delar beskrivningen av vikten av dessa frågor. Sexuell och reproduktiv hälsa är en helt fundamental fråga när det gäller hälsa, mänskliga rättigheter, jämställd och utbildning. Jag delar därför helt den beskrivningen och tycker att det är extremt viktiga frågor.

Sverige är rätt känt runt om i världen för att vi ofta gör vår röst hörd i dessa frågor och fortsätter att göra det. Det är en händelse som ser ut som en tanke att jag och Benjamin Dousa så sent som i dag på regeringssammanträdet diskuterade precis dessa frågor med alla andra närvarande. Det är otroligt viktigt.

Sedan är mängden elände i världen rätt stor, och alla länder måste ofta fokusera: Var gör vi allra störst nytta? Det är ingen hemlighet att vi har fokuserat väldigt hårt på var vi kan göra allra störst nytta med våra biståndsmedel, och det är Ukraina. Det skäms jag inte ett ögonblick för.

Vi som alla andra länder har ett extra stort ansvar när saker händer i vårt närområde. Det betyder att vi har lagt väldigt mycket resurser just där. Men det betyder inte att vi inte fortsatt gör stora insatser inte minst i FN-organ när det gäller just sexuell och reproduktiv hälsa. Där ska vi stå kvar.

Anf. 54 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Om det är något område där Sveriges insatser historiskt har varit särskilt betydelsefulla är det kring SRHR. Det är därför oroande att regeringen har minskat biståndet till de FN-organ som jobbar med den frågan.

Förra gången Donald Trump kom in i Vita huset och införde en global gag rule som drog undan finansiering för SRHR var vi beredda med en plan. Miljöpartiet var ansvariga för biståndspolitik. Vi ökade medlen till relevanta FN-organ, vi mobiliserade politiskt och finansiellt stöd globalt och vi drev också på för att Sida skulle ha fokus på SRHR eftersom så många andra länder, inte minst USA, drog sig undan.

Jag vill därför fråga om regeringen har en motsvarande plan. Kommer regeringen att växla upp?

Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt oss först enas om att man kan vara oenig om hur mycket pengar totalt som ska gå till bistånd. Det kan man diskutera. Vi har vår budget, och ni har säkert en annan budget. Då får den som har flest mandat i riksdagen vinna.

Sedan kan man diskutera inom ramen för de pengar som finns hur de bäst ska användas. Den planen är mycket tydlig. Det är bara att läsa i budgeten och i allt material där biståndsministern beskriver hur svenskt arbete fungerar.

Sverige är en av världens absolut största bidragsgivare till FN-systemet och olika FN-organ, inklusive denna fråga. Det ska vi vara stolta över. Klä oss inte i säck och aska över detta. Vi gör mycket stora insatser. Likväl har vi ett extra stort ansvar för stora konflikter som finns i vårt omedelbara närområde, och det kommer regeringen att stå upp för.

(Applåder)

Effekterna av den nya förverkandelagen

Anf. 56 MATS GREEN (M):

Herr talman! Sedan den här regeringen tillträdde har vi i riksdagen i princip varje vecka fattat beslut om fler och skarpare verktyg för polisen. På bara två år är det fråga om mer än dubbelt så mycket som den tidigare regeringen maktade med under åtta år, och ännu fler är dessutom på gång.

Ett av dessa skarpa nya verktyg är den nya förverkandelagstiftning som nu gör det möjligt att ta tillgångar med brottsligt ursprung från kriminella oavsett om brott har bevisats eller ej.

Denna lag trädde i kraft förra veckan. Kan man se några effekter, statsministern, redan nu? Vad tänker och räknar regeringen med framåt?

Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det här är en riktigt viktig fråga. Jag var med och träffade rikspolischefen och de medarbetare som har jobbat med förberedelserna inför att lagen skulle införas för några dagar sedan. Sedan dess har jag följt frågan på daglig basis eftersom jag tycker att den är så otroligt intressant.

Att vi inte har haft detta förut! Hur är det möjligt att människor som alldeles uppenbart begår brott och kör miljonbilar inte har blivit av med sakerna? Och nu har vi denna lag, och vi vill veta om den fungerar. Därför har jag nästan daglig kontakt i fråga om hur detta har gått. Det har handlat dels om att vara förberedd för att göra saker omedelbart, vilket man var, dels om att vara förberedd för risken för hot. Ni kan tänka er vad som händer när man plockar bilar och klockor av människor – lättkränkta, dessutom.

Svaret är att 44 ärenden har inletts. Det handlar om guldtackor, Rolexklockor, Mercedes, Porsche och Audi – minst 10 miljoner kronor, så här långt.

Kriterierna för stöd till civilsamhället

Anf. 58 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! I september beslutade regeringen om en strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället. Sida har valt ut 24 organisationer som får söka större anslag. Ytterligare nio organisationer får söka, men bara upp till 5 miljoner kronor. Dit hör PMU, som på så vis förlorar 40 miljoner om året.

När man frågade Sida varför var svaret att det var för många kristna organisationer i den första gruppen. Det var alltså inte kvaliteten som var avgörande, utan det var fråga om en organisation på kristen grund.

Vad anser statsministern och regeringen väger tyngst? Är det en organisation som bedriver ett högkvalitativt arbete för att skapa bättre levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck, och för att stärka barns, flickors och kvinnors rättigheter och möjligheter? Eller är det om en framgångsrik organisation räkar vara kristen?

Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag varken kan eller ska kommentera hur Sida har fattat beslut i enskilda ärenden. Den frågan måste ställas till Sida och följas upp på traditionellt sätt.

Däremot både kan och vill jag säga några ord om den strategi som vi lade fast. Det var att få mer fokus på effektivitet i biståndet, mer transparens och utvärderbarhet. Flera tidningar har med förödande tydlighet visat att det helt har saknats kontroll över vad pengarna har använts till. Det handlar om kvalitet och resultat.

Nu är det Sidas uppgift att fatta beslut och bedöma vilka civilsamhällesorganisationer som ska få stöd och hur man följer upp och utvärderar det arbetet. Det är deras uppgift.

Sedan kommer regeringen att följa upp hur de sköter sin uppgift, och där ber vi att få återkomma vid våra årliga uppföljningar.

Arbetet mot intolerans och rasism

Anf. 60 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Min fråga, herr statsminister, rör kampen mot intolerans och rasism.

Vi ser i dag hur människor med afrikanskt ursprung utsätts för hatbrott och hotas, hur judar drabbas hårt av angrepp och genom att synagogor och judiska institutioner utsätts för hot. Vi vet att romer är måltavlor för diskriminering och intolerans. Moskées attacker, och muslimer utstår svåra fördomar.

För oss liberaler och för den borgerliga regeringen är kampen mot alla former av rasism helt grundläggande. Det gäller både för enskilda individer och för ett fritt och öppet samhälle. Jag vet att regeringen tidigare har aviserat en förstärkning av arbetet. Därför undrar jag vad regeringen gör för att arbeta mot rasism och intolerans.

Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det formella och lite byråkratiska men ändå viktiga svaret är att vi håller på med en ny handlingsplan mot rasism och hatbrott. Det låter så skrivbordstorr som det kanske är när man skriver ett papper. Men däri finns, och kommer att finnas, en mängd strategier samlade för hur vi arbetar med detta. Det arbetet pågår i detta nu, i grund och botten av precis de skäl som anges. Det här är extremt viktiga frågor.

Låt mig få bredda frågan lite grann. Jag vågar fortfarande hävda att Sverige är i grunden ett tolerant samhälle. Det är viktigt att säga det eftersom det är en självbild som vi vill ha. Har man sagt det måste man också säga att det finns många problem. Den grundläggande liberala paradoxen är att vi vill vara riktigt toleranta och alltid hitta gränsen för toleransen vid intoleransen. Där ska vi vara glasklara och sätta stopp.

Jag tycker att vi har dessa instinkter, men problemen finns utan tvivel kvar.

Regeringens ekonomiska prioriteringar

Anf. 62 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Sverige står i dag inför en rad samhällsproblem. Arbetslösheten är hög; den högsta på tio år. Vi ser rekordstora varsel inom hälso- och sjukvårdssektorn. De svenska tillväxtsiffrorna är bland de lägsta i EU, samtidigt som gängskjutningarna bara fortsätter och kryper ned i åldrarna.

I det här för landet svåra läget väljer alltså regeringen att gå fram med en riktad skattesänkning för de allra mest välbeställda. Statsministern kan för egen del se fram emot skattesänkning på över 3 000 kronor i månaden nästa år.

Hur menar statsministern att det är en väl avvägd prioritering att spendera flera miljarder på en liten grupp välbeställda i stället för att rikta resurserna mot de många och stora samhällsproblem som vi står inför i dag?

Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag uppskattar ändå att det finns lite konsekvens i svensk politik. För Socialdemokraterna finns inget problem som inte kan lösas med en skattehöjning. Tänk vad världen måste vara enkel. Alla problem kan lösas om bara vanliga löntagare får lite mindre pengar kvar för egen del.

Det är lätt att få en problemfri värld. Ett skattetryck på 100 procent har löst alla problem. Detta tror inte vi på. Jag tror inte att ni tror på det heller, men det är den bästa konflikt ni hittar.

Vi ärvde några riktigt stora problem. Vi ärvde 10 procent inflation som hade skapats före oss och som vi har kämpat ned. Vi ärvde riktigt hög arbetslöshet framför allt bland utrikesfödda som inte talar svenska. Vi gör nu någonting åt för stor invandring och för dålig integration.

Sedan är vde vi svåra tillväxtproblem i Sverige och i hela EU, som vi jobbar intensivt med just nu – senast på Europeiska rådets möte i torsdags.

Hotbilder och lokal beredskap

Anf. 64 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! I riksdagen bereder vi just nu såväl regeringens skrivelse om en nationell säkerhetsstrategi som totalförsvarspropositionen. Vi identifierar yttre och inre hot och aktörsdrivna och icke aktörsdrivna hotbilder.

De auktoritära axelmakterna – Ryssland, Kina, Iran med flera – har under årtal visat sig vara framgångsrika med att äta sig in i civil infrastruktur och den svenska samhällskroppen från lokal till nationell nivå.

Beredskap på nationell nivå är en sak. Beredskap på lokal nivå kan vara något helt annat. Vi som valda ombud för Sveriges folk möter ofta frågor om bristande beredskap och en hunger efter handling i vårt avlånga land.

Därför vill jag fråga statsministern hur han och regeringen avser att balansera de komplexa hotbilder som råder när det kommer till att stärka motståndskraften i kommuner och regioner och säkerställa att självständighet, handlingsfrihet och inte minst konkurrenskraft inte undergrävs av dessa auktoritära aktörer på samhällets olika nivåer.

Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! De nationella säkerhetsfrågorna är, skulle jag säga, regeringens absoluta epicentrum. Det betyder inte att många andra saker inte också är viktiga, men jag tror att alla som har följt regeringens arbete med inre och yttre säkerhet och att skydda oss från krig, från hybridhot och från gängkriminalitet vet detta. Det är ganska högt upp i den maslowska behovshierarkin, ska erkännas, men det är absolut nödvändigt om man ska kunna få ett samhälle som fungerar i övrigt.

Kriget i vår närhet, det starka försvaret, Natomedlemskapet, hybridhoten där aktörer agerar med desinformation, opinionspåverkan och många andra saker och korsbefruktningen mellan terror i andra länder och beväpnade, riskvilliga gängkriminella i Sverige är något relativt nytt som också intresserar andra delar av världen. Allt detta tar vi på mycket stort allvar.

Till detta kommer hela civilförsvarsatsningen, en massiv satsning på det som tidigare var nästan bortglömt i Sverige.

Etableringen av havsbaserad vindkraft

Anf. 66 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! Regeringen har stoppat 13 stora vindkraftsprojekt i Östersjön, och det i en tid då vi behöver öka den svenska elproduktionen kraftigt för att kunna genomföra den gröna omställningen. Havsbaserad vindkraft har dessutom stor potential att inom rimlig

tid få till stånd en nödvändig ökad elproduktion i södra Sverige.

Regeringen har en övergripande roll med både ansvar och möjlighet att se till att nationella säkerhetsintressen inte krockar mer än nödvändigt med energiintressen. Men här verkar det ha skett en frontalkrock.

Min fråga till statsministern är: Varför är regeringen så saktfärdig och otillräcklig när det gäller etablering av havsvindkraft?

Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Min häpnad minskar inte. Jag håller med om en sak här: Vi måste se till att inte nationella säkerhetsintressen krockar med energiförsörjningen. Det var just det vi gjorde när vi sa nej till 13 projekt som Försvarsmakten i detalj beskriver krockar med vitala nationella säkerhetsintressen. Man kan tycka olika om detta också. Jag är övertygad om att svensk säkerhet måste gå före när vi får så väldokumenterade skäl till detta.

Lika häpnadsväckande tycker jag att det är att det aldrig sägs att vi åstadkommer det andra. Vi har fattat beslut om ja till tre olika havsvindkraftsparker på två år. Den förra regeringen, som sa att den var för havsvindkraft, fattade beslut om ett projekt på åtta år. Hur långsam kan man vara?

Det vi har gjort nu är att skynda på besluten så att man ska veta i god tid om man får eller inte får bygga. Det är att inte dra fötterna efter sig och äventyra svensk säkerhet.

(Applåder)

Berörd allmänhet och äganderätten till skogen

Anf. 68 ELISABETH THAND

RINGQVIST (C):

Herr talman! Jag vet att statsministern och jag delar intresset för jakt och skog. Vi verkar också dela intresset för äganderätten givet det brev som Ulf Kristersson skickade ut till landets skogsägare före valet, där han lovade att bara den som berörs av skogliga åtgärder ska kunna påverka dem.

Det rimmar dock ganska illa med de berättelser jag tar del av från Jämtland Härjedalen, där hälften av all skog som anmälts för avverkning inte får röras. Rent komiskt blir det när man har tjäder i skogen – man får skjuta tjäder men inte avverka skogen.

Jag ska inte ta upp grundlagsutredningen eller artskyddsutredningen, för dem kan statsministern inte kommentera. Däremot vill jag ta upp frågan om vem som får tycka till om skogen, för den behandlas i dag ingenstans. Centerpartiet anser att den svenska tolkningen av vad som anses vara berörd allmänhet, som därmed har rätt att överklaga miljöbeslut, måste göras om.

Min fråga är vilka initiativ statsministern tänker ta för att säkerställa att det verkligen är de som är berörda som får tycka till och inte vem som helst som råkar befinna sig i en skog, allt för att säkra äganderätten.

Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag måste medge att jag inte i detalj kan svaren på varje del av detta. Däremot vet jag mycket bestämt vad jag tycker i äganderätsfrågor – mycket bestämt. Äganderätten är helt fundamental. Äganderätten inte minst i skog och mark har varit försummad i Sverige, antagligen med ett syfte, under lång tid.

Därför tror jag att vi hade en snarlik uppfattning före valet, och det är min övertygelse att vi har goda möjligheter att enas om de här sakerna.

Sedan vet vi båda att det här nu utreds i minst en stor utredning. Jag hoppas verkligen att de kommer fram till ett resultat som gör att äganderätten också till skog och mark stärks i Sverige.

Beteskravet för kor

Anf. 70 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Den svenska djurhållningen och djurskyddslagen är något som de allra flesta svenskar är väldigt stolta över. Vissa skulle nog till och med kalla det en svensk värdering.

Nu finns dock en stark och befogad oro för att det här kan komma att försämrats, då en utredning har föreslagit att beteskravet för kor ska skrotas. I stället borde naturligtvis djurskyddet i Sverige stärkas ytterligare.

Min fråga är: Kan statsminister Ulf Kristersson garantera att Sveriges kor kommer att ha rätt att beta utomhus även i framtiden?

Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tror att frågeställaren vet och respekterar att jag inte kommenterar sådant som nu ligger i en utredning och som regeringen ska ta ställning till. Vi kommer att komma tillbaka med vårt samlade förslag.

Däremot delar jag helt uppfattningen att god djurhållning, inte minst jämfört med många andra länder, är en svensk kärnvärdering. Det finns ett mycket brett stöd i Sverige för att ha mycket höga krav och mycket stor omsorg om djur. Sedan är inte jag expert nog att värdera exakt på vilka sätt detta ska göras, men en grundläggande värdering är att ta väl hand om djur och ha omsorg om djur, naturligtvis inklusive var de är på dagarna och hur de får sin mat. Det tror jag att de allra flesta tycker är en väldigt viktig sak.

Fysisk aktivitet och psykisk ohälsa hos unga

Anf. 72 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Herr talman! Träning, rörelse och skapande har betydande effekt på hälsan, och det krävs ingen större mängd för att det ska ge positiva effekter på det psykiska måendet. Tyvärr ser vi ett sjunkande psykiskt välmående bland framför allt unga och tjejer, en trend som är oroväckande och givetvis måste brytas.

För bara någon vecka sedan besökte statsministern Perstorp i mitt hemlän Skåne för att ta del av ett projekt

som heter Häng med oss ut. Det är en metod för att skapa möjligheter för personer med psykisk ohälsa att komma ut i naturen och ta del av de här positiva hälsoeffekterna.

Jag undrar vad från träffen med Friluftsrådet som statsministern tar med sig in i det politiska arbetet framöver.

Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Ja, i grund och botten precis det som antyds – hur otroligt viktigt det är med kopplingen mellan knopp och kropp. Vi vet det. Det är beforskat på många olika sätt att rörelse befrämjar många andra saker.

Det är också därför vi är bekymrade över barns stilasittande, kopplingen till övervikt och rent av fetma, inaktivitet och bristande social samvaro.

Jag tror att vi ska tänka så här. Det fanns under mycket lång tid i Sverige en nästan självklar tradition att barn och ungdomar skolades in i fysisk aktivitet. Det kunde vara idrott. Det kunde vara Skogsmulle och att vandra i Skogssverige. Det där är inte lika självklart längre för alla. Alla måste inte göra samma sak, men alla barn och ungdomar behöver röra på sig – så långt det är möjligt, naturligtvis. Det har vi som föräldrar ett stort ansvar för. Civilsamhället har ett ansvar, men politiken har också ett ansvar för detta.

Åtgärder mot antisemitism

Anf. 74 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Nyligen attackerades fotbollssupportrar i Amsterdam bara för att de var judar. Häromkvällen hade vi en situation i Antwerpen där en tågagn tuktades på samtidigt som det ropades ”judecancer”. Några kvarter härifrån, på Sveavägen, hölls för en tid sedan en demonstration där man skanderade ”Inga sionister på våra gator”. Man ropade också ”From the river to the sea”, alltså att det inte ska finnas något Israel.

Detta har skapat oro bland svenska judar för deras egen säkerhet. De vågar inte längre gå med kippa och visa sin identitet.

Hur ser statsministern på detta? Vad behöver vi göra för att få bukt med det fasansfulla gift som antisemitismen utgör i vårt land?

Anf. 75 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag håller helt med om beskrivningen. Detta är verkligen förfärligt. Vi har tyvärr sett det på många ställen, om än inte exakt på det här sättet.

Jag var på Europeiska rådets möte i torsdags och fredags och pratade med Nederländernas ganska nye premiärminister, som åkte hem från mötet för att vara med och ta hand om konsekvenserna av detta tillsammans med borgmästaren i Amsterdam. De tog det på extremt stort allvar, vilket alla andra naturligtvis uppskattar. De var helt förfärade av detta.

Vi har sett en dramatisk ökning i kölvattnet av den 7 oktober. Vi kan tycka olika mellan länder och i

länder om konflikten i Mellanöstern, men vi har det fullständiga ansvaret för hur det går hemma hos oss själva.

Jag tycker att vi från den här regeringen har varit extremt tydliga med var vi står och vad vi tycker om detta och med våra förväntningar på hur människor ska bete sig i Sverige. Allt som är lagligt är verkligen inte lämpligt, och man kan dessutom undra om en del saker över huvud taget är lagliga. Vi tar detta på mycket stort allvar.

Regeringens arbetsmarknadspolitik

Anf. 76 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Arbetslösheten är den högsta på tio år och fortsätter att öka. Undersköterskor och byggnadsarbetare blir av med sitt jobb, sin försörjning och ett viktigt socialt sammanhang. Att förlora sitt arbete är en stor kris. Många känner oro och stress över hur de ska kunna betala räkningarna och om de ska kunna hitta ett nytt jobb.

Med anledning av den jobbkris vi faktiskt befinner oss i vill jag fråga statsministern: Varför fortsätter regeringen med sina massiva neddragningar på jobbpolitiken samtidigt som arbetslösheten är den högsta på tio år?

Anf. 77 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi ärvde ju en riktigt hög arbetslöshet från den förra regeringen. Det fanns många skäl till detta. Ett viktigt skäl var naturligtvis att ekonomin och den höga inflationen inte skapade nya jobb. Ett annat viktigt skäl var konsekvenserna av både pandemin och kriget. Detta gällde många länder.

Ett tredje skäl var att långvarig hög invandring och helt ogenomtänkt integration har skapat det som ekonomerna kallar strukturell arbetslöshet, med människor som inte kommer in över huvud taget. Dessa människor talar inte svenska och har aldrig jobbat, allra minst i Sverige. De har inte några av de kunskaper som det svenska näringslivet efterfrågar. Den arbetslösheten beror på systematiska missgrepp i Sverige under mycket lång tid.

Nu ändrar vi på allt detta. Om vi ska komma åt det här kan vi dock i längden inte ha väldigt många människor i Sverige som lever på bidrag trots att de är fullt arbetsföra, samtidigt som vi behöver ta in arbetskraftsinvandrare även till lågkvalificerade jobb. Därför lägger vi om även den politiken.

Utvisning på grund av brott

Anf. 78 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! Förra veckan dömdes fyra män för en brutal gruppvåldtäkt mot en 15-åring. Straffen för två av männen blev fem års fängelse, vilket med råge överstiger vad som i normalfallet krävs för utvisning på grund av brott. Åklagaren valde dock att inte yrka på utvisning med hänvisning till personliga omständigheter hos de tilltalade. Dessa omständigheter var

dessutom hemliga. När medier ställde frågor om detta vägrade Åklagarmyndigheten att svara.

I tisdags meddelade samma myndighet att man nu hade svängt. Nu fanns helt plötsligt inga personliga omständigheter – åklagaren hade i stället glömt bort att yrka på utvisning, vilket man nu kommer att rätta i en överklagan.

Den här historien ingjuter inte precis förtroende. Utan att gå in på det enskilda fallet, vilket vi naturligtvis inte kan göra i denna kammare, vill jag fråga statsministern om det finns skäl att överlag se över hur Åklagarmyndigheten arbetar med frågan om utvisning på grund av brott.

Anf. 79 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Framför allt finns det skäl att göra om lagen, och det håller vi på med. Vår uppgift är att skriva och fatta beslut om lagar som självständiga myndigheter sedan utför och arbetar efter.

Jag håller helt med om att det i dag är alldeles för få som utvisas efter att ha begått allvarliga brott. Ibland är det löjväckande få som utvisas, trots upprepad och allvarlig brottslighet. Det är helt oacceptabelt.

Ibland beror det på att lagen inte används fullt ut, och då skriver vi om lagen så att den används. Ibland beror det på att Sverige har speciella regler som gör att man tar mer hänsyn till de dömda personerna än till brottsoffren – att personen som ska utvisas är kvar för att han ska ha kontakt med sina nära, i stället för att brottsoffer ska gå trygga.

I vissa fall räcker det med att den som är dömd till utvisning själv nekar att utvisas – då kommer landet som personen kommer ifrån inte att acceptera honom. Allt detta gör vi nu om.
(Applåder)

Rasism i skolan

Anf. 80 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! Trots att alla barn har rätt till en skola som är fri från diskriminering ser vi återkommande rapporter om omfattande problem med bland annat rasism. I flera år har Rädda Barnen och stiftelsen Friends påtalat problemet med rasismen i skolan. Nu har även Diskrimineringsombudsmannen konstaterat i en färsk rapport att rasismen är ett stort samhällsproblem som, inte minst i skolan, främst drabbar afrosvenska barn och elever.

Det är visserligen inte förvånande att rasismen växer i ett land där ett parti med rötter i vitmaktrörelsen och nazismen är med och får styra stora delar av regeringens politik. Vi har dessutom en statsminister som gör skillnad på rasism och rasism, vilket är helt absurt och historielöst.

Jag undrar ändå om Ulf Kristersson och hans högernationalistiska regering har en plan för att se till att Sverige följer internationella lagar gällande diskriminering och därmed också säkrar att alla barn – afrosvenska, judiska och muslimska barn – som utsätts

för rasism i skolan aldrig ska behöva utsättas för det i framtiden.

Anf. 81 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det händer att jag på allvar ifrågasätter vänsterns ärliga motiv i dess antirasism-retorik.

Förra året gjorde en del människor allt de kunde för att förnedra och håna muslimer genom att bränna koraner. Även om det är lagligt så jag gång på gång: Gör det inte! Då var det ingen som frågade om jag inte såg lika allvarligt på antisemitismen.

Nu säger jag: Sluta upp med att visa era antisemitiska trynen! Sluta upp med att säga att staten Israel inte har rätt att existera och att judar är skyldiga till allt världens elände! Nu får jag i stället gång på gång frågan om jag inte är lika bekymrad över islamofobin. Det är ett sådant hyckleri!

Svaret på ledamotens fråga är att varje skola har ansvar för att se till att det här inte förekommer. Men i en svensk skola som har problem med stök, bråk, våld och hot finns det såklart även sådana problem. Allt detta ska ut ur svensk skola.

(Applåder)

Framtida effekter av lagstiftningen om självständigt förverkande

Anf. 82 LUDVIG CEIMERTZ (M):

Herr talman! Kriminaliteten och det grova våldet tilläts under många år att växa sig till systemhotande nivåer. Den förra regeringen började efter lång tid att höja straffen något. Detta var naturligtvis bra, men samtidigt uteblev de mönsterbrytande reformerna helt.

Regeringen har gjort en bred offensiv för att pressa tillbaka gängen och våldet. En av de viktiga reformer som genomförts började gälla förra veckan, nämligen den om självständigt förverkande. Statsministern har tidigare under frågestunden redogjort för effekterna den haft redan under första veckan.

Vilka ytterligare signaler har statsministern fått om hur effekterna kommer att bli framöver när det gäller självständigt förverkande?

Anf. 83 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först är det värt att påpeka att några i den förra regeringskonstellationen är mycket måna om att påpeka att det var de som tillsatte utredningen. Det var jättebra, men de hade aldrig kunnat skriva en lag, för de var inte överens om substansen. Den nytta som de till vänster nu kan göra är att få äran att rösta ja till de lagförslag som bara vi kan lägga fram. Det är gott så! Då gör de någon nytta, och det är bra.

Jag tror att förverkandelagstiftningen kommer att få långtgående konsekvenser, eftersom den också kommer att skicka kristallklara signaler till barn och ungdomar om att det inte är så här man får fina saker eller statusprylar. Det är nästan tvärtom så att du kommer att bli av med dem om du inte kan visa att du har skaffat dem på ett hederligt sätt.

Jag tror att detta kommer att minska rekryteringskraften hos gängen, som inte kan bjuda på sådana saker. Det kommer också att minska attraktiviteten i den sunkiga livsstil som finns där. Jag tror därför att detta på sikt kommer att få långtgående konsekvenser som är bra.

Hedersvåld och gängbrottslighet

Anf. 84 MERIT FROST LINDBERG (M):

Herr talman! Moderaterna flyttar nu fokus från förövare till brottsoffer. Vi är den första regering som genom handling på riktigt visar att vi står på de utsattas sida. Hedersvåld och förtryck är en av de absolut grövsta formerna av våld och förtryck, och den utsatta utsätts ofta inte bara av en person utan av en hel släkt och omgivning. Det är alltså stor skillnad mot våld i nära relation. Hederskulturen måste därför erkännas och bekämpas som ett eget område.

Det finns dock tydliga kopplingar mellan hedersvåld och gängkriminalitet. Inte minst har både polisen och Brottsförebyggande rådet konstaterat att dessa ofta samverkar.

Hur ser statsministern på denna koppling och arbetet framåt?

Anf. 85 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tror att det är en underskattad fråga som tas upp här. När jag jobbade med hedersvåldsproblematiken i början av 00-talet här i Stockholm fick man knappt prata om det. Hedersvåldet erkändes knappt, och det var närmast rasism att antyda att det fanns. I dag är det helt uppenbart att det finns och är ett stort problem, och socialtjänsten jobbar mycket med denna fråga.

Jag var i Hässelby i går, och då diskuterade vi just detta i ljuset av LVU-kampanjen. Det här är intressant. En del av LVU-kampanjen är bara totala missförstånd, okunnighet och så vidare, men en del handlar om avsiktlig desinformation för att man inte vill att svensk lagstiftning ska omfatta barn som i dag utsätts för hedersbrott. Då är detta extra viktigt.

Jag är fylld av beundran för socialtjänstens otroligt svåra arbete med dessa frågor. Lagen måste entydigt stå på deras sida, polisen måste kunna utreda denna sorts brott och vi från politiken måste systematiskt säga att i Sverige gäller barns rättigheter alla barn, inte bara vissa.

(Applåder)

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 12 (forts. från § 10) Svar på interpellation 2024/25:15 om varsel i sågverksindustrin

Anf. 86 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Isak From börjar med att fråga varför det har tagit två månader att få till svaret. Jag beklagar

det, för jag försöker alltid att svara inom de 14 dagar som är statuerade. Under avbrottet för frågestunden kollade jag upp varför, och det berodde på utlandsresor, Agrifishmöten, informationskonsej på slottet och en skogskonferens i Bonn, där Sverige tog över ordförandeskapet i Forest Europe och jag behövde vara närvarande. Men det berodde också på att interpellanten själv inte kunde vid två av de föreslagna tillfällena strax efter tvåveckorsperioden. Så, då är detta utrett.

Åter till sakfrågan. Det är viktigt att företag oavsett bransch kan agera på marknaden. Skogsägare och industri behöver kunna öka produktion i högkonjunktur och minska i lågkonjunktur.

Regeringen prioriterar som sagt att det svenska skogsbruket inte ska vara begränsat utan fullt ut bidra till både jobb och tillväxt i hela landet och med hela sin potential i klimatarbetet. Det är ett skäl till att jag ser en begränsning av skogsbruket på grund av LULUCF-förordningen vore en tveksam väg att gå. Det var Socialdemokraterna som förhandlade LULUCF, och de är väl insatta i det regelverket. Vi står i dag med kortsiktigt fokus på storleken av netto-uttaget enskilda år i stället för att styra mot långsiktigt, aktivt och hållbart skogsbruk inom hela EU.

En försämrad tillgång till skogsråvara skulle minska möjligheten till substitution av fossila material och fossil energi inom många olika sektorer, inte minst inom byggsektorn och energisektorn.

I mitt ansvar ingår skogsindustripolitiken men också skogspolitiken. Inledningsvis nämnde jag lite om bostadspolitiken, men i övrigt när det gäller bostadsbyggandet får jag hänvisa interpellanten till bostadsminister Andreas Carlson.

Anf. 87 ISAK FROM (S):

Herr talman! Vi har virkesbrist, och det påverkar exportnettot och exporten av klimatnytt. Just nu faller exporten till Mellanöstern, vilket är förstabeligt med tanke på de konflikter som pågår där. Som jag inledde med har den inhemska efterfrågan fallit tillbaka för att vi har en obefintlig bostadspolitik. Jag hör inte i statsrådets svar att åtgärderna finns där.

I *PI Morgon* redovisade man att virkespriserna går upp, vilket gynnar det privata skogsägandet. Det lyckades Socialdemokraterna inte med, och jag tror att det är bra att skogsägare får mer i sin plånbok för sin produktion. Det är viktigt och bra. I grund och botten beror det dock dessvärre på att det är virkesbrist.

Industrin hade stora förhoppningar på denna regering, inte minst eftersom Moderaternas partiledare Ulf Kristersson, numera statsminister, skrev ett tydligt brev till alla Sveriges skogsägare inför valet där han lovade att de skulle få bestämma över sin skog, att mer skog skulle brukas, att bara den som berördes av skogliga åtgärder skulle kunna påverka och att Sverige i EU skulle stå upp för det svenska jordbruket.

Det är fortfarande långt från leverans på dessa löften, men statsrådet är inte skyldig att stå här och svara på vad Moderaternas partiledare lovat. Det är ändå ganska tydligt att skogen inte prioriterades i

Tidöavtalet. Den finns inte med, och vi kan därför konstatera att den har ringa betydelse.

Så till den skogsutredning statsrådet har tillsatt och som leds av Göran Enander. Trots att utredningen har fått ganska mycket kritik för diffusa direktiv verkar utredaren i detta fall vara ganska handlingskraftig, och det som har läckt ut ser i stora delar relativt positivt ut. Det ska lämnas ett delbetänkande, som vi får ta del av. Kanske finns det förslag däri som kan få fart på leveransen av virke till sågverken.

Något som dock oroar enormt mycket är det väldigt diffusa svar man får när det gäller den artskyddsutredning regeringen tillsatte. Här är den stora frågan: Var är fåglarna? Det är hackspettarnas och tjädarnas boplatser som stoppar flest avverkningsanmälningar och skapar flest restriktioner. I Västerbotten har vi tack vare privata skogsägare som långsiktigt har planerat sitt skogsbruk relativt många tretåiga hackspettar.

Anf. 88 Landsbygdminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Jag blir genuint glad av att höra företrädare för Socialdemokraterna prata med sådan passion om den svenska skogen och skogsbruket och vikten av att upprätthålla ett aktivt, hållbart skogsbruk. Det är positivt med ett annat ljud i skällan än vad man hörde för bara ett par år sedan.

Jag måste ändå markera lite. Under de två år som gått har fokus varit oerhört starkt på de skogliga frågorna. I budgettexter och regeringsförklaring var det länge sedan det var så tydligt fokus på att den svenska skogen ska få fortsätta brukas.

Som interpellanten nämnde har vi tillsatt en skogsutredning med ett väldigt brett uppdrag. Ett delbetänkande ska lämnas inom relativt snar framtid.

På Klimat- och näringslivsdepartementet har klimat- och miljöministern tillsatt en utredning om artskyddet, där vi själva hanterar vilka växtarter som påverkas. Men ersättningsfrågorna gäller ju bredare. Vad händer när man inte får bruka sin skog? Vilken rätt till ersättning har man?

Isak From vet lika väl som jag att vi i Sverige inte själva styr över fågeldirektivet, men det är klart att det är oerhört angeläget att hitta sätt att komma framåt. Vad gäller artskyddsdelarna var vi jättetydliga med redan i annonserandet av att den här utredningen skulle tillsättas att vissa saker inte längre ska få påverka pågående markanvändning. Knärot har exempelvis ställt till det för skogsbruket på väldigt många ställen runt om i Sverige.

Anf. 89 ISAK FROM (S):

Herr talman! Virkesbristen i framför allt södra Sverige bidrar kraftigt till att priserna på kraftvärme och fjärrvärme nu ökar två tre gånger om, vilket drabbar svenska konsumenter. Mycket beror på att den tidigare importen av ryska skogsvaror är stoppad, men en del beror också på virkesbrist och restriktioner. Det är naturligtvis också en fråga för skogsägarna att ta höjd för och även planera för. Många av de granplanteringar

som gjordes efter stormen Gudrun har angripits av granbarkborrar och annat, och det är såklart inte lyckat. Där behövs fler insatser.

I norra Sverige, inte minst efter Sveaskogs stora neddragning, ser vi att det här drabbar hela skogssektorn. Vi kan inte räkna med att exportera klimatnytta i den omfattning vi tidigare gjort. Om det här fortsätter kan vi inte räkna in skogsindustrins stora tillskott i exportnettot. Det behöver regeringen adressera.

Var är fåglarna i artskyddsutredningen? De är enormt viktiga, och det är klart att vi också jobbade med den frågan. Vi såg att alliansregeringens implementering av artskyddsförordningen inte blev bra. Vi kom inte hela vägen; det kan erkännas. Men den här utredningen ser inte heller ut att ta tag i det här. Det finns alltså fler frågor att leverera på. Det är fler som förväntar sig leverans. Var är fåglarna, Peter Kullgren?

Anf. 90 Landsbygdsminister PETER
KULLGREN (KD):

Herr talman! De är i skogen verkar det som på många ställen.

Det har inte varit så mycket fokus på interpellantens andra fråga. Jag tänkte beröra den lite mer nu i mitt slutanförande och försöka svara.

Vi har som sagt primärt fokuserat på de saker vi direkt styr över i utredningarna som är tillsatta. Sedan är det självklart att det behövs fortsatt arbete inom främst EU för att komma till rätta med de här delarna. Men jag ser också med viss tillförsikt på de skogliga diskussionerna inom EU.

Det gäller att få ökad förståelse för de nordiska boreala skogarnas nytta för klimatet och substitutionen av fossila produkter. Jag tycker mig se viss framgång där. Sverige har ju under tidigare landsbygdsminister Anna-Caren Säterberg ingått ett skogligt samarbete inom EU som heter For Forest. Det är ett mycket bra samarbete som består av Sverige, Finland, Slovenien och Österrike. Jag är mycket glad över att vi nu, efter vissa påtryckningar från bland annat Sverige, också har fått med Frankrike som part i For Forest, som numera kallas For Forest plus.

Vi bygger allianser i EU, inkluderar fler parter och skapar ökad förståelse för vår syn på skogsbruket, så att vi kan få behålla den nationella beslutanderätten över skogen. Jag tror att de flesta i den här kammaren är överens om att det bör vara så, men vi kan samtidigt konstatera att allt mer av EU:s miljö- och klimatpolitik går in i den svenska, nationella skogspolitik.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellationerna 2024/25:50 och 55 om näringslivsutveckling i glesbygdskommuner

Anf. 91 Landsbygdsminister PETER
KULLGREN (KD):

Herr talman! Ida Karkiainen har frågat mig vilken konsekvensanalys som är gjord med anledning av att

stödet till kommuner i stödområde A nu försvinner samt hur jag och regeringen avser att stötta mindre och glest befolkade kommuner i deras näringslivs- och företagsutveckling. Anna-Caren Säterberg har frågat mig om behovet av att stötta glesbygdskommuners näringslivsutveckling har minskat samt om jag och regeringen avser att på något sätt stötta glesbygdskommuners näringslivsutveckling.

Goda förutsättningar för företag och näringsliv är grundläggande för att det ska gå att bo, verka och leva i hela Sverige. Eftersom vissa landsbygdskommuner har särskilda utmaningar vad gäller företagsklimat och näringsliv har 39 kommuner i Norrlands inland och vissa kommuner i Dalarna och Värmland under sju år tilldelats ett särskilt statsbidrag för att långsiktigt stärka sin utvecklingskapacitet.

Kommunerna har med hjälp av det tidsbegränsade statsbidraget ökat sin långsiktiga kapacitet att utveckla företagsklimatet i samverkan med näringslivet. Kommunerna har även förbättrat sitt samarbete med andra kommuner och aktörer inom ramen för det regionala utvecklingsarbetet. Detta var också syftet med statsbidraget som nu avslutas enligt plan.

Jag vill i sammanhanget nämna den parlamentariska Utjämningskommittén (SOU: 2024:50), som har haft i uppdrag att göra en bred översyn av systemet för kommunalekonomisk utjämning. Kommitténs betänkande överlämnades till regeringen den 2 juli i år och är för närvarande på remiss.

Avslutningsvis vill jag nämna att regeringen har tillsatt en utredning för att se över den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken (Dir. 2024:69). Erfarenheter från tidigare satsningar kommer att tas till vara i utredningen. Ett slutbetänkande ska lämnas den 1 juli 2026.

Förste vice talmannen konstaterade att Ida Karkiainen (S), som framställt en av interpellationerna, inte var närvarande i kammaren.

Anf. 92 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Tack, landsbygdsministern, för svaret på frågan! Jag skickade in den i september, och jag är glad att den äntligen besvaras.

Jag bor i en glesbygdskommun i Norrlands inland, väl medveten om att ingen av statsråden bor norr om Borlänge. Där uppe finns 60 procent av Sveriges yta. Då, herr talman, träffar man nog inte bybor i livsmedelsbutiken, åker långa avstånd för att leverera varor och tjänster eller träffar dem som jobbar på ett kommunkontor med få kollegor som alla har svåra prioriteringar att göra när resurser ska fördelas.

Detta är vad den här debatten handlar om – hur man i en glesbygdskommun ska klara av att oftast ha en hög skattenivå och en låg servicegrad och samtidigt ha fokus på den viktiga näringslivsutvecklingen.

Herr talman! För att hjälpa till med detta införde den socialdemokratiskt ledda regeringen 2018 ett riktat stöd för att utveckla näringslivet i 39 glesbygdskommuner. För dessa 39 kommuner, vilka som jag sa

kännetecknas av långa avstånd till service och kunder, har statsbidraget varit viktigt för att kunna arbeta med ett bättre företagsklimat.

Hemma hos mig i Jämtlands län har samtliga kommuner fått del av pengarna, och det har på olika sätt stärkt näringslivsutvecklingen. Exempelvis har Bergs kommun satsat på förutsättningar för fler bostäder och ökad attraktivitet. I Ragunda har pengarna bland annat använts till rekryteringsfrämjande insatser för näringslivet, projekt för inflyttning och framtagande av en ny översiktsplan. I Åre och Bräcke har bland annat insatser kunnat göras för föreningsliv och företag tack vare att pengarna räckt till en starkare näringslivsenhet. Och Härjedalen har kunnat fokusera på lokalt livsmedelsföretagande, hållbart fiske och medfinansiering av olika projekt inom företag och föreningsliv.

Den senaste utvärderingen visar att sedan 2018 har närmare två tredjedelar av kommunerna förbättrat sitt företagsklimat. Den tydligaste förbättringen har skett inom kommunernas myndighetskontakter med företag.

I regeringens budget för 2025 finns det särskilda statsbidraget till glesbygdskommunernas näringslivsutveckling inte längre med. Det är ingen stor summa, herr talman; det handlar om 70 miljoner kronor. Samtidigt vet vi att regeringen satsar 60 miljarder på nya utgifter under året och prioriterar höginkomsttagare i storstäder.

Mina frågor i interpellationen till Peter Kullgren fick jag inte riktigt svar på. Har verkligen behovet av att stötta glesbygdskommuners näringslivsutveckling minskat, och avser ministern och regeringen att på något sätt fortsätta att stötta glesbygdskommuners näringslivsutveckling?

Det enda jag uppfattade i ministerns svar var en utredning, men den ska inte vara på plats förrän den 1 juli 2026. Det lär ta ett bra tag innan det kommer något förslag från den.

Anf. 93 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet och interpellanterna Ida Karkiainen och Anna-Caren Säterberg för möjligheten att debattera frågan om indraget näringslivsstöd till 39 av de kommuner i Sverige som har det tuffast.

Stödområde A omfattar kommuner som står inför betydande utmaningar när det gäller att förbättra företagens möjligheter att verka och utvecklas. För att vara med i stödområde A ska en hel del kriterier vara uppfyllda.

Kommuner med låg befolkningstäthet och långa avstånd till större marknader, kommuner med avfolkningstendenser och ogynnsamma klimatförhållanden och kommuner med låg bruttonationalprodukt eller hög arbetslöshet kan inkluderas, liksom områden som genomgår en omfattande strukturomvandling eller är på kraftig tillbakagång. Det är alltså kommuner som har det väldigt tufft.

Herr talman! Jag vill lyfta upp två lokala exempel från Dalarna, där 5 av 15 kommuner är med i

stödområde A. Från Vansbro rapporterar kommunalrådet Marcus Kock att 50 procent av stödet på 1 760 000 kronor per år har använts till fysisk planering och 50 procent till näringslivsutveckling och kompetensförsörjning.

I Vansbro har man under de tidigare 15 åren haft en detaljplan. Med de pengar man fått håller man nu på att genomföra eller färdigställa elva stycken tomter för flerfamiljsbostäder, enfamiljsbostäder, industri- tomter och tomter för skolverksamhet. Det kan låta lite, men det är en väldig utveckling i Vansbro, där det inte har hänt mycket på 15 år.

Marcus Kock skriver vidare att när medlen försvinner vid årsskiftet tvingas de anpassa sitt arbete tillbaka till en nivå på parlåga, trots att utmaningarna, behoven och möjligheterna fortsatt finns där.

I Malung-Sälén rapporterar kommunalrådet Hans Unander att stödet har möjliggjort ett gemensamt talangutvecklingsprogram för framtidens ledare i Malung-Säléns kommun, som man har tillsammans med det lokala näringslivet. Man har åtta personer från offentlig sektor och åtta personer från näringslivet som deltar med lika många mentorer från båda parterna.

Detta är bara två exempel på de ofta både innovativa och okonventionella projekt som staten får ut av sin riktade satsning på 70 miljoner kronor, vilket motsvarar ungefär 0,0054 procent av statsbudgeten.

Herr talman! Jag vill fråga landsbygdsministern vad som är motivet till att ta bort det riktade stödet till att stärka det lokala näringslivet i 39 av de kommuner i Sverige som har tuffast förutsättningar.

Anf. 94 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag tackar Anna-Caren Säterberg och Ida Karkiainen, som inte kunde vara med här, för en bra och viktig interpellation.

Jag bor i Norsjö kommun, som är en av de 39 kommunerna, och jag kan vittna om hur positivt stödet har varit. Landsbygdsministern är säkert medveten om att den kommungrupp som kallas R10 och som omfattar åtta inlandskommuner i Västerbotten samt Arvidsjaur och Arjeplog i Norrbotten har skrivit brev och påpekat hur betydelsefullt stödet har varit och vad man har kunnat göra med det.

Kompetensförsörjningen är ofta helt central, och en liten kommun har väldigt små resurser att främja näringslivsutveckling, men med dessa relativt begränsade pengar har man ändå lyckats upprätthålla ett näringslivskontor för att stötta det lokala näringslivet. I allehanda frågor har detta varit oerhört viktigt.

Detta stöd tar man nu bort. Nu försämrar man på fler områden förutsättningarna att bo och verka på landsbygden, och man har gett ett stort besparingsbeting till Statens servicecenter. Frågeställningen till regeringen och landsbygdsministern är: Vilka servicekontor tänker man sig ska plockas bort?

Man drar ned rejält på stödet till studieförbunden, som på landsbygden oftast upprätthåller hela infrastrukturen för kultur och fritid. Det är faktiskt oftast ABF och Vuxenskolan som är på plats och

upprätthåller detta. Nu kommer rapporter om att kontor efter kontor förmodligen måste läggas ned därför att regeringen skär ned på folkbildningen.

Vad finns då kvar av Landsbygdskommitténs betänkande, som antogs här i kammaren i bred enighet? Vilka analyser har regeringen gjort innan man skär ned på stödet, som av Tillväxtverket har beskrivits som oerhört träffande, viktigt och en av de bästa satsningar som gjorts? Vilken analys har regeringen gjort innan man plockade bort just detta lilla stöd?

Sedan plockade man bort miljontals kronor på andra delar; man har lagt ett stort besparingsbeting på Statens servicecenter. Samtidigt som man ändrar den tidigare regeringens ambition att utlokalisera 10 000 statliga jobb till resten av landet lägger man nu nya myndigheter här i Stockholm och i storstäderna.

Det är faktiskt en ganska stor förändring av landsbygdspolitiken. Här i kammaren fanns det en bred enighet om att vi behöver göra det här, och det var ganska många – även i landsbygdsministerns eget parti – som sa att man måste göra mer. Men i regeringspolitik och budget, liksom i Tidöavtalet, ser man ingenting. Där är det snarare så att landsbygden helt har försvunnit.

Anf. 95 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Det tidsbegränsade bidraget till ett antal kommuner har som jag nämnde betalats ut under perioden 2018–2024. Uppdraget avslutas i år, helt i enlighet med de regeringsbeslut som togs av den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Jag är jätteglad att de här kommunerna har kunnat bygga en mer robust och samlad organisation för att stötta näringslivet i tider av både kris och samhällsomvandling. Uppdraget som den socialdemokratiska regeringen gav var dock tidsbegränsat, och uppdraget har nu uppfyllts.

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har påbörjat en översyn av den samlade landsbygdspolitiken. Vi kommer att lägga fram förslag som ska stärka landsbygdernas förutsättningar, och där välkomnar jag alla förslag till nya insatser och lösningar. En del i det arbetet som jag tycker är värd att nämna är den referensgrupp som regeringen har bildat för att kunna ta del av synpunkter och inspel från civilsamhällets aktörer.

Den regionala utvecklingspolitiken har ett nära samband med landsbygdspolitiken. Därför blir gränsdragningen mellan de olika områdena ibland ganska otydlig. Ett viktigt syfte med den tidigare nämnda utredningen är därför att tydliggöra såväl den regionala utvecklingspolitikens som landsbygdspolitikens omfattning, avgränsning, finansiering och uppföljning. Ett sätt att minska den otydlighet som finns kan vara att tydliggöra gränsdragningen mellan de olika politikområdena, och ett annat kan vara att slå ihop dem till ett område.

Jag vill också nämna den utredning om utjämningsystemet som nu är ute på remiss. Hela tanken med utjämningsystemet är att balansera skillnader som beror

på sådant som en enskild kommun inte kan påverka. Målet, som jag tror att både den här regeringen och tidigare regeringar har haft, är att försöka balansera sådana faktorer genom de fasta system vi har.

Jag är övertygad om att det fanns en anledning till att den förra regeringen gav det här uppdraget – det vill säga vad man ville uppnå med medlen – och jag är övertygad om att det finns en anledning till att man inte gjorde det till en permanent och för alltid pågående satsning. Det fanns ett mål och ett syfte, nämligen att bygga upp organisationen, och för det gav man stöd under de här åren. Så är det med väldigt många satsningar från staten, och vi kommer inte att klara av att permanenta alla sådana satsningar eller projekt.

Anf. 96 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Jag tackar landsbygdsministern för svaret.

Sist högern var med och beslutade om ett utjämningsystem införde man en moderatmiljard för stors-tan. Jag vill bara påminna landsbygdsministern om det.

Det är halvtid i mandatperioden, och regeringen har tydligt visat vad den prioriterar – och även vad den prioriterar bort. Nu tar man alltså bort satsningen på näringslivsutveckling i glesbygd, och man skär ned på stödet till regional utveckling med 100 miljoner kronor. Vi socialdemokrater tycker i stället att människor ska ha tillgång till grundläggande service och kunna göra matinköp och handla apoteksvaror oavsett var i landet de bor.

Precis som Isak From nämnde väljer regeringen att släcka skylten för flera av Statens servicecenters kontor. Det är ett hårt slag mot de glesbygdskommuner runt om i landet som har fått se staten återvända till kommunen.

Regeringen väljer också att ta bort det bidrag på 300 miljoner till små kommuner som har det särskilt tufft, och det gör man just när Sverige faktiskt behöver öka tillväxten.

Regeringen har även gjort kraftiga nedskärningar på skydd och skötsel av värdefull natur. Vi socialdemokrater har helt andra förslag för att städa upp på skräpiga fjälltoppar och havererade vandringsleder.

När Livsmedelsverket gick ut och sa att vi som bor i norra Sverige i händelse av stor kris eller krig ska evakuera söderut eftersom livsmedelsförsörjningen inte är tillräcklig där vi bor trodde jag ändå att landsbygdsministern skulle sätta ned foten, lugna befolkningen och tala om vilka åtgärder han tänkte vidta för att livsmedelsförsörjningen ska fungera även i norr. Det är nämligen orimligt att lösningen ska vara att alla flyttar söderut. Jag har dock inte hört ett pip från ministern i den frågan. En åtgärd som vi socialdemokrater vill vidta är en höjning av Norrlandsböndernas kompensationsstöd med 60 miljoner kronor.

Regeringen vill inte heller finansiera det stöd på 195 miljoner som Trafikverket har efterfrågat för att upprätthålla grundläggande tillgänglighet i hela landet. Inte ens grundläggande tillgänglighet är viktigt, herr talman.

Jag tycker faktiskt att det är obegripligt att regeringen väljer att prioritera ned service i Sveriges gles- och landsbygder samtidigt som man bränner miljarder på de rika i storstäderna. En glesbygdskommuns näringslivsutveckling är av största vikt, och som jag sa tidigare är det oerhört svårt för en glesbygdskommun att prioritera näringslivsutveckling i ett läge där man oftast har höga skattenivåer och en låg servicegrad. Och utan företagsutveckling blir en glesbygdskommun bara glesare, som Lars Isacson sa tidigare.

Delar ministern den åsikten? Finns inte samma oro hos landsbygdsministern som hos mig, det vill säga att det som har byggts upp i glesbygdskommunerna under de här åren och som har förbättrat näringslivsutvecklingen kommer att gå tillbaka utan resurser? Vad ämnar ministern i så fall göra – just nu? Landsbygdsministern sa i sitt svar att han snart kommer att lägga fram förslag för att stärka landsbygden. När är det meningen att de förslagen ska läggas fram?

Anf. 97 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för debatten.

I statsrådets svar hörde jag ingen motivering till att det här stödet ska dras in. Jag tycker att det påminner om när man måste spara och effektivisera i en kommun och det kommer förslag om att dra in på kaffet till personalen. Det känns som att någon tycker att stödet är en udda fågel i statsapparaten och vill ta bort det. Jag tycker att det är dåligt politiskt ledarskap.

Regeringen och SD riktar med kirurgisk precision in sig på kommuner med låg befolkningstäthet, stora avstånd, svag ekonomi och hög arbetslöshet. Regeringen och SD drar in statlig service, stänger servicekontor och lägger ned tåg- och busslinjer i samma områden. Nu drar man också bort stödet till näringslivsutveckling. KD:s tal i valrörelsen om hjärtlandet tycker jag klingar falskt.

Herr talman! Det är inte ekonomin som är regeringens och SD:s problem, utan det handlar om prioriteringarna. De hade pengar i budgeten men prioriterade sänkt skatt för höginkomsttagare i stället för sjukvård åt alla, tåg som går i tid och stöd till de kommuner som har det tuffast.

Anf. 98 ISAK FROM (S):

Herr talman! Landsbygdsministern borde kanske också ta en diskussion med sin partikamrat civilminister Erik Slottnér. Vi hade en debatt här i kammaren för inte så länge sedan om att jordbruk, skogsbruk och kommuner i nästan hela Sverige lyfter upp att utfasningen av 2G- och 3G-systemen måste få ta lite längre tid.

I inte minst många små kommuner serverar 2G-systemet många larm i äldreomsorgen och larm till vatten och avlopp. I skogsbruket använder man 2G-systemet från skogsmaskiner, och i jordbruket i hela Sverige använder man det när man sår, gödslar och plöjer.

Civilministern sa att näringen får bekosta detta själv. Om man inte har planerat för detta, något som har varit känt jättelänge, får man skylla sig själv. Det

är inte acceptabelt, och det måste landsbygdsministern förstå. Ett sådant svar kan vi inte ha.

De små kommunernas möjlighet att hinna ställa om är helt avgörande. Det handlar inte om pengar. Både Post- och telestyrelsen och Telia har sagt att regeringen måste komma med direktiv. Om de ska skjuta fram utfasningen bör regeringen ta ett sådant initiativ. Det kan inte ligga på marknaden och branschen. Det kan inte ligga på telebolagen att själva bestämma det här. Det är en alltför viktig fråga.

Detta är bara en del i sådant som regeringen måste ta hänsyn till. Riksdagen har ju tagit ställning för en landsbygdsproposition som ska utvärdera landsbygdspolitiken för att se till att landsbygden och glesbygden är konkurrenskraftig.

Vi har inte fått något svar på vad de borttagna 70 miljonerna får för effekt och vilken utvärdering man har gjort.

Anf. 99 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Det viktigaste som har hänt för kommuners ekonomi de senaste åren är att vi har fått bukt med en alldeles för hög inflation. Det påverkar kommunerna och regionerna ekonomiskt enormt mycket. Det gäller inte minst i fråga om pensionsavtal och så vidare. Det har lättat trycket och kommer att lätta trycket i väldigt många kommuner. Dessutom leder en lägre inflation till räntesänkningar, vilket bidrar till ökad möjlighet till investeringar och bättre ekonomi för både hushåll och företag, om vi lyfter blicken något.

Anna-Caren Säterberg var inne på att Livsmedelsverket har sagt att människor som bor i norra Sverige behöver fly därifrån om krisen eller ytterst kriget kommer. Det var inte Livsmedelsverket som sa det, utan det var en enskild tjänsteman på Livsmedelsverket. Det var alltså inte verkets ståndpunkt.

Det sätter dock fingret på något viktigt. Vi har för liten livsmedelsproduktion i vårt land, inte minst i norra Sverige. Därför gör vi en lång rad insatser med utredningar och annat för att vända på utvecklingen, vilket är oerhört centralt. Vi såg bland annat till att bönderna fick behålla pengarna när vi ändrade valutaförordningen, i stället för att dessa pengar bara går in i statskassan så som de gjort vid tidigare revideringar. Detta är en direkt förbättrad ekonomisk förutsättning för våra svenska bönder med drygt tre kvarts miljard kronor. Det kommer att göra skillnad.

De tillfälliga medel som inte jag utan den förra regeringen beslutade ska gå ut till diverse kommuner i syfte att öka robustheten är mer att se som ett projekt. Låt mig ställa en ärlig fråga. Om det inte var tänkt som ett tillfälligt projekt undrar jag varför inte ni förlängde dessa kaffepengar under era år. Ni hade ju ett gäng år på er att göra det. Varför var det inte en permanent satsning från början? Ska vi se alla tillfälliga pengar, alla projekt och alla uppdrag som ska utveckla något för att få en struktur på plats som för alltid pågående delar? Då kommer vi till slut att få problem med

statens ekonomi, om vi adderar allting. Det är verkligen en uppriktig fråga.

Var tanken inte att det skulle avslutas? Om det inte var tanken undrar jag varför ni inte såg till att det blev en förlängning när ni hade den möjligheten.

Anf. 100 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Jag vill ta upp två saker. Ministern pratar väldigt mycket om inflationen. Jobbet som har gjorts för att bekämpa inflationen kan vi tacka Riksbanken för, kanske mer än Sveriges regering. Men jag är naturligtvis väldigt glad över att inflationen har gått ned.

Denna debatt handlar dock inte om inflationen utan om att regeringen hade satsningar på 60 miljarder i årets budget. Av dessa 60 miljarder ville man inte fortsätta med en satsning på 70 miljoner. Man har heller inte berättat om någon konsekvensanalys som låg till grund för att man inte förde till dessa pengar.

Med en projekttid på åtta år har ministern haft två år på sig för att förklara, kolla och göra en konsekvensanalys av om dessa glesbygdskommuner är tillräckligt robusta nu. Det anser inte jag att de är. Men det måste landsbygdsministern tycka eftersom man tar bort resurserna från Sveriges glesbygder med kirurgisk precision, som ledamoten Isacsson sa tidigare. Det gäller såväl de 300 miljonerna till små kommuner med färre än 9 000 invånare som de 70 miljonerna för näringslivsutveckling.

Vi har just nu den sämsta utvecklingen för näringslivet i hela Europa. Vi ligger i botten. Alla pengar till näringslivsutveckling behövs, även i glesbygd. Det enda som sker just nu är att landsbygdsministern gör glesbygdskommunerna ännu glesare. Han hade alla möjligheter att föra till 70 miljoner av 60 miljarder. Av dessa miljarder har det mesta gått till höginkomsttagare i storstad.

(Applåder)

Anf. 101 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Jag hoppas att det har blivit lite tydligare vad regeringen gör i några av frågorna, i varje fall i interpellationernas ursprungsfrågor. Låt mig repetera lite.

Vi har som sagt tillsatt en utredning som ska se över den framtida utvecklings- och landsbygdspolitiken. Erfarenheterna från uppdraget om statsbidrag till de 39 kommunerna liksom andra satsningar kommer att tas till vara i den utredningen. Ett slutbetänkande ska lämnas den 1 juli 2026.

Regeringen genomför ökade satsningar på transportinfrastruktur med förstärkt vägunderhåll från 2025. Vi genomför också en extra satsning på enskilda vägar. Landsbygdernas utveckling berör inte bara vissa inom regeringen utan många olika aktörer. Vi har alla på olika sätt viktiga roller att fylla.

Utöver de offentliga aktörerna ser jag ett stort värde i det civila samhällets organisationer,

exempelvis i form av lokala utvecklingsgrupper, bygdegårdar och idrottsföreningar.

Landsbygdernas möjligheter skiljer sig väldigt mycket åt. Därför behövs en bredd av insatser inom många politikområden.

Vi har ett samlat fokus: Villkoren för att leva, bo och verka i hela landet ska stärkas. Det är bland annat därför vi tar ett grepp och arbetar med en ny landsbygdspolitisk proposition. Det är ingenting vi gör i en handvändning, utan det tar tid, på samma sätt som vid tidigare propositioner av det slaget. Det är dock viktigt att få till bredden eftersom väldigt mycket påverkar de olika landsbygderna i Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2024/25:89 om åtgärder för att minska vildsvinsstammen

Anf. 102 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Denis Begic har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att effektivt minska vildsvinsstammen och hur jag tänker arbeta för att stärka tryggheten för de människor som bor på landsbygden.

Frågan om vildsvinsstammen är angelägen, och regeringen har tagit flera konkreta steg för att hantera vildsvinsstammen och de problem vildsvinen orsakar. Det mest effektiva verktyget inom vildsvinsförvaltningen är ett ökat jakttryck. Jakten måste därför vara enkel och effektiv, och det måste finnas incitament för jägare att fälla vildsvin.

För att ge exempel på vad regeringen gör kan nämnas att regeringen i februari i år gav Naturvårdsverket i uppdrag att utveckla en åtgärdsplan för vildsvinsförvaltningen. Vi har också gett Naturvårdsverket i uppdrag att undersöka incitament för jakt och utveckla en metod för att uppskatta vildsvinspopulationens storlek, något som ska redovisas i slutet av 2025.

Inom ramen för livsmedelsstrategin och det så kallade vildsvinspaketet har regeringen under de senaste åren vidtagit flera åtgärder för att öka volymerna av svenskt vildsvinskött på marknaden genom att underlätta köttets väg till konsument och skapa incitament för jägare att skjuta fler vildsvin. Dessutom har regeringen nyligen beslutat om förordningsändringar som ger ersättning för analyskostnader för trikiner och cesium-137 även till jägare som säljer små mängder vildsvinskött direkt till konsument, vilket är ett viktigt steg för att öka tillgängligheten av svenskt vildsvinskött på marknaden och samtidigt skapa incitament för jägare att skjuta fler vildsvin.

Regeringskansliet remitterade även i juni i år en promemoria där det föreslås dels att drönare i vissa fall ska få användas för att söka efter vildsvin vid jakt, dels att möjligheterna att bedriva skydds jakt efter vildsvin på enskilda initiativ utökas. Remissvaren har nu inkommit, och ärendet bereds i Regeringskansliet.

Sammanfattningsvis arbetar regeringen målmedvetet för att främja att vildsvinskött blir en resurs sett ur ett livmedelsperspektiv samt för att effektivt minska vildsvinsstammen där den orsakar problem och därigenom minska vildsvinsolyckorna i trafiken samt vildsvinsskadorna på åker- och tomtmark. Genom ett nära samarbete mellan markägare, jägare och myndigheter ska vi fortsätta stärka både landsbygdens trygghet och hållbarheten i vildsvinsförvaltningen.

Anf. 103 DENIS BEGIC (S):

Herr talman! Jag tackar landsbygdsministern för svaret. Vi debatterar förstås olika frågor både högt och lågt, vilket är otroligt viktigt.

Låt mig först säga varför jag ställde den här interpellationen. Jag blev inbjuden till Laxå i Örebro län, närmare bestämt till Röfors. Invånarna tog mig runt i samhället och visade hur det såg ut. Och vad såg jag? Jo, jag såg trädgårdar som var helt uppbökade. Barnens lekplatser – kommunens lekplatser – var också helt uppbökade. Vart man än gick runt i det här lilla samhället såg man spår av vildsvin. Man kunde inte undgå att förstå omfattningen av förstörelsen.

Då tänkte jag förstås som alla andra: Kommunen måste ta sitt ansvar. Länsstyrelsen ska ta sitt ansvar för de här fina skrivningarna om hur vi ska göra saker och ting. Även markägare ska ta sitt ansvar. Men invånarna i det lilla samhället Röfors har kämpat i flera års tid mot kommunen, länsstyrelsen och markägare för att de ska göra någonting åt den här saken, och ingenting har hänt. Det enda svar som kommuninvånarna har fått är: Sätt upp ett elstängsel! Det är klart att många har gjort det, men man kan ju inte sätta upp elstängsel runt hela samhället. Det funkar liksom inte. Som jag sa var även lekplatser uppbökade. Det kan inte vara meningen att enskilda invånare själva ska bära bördan att behöva skydda sina barn och samhället från vildsvin.

Som ministern nämnde i sitt svar har regeringen vidtagit åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin och gett uppdrag till Naturvårdsverket som ska redovisas i slutet av 2025. Men det här är en akut fråga redan nu. Vi skulle behöva veta vad man redan nu skulle kunna göra. Här är det inte fråga om att bekämpa inflation, utan det är verkligen påtagligt för de människor som bor i det här samhället; man vågar inte gå ut på kvällen. Jag har fått höra historier där man säger att ens barn inte får gå ut själva så fort mörkret faller. Om vi tittar ut nu ser vi att det redan är mörkt, så barnen är helt enkelt inne i huset.

Min enkla fråga är: Vad är det regeringen kan göra nu för att säkra tryggheten i landsbygdskommunerna? Eller är det meningen att invånarna själva ska vidta de här åtgärderna och inte kommunerna, länsstyrelserna och markägarna?

Anf. 104 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Jag är fullt medveten om problemen som vildsvinen kan orsaka, inte minst när populationen blir väldigt stor regionalt och lokalt, och vilken

påverkan de kan ha på samhällen – exempelvis på personliga gräsmattor och lekplatser, som nämns. Men det blir kanske än större ekonomisk påverkan totalt sett för jordbrukare, som kan få hela sina skördar förstörda om trycket är för högt.

I grunden är det så att markägare har jakträtten på sina marker. Man har därigenom ett stort ansvar som markägare. Men det är klart att även jägarkåren har ett ansvar, som man också ofta är väldigt villig att ta.

Historiskt sett är vildsvinen en relativt ny viltart i Sverige. Det är klart att det har funnits vildsvin ganska länge nu, men i många delar av landet och i stora delar av jägarkåren är man inte särskilt van att jaga vildsvin. Det är också ett vilt som är ganska svårt att jaga. Det är många gånger aktivt efter mörkrets inbrott, inte sälplan på nätterna. Det gör det extra utmanande.

Staten har, genom inte bara den här regeringen utan även tidigare regeringar, lättat på regelverket kring hur man får bedriva jakt på vildsvin. Exempelvis får man ha belysning på vapnen och belysta åtlar. Det är väldigt generösa jakttider på vildsvin; i princip får de jagas året runt. Fredade av jaktetiska skäl är dock såklart kulingförändringar och så vidare. Det finns alltså väldigt mycket redan nu. Delar av jägarkåren tycker att det är nog; man månar om balansen i jaktetiken. Detta är någonting som vi måste värdera.

Nu hänvisar Denis Begic till det som ska ta längst tid. De mest konkreta åtgärderna, som har möjlighet att påverka snabbast, ligger betydligt närmare i tiden. Vi har remitterat en promemoria som föreslår utökad möjlighet till skydds jakt på eget initiativ, så att man exempelvis kan jaga längre ifrån den åkermark där man vill skydda sin gröda. Vi har också tittat på fler tekniska hjälpmedel för att lokalisera vildsvin. Jag tror att det här är delar som skulle kunna vara användbara, kanske framför allt i delar där vildsvinsstammen är väldigt tät.

Det ligger i de flesta jägares dna att vilja ha avsättning för det vilt man faller. Därför har regeringen parallellt med de mer konkreta jaktliga åtgärderna även jobbat med hur vi ska få ut mer vildsvinskött på marknaden. Är både ens egen, grannens och svärmors frysbox full och man därigenom inte har avsättning för köttet motiverar det inte till att fälla ytterligare ett djur. Det gäller därför att vi får snurr på konsumtionen av vildsvinsköttet som är ett väldigt bra kött.

Anf. 105 DENIS BEGIC (S):

Herr talman! Tack, landsbygdsministern!

Jag skickade in den här interpellationen för ett tag sedan. Oftast brukar svaret komma inom några veckor, men det här tog lite längre tid vilket har gjort att människor runt om i Sverige har snappat upp det och hört av sig till mig på olika sätt.

Den här problematiken rör inte bara Örebro län, som ministern förstås förstår, utan den finns överallt. Mest drabbad på olika sätt är förstås landsbygden. Jag som bor i tätorten Örebro har inte lika stora problem, men jag förstår allt kring det här.

Jag blev kontaktad av en familj här i Stockholm som berättade för mig att de precis hade pratat med

länsstyrelsen som sa att de hade fantastiskt fina skrifter. De sa: Vi har tagit fram otroligt fina skrifter. Vi har tagit fram olika beslut om vad man ska göra. Problemet är bara att ingen av kommunerna bryr sig om det.

Det här är någonting som verkligen stör mig. Hur kan det vara så att en kommun inte bryr sig om att människor inte vågar gå ut? Det handlar inte om en uppökad trädgård och att man får fixa lite saker, utan det handlar om att människor inte vågar gå ut. För mig är det då någonting som inte stämmer, och det var därför jag ställde interpellationen.

När länsstyrelsen säger att det finns så många fina ord och skrifter om vad kommunerna ska göra men att de inte gör det, då är det för mig en signal att jag måste prata med regeringen och be dem göra någonting åt den här problematiken. Vad kan länsstyrelserna göra? Kan det lyftas upp ytterligare en nivå?

För mig är det orimligt att människor på landsbygden behöver oroa sig för att gå ut. Den här kvinnan berättade för mig att hon inte går ut med sin hund längre. Det är helt omöjligt för henne att gå ut med hunden när mörkret faller. Det är mannen, som råkar vara jägare och har en bössa, som får göra det.

Då hamnar jag också i en tankevrupa: Vad är det vi pratar om? Oftast när vi pratar om otrygghet handlar det om kriminalitet och att det skjuts. Det här är någonting helt annat som jag tror att vi behöver göra någonting åt.

För mig handlar det om att säkerställa att det som ministern pratar om händer. Jag förstår att man kan ha olika incitament, att man ska sälja köttet, att vi ska konsumera mer kött och så vidare. Men jag är helt allvarligt orolig för att det inte räcker. Jag tror att vi behöver fundera över vad vi ytterligare skulle kunna göra, för de problem som har kommit till mig från olika håll i landet handlar inte längre om att det är kött som ska säljas. Det är mycket mer än så. Kan vi minska stammen på det sättet? Om alla i Laxå och Röfors har sina frysar fulla kommer det ändå inte att räcka till. Stammen där är så pass stor att det behövs fler åtgärder.

Jag vill därför lyfta upp frågan till ministern. Jag hoppas att ministern förstår att det inte handlar om vem som gör rätt och vem som gör fel, utan det handlar om vad vi kan göra så att de här människorna känner sig trygga i sin kommun och sitt område. Det skulle jag vilja att ministern svarade på. Finns det ytterligare åtgärder som ministern kanske är beredd att göra, kanske att bjuda in de här människorna till en diskussion när ni är ute och reser?

När de lyssnar på det här kommer de förhoppningsvis att höra av sig till ministern och säga att det här är inte hållbart. Och det som jag nämnde och som är det minst hållbara är att man i flera års tid har försökt kämpa emot både kommunen, länsstyrelsen och ägarna. Jag vet förstås att den största skadan är hos dem som äger marken och jordbruket. Men det här är också ett problem.

Anf. 106 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag tackar interpellanten för diskussionen. Jag tror att det är viktigt också att belysa problemen och tydliggöra ansvaret.

I den här kammaren har vi exempelvis ansvar för regelverket kring jakten. Vi har stödsystem, möjligtvis. Vi kan skriva om förordningar och uppmana till olika ageranden och så vidare, men till syvende och sist är det markägaren som äger viltet på sin mark. Markägaren kan i det här fallet också vara en kommun. Hamnar en kommun i extraordinära situationer kan kommunen föra en dialog med länsstyrelsen om vad man kan tillåtas att göra i det specifika fallet.

Vi har tack och lov relativt nyligen blivit friskförklarade från afrikansk svinpest i Fagerstatrakten. Där var det såklart ganska mycket extraordinära åtgärder under jakten på de vildsvin som kunde vara smittade och sprida smitta i det området. Det är klart att det beroende på situation finns olika verktyg som man kan ta till om det skenar i väg.

Jag kanske pratade om frysarna mer utifrån att jag tror att en grund i det här på riktigt är att man ökar incitamenten för jakten. Att man har avsättning för det man har fällt är en sak, men det handlar också om regelverket runt omkring, att man har de tekniska hjälpmedlen och i extrema situationer också naturligtvis, balanserat mot ren jaktetik, behöver ha ytterligare tekniska hjälpmedel för att jaga det här ibland mycket skadegörande viltet.

Grunden är som sagt att fler vildsvin måste skjutas och att vildsvinsstammen är för stor i dag.

Anf. 107 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Tack, ministern! Jag är också tacksam för den här diskussionen. Nu har jag varit i de här kommunerna flera gånger och diskuterat med invånarna, och jag ville verkligen lyfta upp den här frågan på agendan.

Vi känner otrygghet på olika sätt, och vi kan göra olika saker för den otryggheten. Men när man känner att man inte vågar släppa sina barn till skolbussen blir jag fundersam och undrar vad vi kan göra.

Jag är också glad att ministern nämnde att vi har haft svinpesten. Jag hade tänkt avsluta med att fråga om det finns några lärdomar där som vi skulle kunna ta till oss för att faktiskt minska stammen. Svinpesten är förstås inte ett svar på stammens storlek, utan frågan är om det finns några lärdomar. Vad gjorde vi där som vi skulle kunna implementera på de platser där det verkligen har blivit problem med vildsvinen? Det är jättebra om vi kan äta köttet, men det måste till saker och ting för att vi ska kunna förvalta det här på ett bra sätt.

Sist och slutligen: Jag är inte jägare. Jag vet inte hur det här fungerar och hur man gör på natten, på dagen och så där. För mig är frågan hur invånarna kan känna sig trygga och hur de kan få gå ut och göra saker som de vill med sina barn. Det är det som är poängen i detta.

Anf. 108 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag vet som sagt att vildsvin orsakar problem, och det är därför regeringen har vidtagit de åtgärder som jag har nämnt i den här debatten. Jag tycker också att det visar på att regeringen har en strategi och att vi samordnar insatser när det gäller vildsvin.

Efter att antalet vildsvin i Sverige har sjunkit under ett antal år tycks stammen nu vara på väg upp igen. Det kan bero på helt naturliga saker som grödor, tillgången till foder och så vidare. Att vildsvinen ökar i antal syns tragiskt nog också i antalet trafikolyckor med vildsvin.

Av den anledningen är det oerhört viktigt och centralt att markägare och jägare nu tar sitt ansvar för att öka avskjutningen. I Sverige är det enligt huvudregeln i jaktlagen fastighetsägaren som har jakträtt på den mark som tillhör fastigheten. Motiverade och aktiva jägare är en förutsättning för en väl fungerande viltförvaltning.

Självklart är det centralt att människor på landsbygden, oavsett om det gäller vildsvin, varg eller andra saker, ska kunna känna sig trygga även om man bor där det är lite mer glesbefolkat. Det är bland annat därför som jag har jobbat och kommer att fortsätta att jobba för att den svenska vildsvinsstammen ska minska.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellationerna 2024/25:137, 145 och 156 om sill- och strömmingsbestånden i Östersjön

Anf. 109 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Sofia Skönnbrink har frågat mig hur jag tänker agera för att säkerställa att Sveriges ambition om ett hållbart fiske i Östersjön inte undermineras av de beslut som fattas på EU-nivå samt vad jag gör här och nu för att undvika en total kollaps av sill- och strömmingsbestånden i Östersjön.

Anna-Caren Säterberg har frågat mig vad jag avser att göra för ett hållbart fiske i Östersjön och hur jag avser att agera i närtid för att Östersjöns sill- och strömmingsbestånd inte ska drabbas av en total kollaps.

Malin Larsson har frågat mig hur jag tänker agera framöver gentemot EU och övriga länder runt Östersjön för att få gehör för de åtgärder som krävs för ett friskt hav och långsiktigt hållbara fiskekvoter samt vilka av de åtgärder som Sverige självt styr över som jag tänker arbeta med för att vända utvecklingen för strömmingen i Bottenviken, Bottenhavet och centrala Östersjön.

Jag väljer att besvara de tre interpellationerna i ett sammanhang.

Fru talman! Resultatet från rådsmötet den 22 oktober innebär att kvoterna sätts till den lägsta nivån i det

intervall som lämnats av Internationella havsforskningsrådet, Ices, för både det centrala och det botteniska strömmingsbeståndet. Ices bedömer att bägge bestånden ligger inom säkra biologiska gränser, och även om regeringen hade velat se mer restriktiva kvoter för att snabba på återhämtningen beräknar Ices att de beslutade fångstnivåerna bör leda till en ökning av biomassan med 19 procent i centrala Östersjön.

Eftersom vi hade önskat ännu lägre kvoter är vi inte nöjda, men hade vi ställt oss vid sidan av hade kvoterna blivit betydligt högre än de nu blev. Sverige drev den mest restriktiva ståndpunkten i förhandlingen och var ensamt om att förespråka kvotnivåer för strömming under Ices intervall.

Regeringens uppfattning är att försiktighetsansatsens tillämpning bör stärkas vid varningssignaler om oklara orsakssamband mellan olika faktorer som påverkar havsmiljön och risk för betydande ekosystemeffekter av pågående aktiviteter. I propositionen *Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske* (prop. 2023/24:156) har regeringen därför aviserat flera åtgärder för att öka fiskbestånden i Östersjön och inför också ett nytt etappmål för att minska övergödningen.

Regeringen vill även att Sverige ska utöka och förstärka skyddet av marina områden för att bidra till att nå den internationella målsättningen om 30 procent av marina områden till 2030 enligt Sveriges åtagande gentemot FN och EU. De åtgärder som följer av havsmiljöpropositionen om en hållbar fiskförvaltning med kompletterande förvaltning av predatorer ska, tillsammans med den aviserade utflyttningen av trålgränsen till 12 nautiska mil från baslinjen i Östersjön, kunna bidra till en starkare integrering i och en växelverkan med havsmiljöarbetet.

Inom EU:s gemensamma fiskeripolitik är ett av målen att säkerställa att nyttjandet av de levande marina biologiska resurserna sker på ett sådant sätt att populationerna återställs till och bevaras över nivåer som säkerställer en maximal hållbar avkastning, MSY. Regeringen avser att verka för att EU-kommissionen i sin beställning till Ices i större utsträckning ska inkludera ekosystemeffekter av fiske samt hur mänskliga aktiviteter och naturlig dödlighet från till exempel predatorer som säl och skarv påverkar fiskbestånden. Regeringen bedömer vidare att Sverige bör fortsätta att verka för och öka acceptansen hos andra medlemsstater för att försiktighetsansatsen ska ligga till grund för tillämpning av tekniska regleringar och bevarandeåtgärder inom den gemensamma fiskeripolitiken.

I september i år hölls på initiativ från regeringen ett möte utanför Gävle till vilket övriga Östersjöländer var inbjudna för att diskutera utmaningar i rådande situation.

En förutsättning för Östersjöns framtid är ett gott och effektivt samarbete med övriga Östersjöländer, vilket är en prioriterad fråga för regeringen – detta framför allt mot bakgrund av att många av de utmaningar som finns vad gäller beståndssituationen i Östersjön är gränsöverskridande och således endast kan

föras framåt genom nära dialog och samarbete mellan berörda länder.

Regeringen arbetar således aktivt på flera fronter för att på bästa sätt hantera Östersjöns beståndssituation samtidigt som regeringen ser mervärdet av långsiktiga förebyggande insatser.

Anf. 110 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Känslan av hopplöshet och uppgivenhet är väldigt farlig. Men det är inte konstigt att den sköljer över oss ibland, särskilt med tanke på hur omvärldsläget ser ut. Vi har Rysslands anfallskrig i Ukraina, som nu är på väg in i sin tredje vinter. Vi ser hur oskyldiga barn fortsätter att bombas ihjäl nere i Mellanöstern. Vi ser hur klimatförändringarna värmer upp vår planet och skapar översvämningar, inte minst i Spanien. Och vi har Trump som nyvald president i USA.

Som grädde på moset fick vi ett besked om en fördubbling av fiskekvoterna för sill och strömming i centrala Östersjön under nästkommande år.

Fru talman! Det här är ett beslut som kan få förödande konsekvenser för ett redan känsligt bestånd som är på god väg att kollapsa. Det kan bli en ren dödstöt för Östersjön som riskerar att slå ut hela näringskedjan i ett oerhört viktigt marint ekosystem.

Fru talman! Frågan är vad som egentligen hände under förhandlingarna nere i Luxemburg. Ministern åkte ned till jordbruks- och fiskerådet med ett uppdrag att driva på för minskade fiskekvoter för sill och strömming i centrala Östersjön samt Bottenhavet och Bottenviken för år 2025.

Även om det låter bra med minskade kvoter har vi socialdemokrater varit väldigt tydliga med att vi inte tycker att det är tillräckligt när situationen är så akut som den faktiskt är. Därför föreslog vi att man i stället skulle driva på för en återhämtningspaus för sill och strömming, men det fick vi tyvärr inte gehör för hos regeringen och landsbygdsministern eftersom de tyckte att det var bättre att driva linjen med minskade kvoter för att få fler medlemsländer att ställa sig bakom förslaget.

Den planen gick minst sagt på grund, för hem kom ministern med beskedet att kvoten i centrala Östersjön skulle öka med 108 procent och att kvoten i Bottenhavet och Bottenviken skulle öka med 21 procent. Man kan fråga sig hur det kunde gå så illa.

Fru talman! Som utbildad biolog är det med väldigt stor oro som jag följer utvecklingen. Vi har länge vetat om hur akut och allvarligt läget är i Östersjön, inte bara kopplat till det höga fisketrycket utan också till följd av klimatförändringar, föroreningar och övergödning.

Vi har sett tydliga tecken på utarmning av bestånden av sill och strömming de senaste decennierna. Storleken på fångsterna har minskat, och man har även sett att populationen i allt större utsträckning utgörs av mindre och yngre individer. Det här drabbar våra småskaliga kustnära fiskare hårt eftersom de använder garn och mindre trålare för att ta upp större fiskar som kan användas som matfisk. Vi har redan sett en

utveckling där småskaliga fiskare i allt större utsträckning väljer att avveckla sina verksamheter för att det snart inte finns någon mer fisk att ta upp.

Om det fortsätter i den här riktningen är risken att vi snart bara ser stora industritrålare ute i våra svenska vatten. I förlängningen kommer det att leda till att viktiga lokala arbetstillfällen försvinner och att våra vackra kustsamhällen förlorar sin själ. Ur ett landsbygds- och beredskapsperspektiv vore det förödande om vi fortsätter att tillåta att ett fåtal stora båtar tar upp den lilla mängd sill och strömming som finns kvar i Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken.

Fru talman! Min första fråga till landsbygdsministern blir därför: Varför valde ministern att ställa sig bakom det här beslutet när utfallet från förhandlingarna blev så dåligt? Hade det inte varit bättre att markera allvaret i situationen genom att rösta emot förslaget, särskilt med tanke på vilka stora konsekvenser det kommer att få för våra småskaliga fiskare, Sveriges livsmedelsförsörjning och vår beredskap?

Anf. 111 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! Jag tackar landsbygdsministern för svaret.

Situationen för sill och strömming i Östersjön är verkligen akut. Larmen från forskare, organisationer och småskaliga kustfiskare vittnar inte bara om sämre fångst utan även om att strömmingen är allt yngre och mindre till storleken. Fiskbestånden är nära en kollaps, och det finns ett stort behov av omedelbara åtgärder.

Vi socialdemokrater har presenterat många förslag för att åtgärda fiskbestånden i Östersjön. Jag ska nämna några. Vi vill pausa det storskaliga industriella fisket av sill och strömming i Östersjön till dess att bestånden tydligt har återhämtat sig. Vi vill förbjuda bottentrålning i alla skyddade marina områden. Vi har drivit frågan om en bättre, ekosystembaserad och etisk förvaltning av säl och skarv.

Det är inte heller rimligt, fru talman, att bara cirka 3 procent av fiskfångsterna kontrolleras. Detta har också Sverige fått kritik för från EU-revisionen. Vi föreslår fler och skärpta kontroller, möjligheter att använda digitala verktyg, övervakningssystem och dataanalys samt höjda straff vid avsiktlig felrapportering.

Vi fortsätter att driva frågan om att flytta ut trålgränsen tolv nautiska mil i hela Östersjön utan undantag. Vi vet också tyvärr att Kristdemokraterna är det enda partiet i Sveriges riksdag som har reserverat sig mot en utflyttning av trålgränsen.

Vi vill även ha en översyn av det svenska kvotsystemet. För de nationella kvoterna, fru talman, vill vi se hur vi kan förbättra kvotsystemet genom att fördela kvoterna mer rättvist och försvåra att de säljs eller fördelas vidare. Förra veckan kom besked från Havs- och vattenmyndigheten om att stora delar av de kvoter som det småskaliga kustnära fisket har nu fördelas ut till det stora industriella fisket. För sillen i Östersjön fördelas 700 000 kilo ut, i norra Östersjön 900 000 kilo. För skarpsill i Östersjön fördelas 700 000 kilo av kvoten ut

till fiskare med pelagiska fiskerättigheter. Det är faktiskt inte rimligt, landsbygdsministern!

Regeringens linje i denna fråga är obegriplig. Om det inte finns någon strömning att fiska för det småskaliga kustnära fisket, ska då kvoten gå till de stora industritrålarna? Är ”all fisk ska upp” den nya melodin?

Min fråga i interpellationen får landsbygdsministern gärna utveckla svaret på. Hur avser ministern att agera i närtid för att Östersjöns sill- och strömmingsbestånd inte ska drabbas av en total kollaps? Min förhoppning i dagens debatt är att vi får se lite handlingskraft. Ministern får gärna berätta om vilka möten som ska ske med övriga ministrar som är ansvariga för fiske runt Östersjön.

Jag har fått en broschyr från Moderaterna i Stockholm där det stod att regeringen redan flyttat ut trålgränsen. Det har ju inte hänt riktigt än, men när ska det ske? Moderaterna i Stockholm kanske får ta till sig frågan och ta tillbaka broschyrerna.

Avser EU-ministern och statsministern att lyfta frågan i sina kontakter? Avser ministern att ge några nya snabba uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten, till exempel om det orimliga i att det småskaliga kustnära fiskets kvoter nu fördelas ut till de industriella trålarna? Har landsbygdsministern träffar och dialog med intresseorganisationerna, till exempel Sportfiskarna?

Strömningen och sillen behöver verkligen åtgärder nu. Jag vill gärna höra från ministern vad han tänker göra.

Anf. 112 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Som västernorrlänning skryter man ofta om vår stolta mattradition surströmningen. I dag har vi några få kustfiskare kvar efter vår kust som fiskar för tillverkning av denna delikatess, bland annat Hans i Bondhamn och Manjola och Stefan i Köpmanholmen. De känner stor oro för framtiden.

Krisen för sillen och strömningen fortsätter i hela Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken. Varningssignalerna från våra kustfiskare har varit tydliga, och forskning finns som bekräftar dem. Men trots den akuta situationen för sill och strömning i Östersjön och trots alla varningar från våra kustfiskare, som kanske känner våra hav allra bäst, har EU:s ministerråd nu beslutat om kraftigt ökade fiskekvoter för 2025. Efter förhandlingarna i ministerrådet höjs kvoterna för det storskaliga industrifisket i egentliga Östersjön med 108 procent. Statsrådet Kullgren lyckades inte få med sig övriga länder på någon förändring alls.

Kvoten som nu är satt är en fördubbling av fisket i centrala Östersjön, trots att Sverige hade som mål att driva på för en sänkning. I Bottenhavet och Bottenviken höjs kvoterna med 21 procent, detta trots att de senaste årens kvoter i Bottenhavet och Bottenviken inte ens har fiskats upp – eftersom det inte finns någon strömning att fiska upp. Detta i sig är ett mycket starkt tecken på att bestånden håller på att kollapsa.

Vi socialdemokrater har krävt en återhämtningspaus för det storskaliga fisket. Vi vet att det tar upp 95 procent av all fisk. Men det ville inte SD-regeringen driva och ta med i den svenska ståndpunkten. Vi krävde också i utskottet att ministern skulle ta med Bottenhavet och Bottenviken i ståndpunkten eftersom man från början bara hade med centrala Östersjön. Återigen kunde vi se hur regeringen struntar i våra norra delar av landet.

Strömningen i Östersjön utgör födobas i ekosystemet. Försvinner den kan vi stå inför en av de största miljökatastroferna i Östersjöns historia.

Ministerrådets beslut om fiskekvoter för 2025 innebär att mer än 95 procent av allt sill- och strömmingsfiske i fortsättningen kommer att bedrivas av det storskaliga industrifisket, ett fiske där fångsten blir till fiskmjöl till laxodlingar, minkfarmer, kycklingproduktion och så vidare. De största fartygen blir också allt större och effektivare. Totalt fångar de 20 största fartygen 95 procent av fisken i Östersjön.

Eftersom många lyfter det storskaliga industrifisket som ett stort problem skulle jag vilja att ministern utvecklade sin syn på detta.

Anf. 113 JOANNA LEWERENTZ (M):

Fru talman! Det var dystra nyheter vi fick från jordbruks- och fiskerådet efter förhandlingarna i oktober. Kvoterna för fiske av sill och strömning i både centrala Östersjön och Bottenhavet höjs.

Det var sedan tidigare känt att regeringen gick in förhandlingarna med en mycket tuffare linje, faktiskt den tuffaste linjen av alla deltagande länder, med förhoppningen att hålla kvoterna så låga som det bara gick – något som är helt nödvändigt för ekosystemen i Östersjöns skull men också för våra småskaliga fiskares skull.

Mycket mer behöver göras för sill- och strömmingsbestånden. Det känns hoppfullt att den moderatledda regeringen agerar kraftfullt i frågan. Till exempel möts vi alla här igen nästa vecka för att debattera propositionen *Ett levande hav*, den största och mest omfattande propositionen på området på nära 15 år. Hela ansatsen i havsmiljöarbetet kommer att vara ekosystembaserad, där varje insats i sig utgår från sin specifika roll och påverkan på ekosystemet som helhet. Krafttag ska tas för övergödningen, trålgränsen ska flyttas ut, marint skyddade områden ska skyddas än mer och fler områden ska skyddas.

Den springande punkten är dock fisket, och i och med att vi ingår i Europeiska unionen ska fiskekvoterna förhandlas med övriga EU-länder. Även där måste Sverige göra sitt yttersta för att hålla nere kvoterna så långt det går.

De senaste veckorna har skarp kritik riktats mot de svenska insatserna i förhandlingarna, inte minst från Socialdemokraterna. Enligt återrapporteringen från jordbruks- och fiskerådet förespråkade Estland, Lettland, Litauen och Polen de högsta nivåerna inom ramen för Ices intervall, för centrala Östersjön en ökning med 170 procent. Kommissförslaget låg på 140

procent. Det ska jämföras med det beslutade intervallet på 108 procent, som redan har nämnts här i dag.

I mina ögon är det tydligt att Sveriges hållning, alltså lägre kvoter än Ices rekommenderade minimum, faktiskt ledde till att kvoterna landade på det lägsta intervallet. Men Sverige tycks stå långt ifrån de andra länderna i frågan om minskade fiskekvoter. Därför vill jag fråga statsrådet hur han ser på möjligheterna framgent att påverka de övriga Östersjöländerna att omfamna en mer försiktig ansats i fiskeripolitiken.

Jag vill också vända mig till de socialdemokratiska ledamöterna. Det är tydligt att Socialdemokraterna nu gör allt man kan för att vinna politiska poäng i frågan. Man påstår att den svenska regeringen har tillåtit en ökning av kvoterna och att den borde ha varit kompromisslös i förhandlingarna.

I ett läge där alla möjliga medel behöver tas till för att begränsa fisket, där varenda liten fisk räknas, kan man fundera på om Socialdemokraterna vid förhandlingsbordet genom att vägra kompromissa hade tillåtit en ökning av sill- och strömmingsfisket med minst 140 procent eller kanske till och med en större ökning. Det hade antagligen blivit resultatet om regeringen, som Socialdemokraterna säger, kompromisslöst hade satt sig vid sidan av förhandlingarna.

Anf. 114 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! Jag vill säga tack till mina partikamrater i miljö- och jordbruksutskottet som tagit initiativ till denna viktiga debatt om det akuta läget för strömmingen. Jag vill också tacka den ansvariga ministern för att han är på plats för att diskutera vad regeringen nu kommer att göra för att rädda fiskbeståndet och det småskaliga kustfisket. Regeringen har trots allt gått med på en fördubbling av strömmingsfisket i centrala Östersjön och en drygt 20-procentig ökning i Bottenviken och Bottenviken av fiskbestånd som är nära kollaps.

I dag fiskar drygt 20 industritrålare upp ungefär 90–95 procent av den strömming och sill som tas upp ur Östersjön. Och 90 procent av den fisk som fiskas upp mals ned till fiskmjöl i Danmark i stället för att bli matfisk på en tallrik i Sverige och bidra till ökad försörjningsförmåga av livsmedel.

Vi har under en 30-årsperiod sett en stadig minskning av strömming och att den som finns och fiskas upp blir allt mindre. Vi vet samtidigt att det finns ett hårt fisketryck från industrifisket. Det är ett överfiske, en rovdrift från starka ekonomiska intressen. Det är något som måste stoppas. Det är också därför Socialdemokraterna har krävt en fiskepaus för industrifisket som en omedelbar åtgärd.

Fru talman! Det jag ser som absolut allvarligast med att det nu inte blivit så utan till och med det motsatta när regeringen har förhandlat i EU:s ministerråd är att den här regeringen egentligen kan vara den sista som har möjlighet att rädda strömmingen. Men nu ser det ut som att man har misslyckats totalt.

I mitt hemlän Gävleborg har vi småskaliga kustfiskare som kan vittna om den tydliga negativa

utvecklingen över tid. Det är till exempel Bergmans fisk, som i september tog emot ministern och hans kollegor i EU:s medlemsländer. Det är också Carl-Åke Wallin i Rönnskär som är ordförande för Kustfiskarna Bottenviken och som ständigt driver på och föreslår lösningar och lyfter upp kustfiskarnas kritiska situation nu när det knappt finns någon matfisk kvar att fiska. Ingen av dem kommer att få det lättare nu när dessa beslut fattats om kvoterna för nästa år.

Ministern lyfter upp i debatten att Sverige har varit ensamt om att driva en restriktiv linje i förhandlingarna om fiskekvoterna. Mina frågor till ministern och regeringen är därför: Vad finns det för strategi? Vilka initiativ är ministern beredd att ta, och vilken plan finns för att förmå de länder som fiskar mest i Östersjön – till exempel Finland och Estland som är länder som vi har ett gott och bra samarbete med i många andra frågor – att lyssna på Sverige och gå med på en fiskepaus för industrifisket och lägre kvoter framöver? Det är trots allt den grundläggande frågan för att få till ett hållbart fiske, även om vi behöver vidta också en massa andra åtgärder för att förbättra läget.

Ministern lyfter också fram att Ices bedömer att bestånden ligger inom säkra biologiska gränser för att klara den kraftiga ökningen av fiskekvoterna nästa år. Men en brist som forskare kunnat se historiskt är att politiker tenderar att underskatta den stora osäkerhet som finns i prognoserna. Regeringen tar nu en enorm risk med både förra årets och årets beslut om fiskekvoter, som man trots allt har gått med på.

Jag undrar därför hur säker ministern känner sig på att fiskbestånden kommer att klara beslutet om kvotsättning för nästa år utan att helt krascha.
(Applåder)

Anf. 115 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Jag står här i talarstolen av två anledningar. Den ena är att jag vill ställa en fråga om möjligheterna framåt för att säkerställa goda bestånd av i synnerhet sill och strömming men även andra fiskarter och tillräcklig tillgång för kustfiskarna.

Den andra anledningen är att jag har blivit uppfostrad att inte sitta tyst när någon blir orättvist behandlad. Den kampanj som oppositionen har drivit mot ministern i olika medier har helt enkelt inte varit rättvisande.

Jag vill ta tillfället i akt och gratulera ministern och ministerns medarbetare på departementet till ett enastående förhandlingsresultat när det gäller fiskekvoter och fredning av fiskbestånd. Det är svenskt rekord. Aldrig tidigare har en svensk regering lyckats få till fiskekvoter allra längst ned i intervallet som expertgruppen från Ices föreslagit.

Man var dessutom nästan ensamma på den ena sidan. För mitt inre öga får jag en bild av ett dragkampsspel där alla utom ministern är på den ena sidan och där ministern står ensam på andra sidan men ändå har lyckats hala in repet en bra bit på den svenska sidan. Det gick tyvärr inte hela vägen men en bra bit. Det är en enastående prestation.

Nu till min fråga. Det är alltså inte hos Sverige det sitter fast. Regeringen har bearbetat de andra länderna kring Östersjön. Vi i Sverigedemokraterna har dragit vårt strå till stacken, dels genom att i den parlamentariska Östersjökonferensen få alla Östersjöländerna där att sluta upp bakom att reducera fiskekvoter uttryckligen ned till eller lägre än rådgivarnas tröskelvärden, dels genom att agera i Nordiska rådet så att de nordiska länderna antog en rekommendation att begränsa det industriella trålfisket i Östersjön. Det behövs till dess att fiskbestånden har återhämtat sig.

Nu har vi försökt det här. Men det verkar som att de andra länderna kring Östersjön kan gå med på minskade kvoter när frågorna diskuteras på en övergripande nivå men när man sitter i den konkreta förhandlingen och har det snäva perspektivet följer man inte upp sina åtaganden.

Frågan gäller alltså om det finns andra sammanhang där Sverige kan lyfta upp frågan om fiskekvoter och försiktighetsansatser på ett övergripande sätt som skulle förplikta Östersjöstaterna att vid kvotförhandlingarna följa det man kommit överens om. Kan vi andra partier hjälpa till? Att gnälla hjälper nämligen inte.

Anf. 116 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Är vi nöjda med det här slutresultatet? Nej, vi ville ha lägre kvoter. Gjorde vi skillnad? Ja, det gjorde vi. Vi pressade resultatet nedåt.

Vissa förutsättningar är ganska centrala att känna till. Det vet jag att både socialdemokrater och miljöpartister gör, med tanke på hur många fler gånger de har förhandlat om fiskekvoter än jag har gjort och med tanke på hur deras förhandlingar har fallit ut.

Beslutet kräver så att säga bara kvalificerad majoritet. Inget land har veto. Det gör förhandlingarna utmanande för ett restriktivt land, som Sverige är i denna fråga. En relevant fråga blir då: Vad hade resultatet blivit om Sverige under förhandlingarna hade fortsatt att säga nej och ställt oss vid sidan av?

Sverige hade en unik roll i denna förhandling. Vi drev på för kvoter under kommissionens nivå och under Ices spann. Detta gjorde vi för att snabba på sill- och strömmingsbeståndens återhämtning och försäkra oss om att återhämtningen jämfört med i fjol blir varaktig.

Inget land drev en lika restriktiv linje som Sverige. Vad andra länder i stället förespråkade var att man skulle röra sig uppåt i den vetenskapliga rådgivningens intervall. Om Sverige i ett sådant läge hade signalerat nej hela vägen och ställt oss vid sidan av hade inte slutnivån för dessa kvoter landat på Ices F-lower, den lägsta punkten – de hade åkt upp. För Bottenhavet och centrala Östersjön ihop hade det handlat om minst ytterligare 15 000 ton fisk som hade tagits upp.

Hade detta varit mer ansvarsfullt? Tycker man det är man mer intresserad av att eventuellt blidka någon opinion här hemma i Sverige än man bryr sig om fisken i Östersjön.

Beslutet tas, som ni väl känner till, som ett paket. Enskilda geografiska områden eller fiskarter kan inte brytas ut. På bordet fanns alltså flera förslag från kommissionen som inte låg i svenskt intresse. Kommissionen ville exempelvis stoppa de skånska småskaliga kustfiskarnas sillfiske – den kvoten hade i stället gått till stora båtar. Kommissionen ville även stoppa fritidsfiske efter odlad lax. Resultatet i dessa två fall blev att fisket kan fortsätta.

När det gäller särskilda bevarandeåtgärder införs på svenskt initiativ trålstopp under tre månader för att skydda skarpsillens lek. Sverige kommer frivilligt att lägga till en extra månad.

Östersjön prioriteras högt av den här regeringen. För mig var det viktigt att redan före förhandlingarna i oktober få hit Östersjöländernas ministrar för att de skulle få träffa småskaliga fiskare här och få en bättre insyn i hur vi ser på dessa frågor.

I arbetet framåt finns väldigt många viktiga delar. Det handlar om havsmiljöpropositionen, den första i sitt slag sedan 2009. Vi måste också jobba mer när det gäller predationen från säl och skarv. Vidare måste vi fortsätta arbetet med att påverka Östersjöländerna i svensk riktning. Där kan såklart alla vara med och påverka.

Anf. 117 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Fru talman! Jag är inte dummare än att jag förstår att Sverige som enskilt land inte kan besluta om fiskekvoterna för Östersjön. Men det finns ett viktigt symboliskt värde i att markera när något är riktigt fel. Det förvånar mig att landsbygdsministern inte valde att reservera sig mot beslutet utan röstade för.

På Kristdemokraternas hemsida går nämligen följande att läsa: ”Kristdemokraterna anser att fisk i första hand ska fiskas för människoföda. Fångsternas storlek ska vara hållbara i förhållande till bestånden av respektive art. Ett för stort fiskeuttag gynnar ingen, utan resulterar långsiktigt i att såväl fisken som fisket dör ut. Kristdemokraterna vill minska byråkratin och regelkrånglet för yrkesfiskarna och värna det kustnära fisket.”

Trots detta valde alltså Peter Kullgren, kristdemokrat och landsbygdsminister för Sverige, att ställa sig bakom förslag om ökade fiskekvoter för 2025.

Fru talman! Att bevittna detta gör mig oerhört frustrerad. Fiskeripolitiken har totalt kapsejsat. Vi har skapat ett system där vi år efter år tvingas bevittna hur våra hav töms på fisk av stora industritrålare som riskerar att skapa total utfiskning. I stället för att möjliggöra ett småskaligt, hållbart fiske av matfisk som kan hamna direkt på våra tallrikar ser vi hur majoriteten av den fisk som tas upp används för att utvinna fiskmjöl. Fiskmjölet används sedan för att tillverka djurfoder som bland annat används vid fiskodlingar, exempelvis i Norge.

Därefter, när man inte trodde att det kunde bli sjukare, köper våra svenska småskaliga fiskare, som också har rökerier längs med östkusten, in den odlade norska laxen för att de själva inte längre har någon fisk

att ta upp. Det kan inte bara vara jag som tycker att detta är helt galet.

Fru talman! Jag bor inte själv i något kustsamhälle – det hör ni säkert. Jag bor väldigt långt därifrån. Men det hot som de småskaliga kustfiskarna upplever från de stora industritrålarna som begår rovdrift på Östersjön tycker jag påminner väldigt mycket om våra värmländska fårägares rädsla för vargen. Det handlar om en känsla av maktlöshet inför de beslut som fattas, inte minst på EU-nivå, som kan få förödande konsekvenser för den enskilde, för landsbygdsutvecklingen och för den svenska livsmedelsförsörjningen.

Fru talman! Vi lever i en tid av krig och oroligheter i vår omvärld, och då är det viktigare än någonsin att se över den svenska livsmedelsförsörjningen. Då får vi inte glömma bort att en viktig del av detta är just de blå näringarna. Därför måste landsbygdsministern och regeringen lyssna på varningarna från våra forskare, våra småskaliga kustfiskare och våra fritidsfiskare, som talar om hur mycket tillgången till stor strömning faktiskt har minskat, och våga vidta åtgärder som möjliggör småskaligt fiske längs hela kusten även framöver. Detta är ett viktigt steg i att kunna förse våra medborgare med mat även under större kriser.

Nu kan vi konstatera att regeringens mål om minskade kvoter inte gick i lås, och då måste landsbygdsministern skyndsamt se över vilka andra möjligheter som finns för att freda den lilla mängd fisk som finns kvar. Jag tycker verkligen inte att vi har fått svar på detta. Jag hoppas att landsbygdsministern nu kan redogöra för de åtgärder han planerar framöver för att rädda vårt småskaliga kustnära fiske och se till att vi har en livsmedelsförsörjning inte bara i storstäder utan även ute på landsbygden.

Anf. 118 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! Alla frågor fick inte svar. Ministern sa till exempel inte ett ord om fördelning av kvoterna från det småskaliga kustnära fisket till de stora industriella trålarna. Detta är ett beslut som ministern har i sin egen hand. Det handlar om regeringens myndighet. Jag förstår att annat kan vara svårt, men det man själv äger kan man göra något åt på en gång.

När det gäller årets förhandling av fiskekvoter var landsbygdsministern långt innan tydlig med att det inte skulle gå. Det fanns inte en chans; ministern hade redan gett upp och trodde inte att det fanns något stöd för ett ansvarstagande för sillen och strömningen i Östersjön.

Men i fjol, fru talman, fanns det ett väldigt starkt stöd. Då föreslog nämligen EU-kommissionen ett stopp för strömmings- och sillfisket i Östersjön, en nollkvot. Det ville däremot inte landsbygdsministern och inte heller Liberalerna, Sverigedemokraterna eller Moderaterna. De skrev att kvoterna tveklöst var en relevant komponent men att förslaget från EU-kommissionen skulle slå oproportionerligt. När man hade hela EU-kommissionen bakom en restriktiv linje sa man alltså nej.

Detta hade inneburit ett stopp för det stora industriella trålfisket, och det var ett förslag som vi socialdemokrater ställde oss bakom, men inte Sveriges landsbygdsminister. Och när landsbygdsministern förhandlade i år blev det fördubblade kvoter i centrala Östersjön.

Fru talman! Landsbygdsministern säger i sitt svar i dag: ”Eftersom vi hade önskat ännu lägre kvoter är vi inte nöjda.” Även statsministern sa efter det att landsbygdsministern sagt ja till de höjda kvoterna: ”Vi är mycket bekymrade, det finns en alldeles uppenbar risk för överfiske.” Vice statsminister Ebba Busch sa så här i riksdagens kammare, där vi står nu: ”Alla vi i Sverige som vet hur tufft läget är för fiskbestånden vet vilket katastrofbeslut det här är från EU-nivå.” Det handlar alltså om den EU-nivå där landsbygdsministern förhandlade.

Det blev alltså ett katastrofdåligt betyg för årets fiskekvotsförhandling även enligt statsministern och vice statsministern. Det blev också en höjning med 108 procent i centrala Östersjön.

Mina frågor kvarstår därför. Om ett år är det förhandling igen. Vad är målet, och vad är planen? Vad gör ministern här och nu för att förbättra situationen för sill och strömning i Östersjön? Som jag sa alldeles nyss: Är det några av de många förslag som vi socialdemokrater har presenterat som ministern kan tänka sig att ta vidare och verkställa? Jag tycker att ministern åtminstone ska ta tag i sin egen myndighet, Havs- och vattenmyndigheten, och se till att kvoterna inte fördelas om från det kustnära, där det tydligen inte finns strömning att fiska, till de stora industriella trålarna.

Det är ju inte bara jag, fru talman, utan väldigt många som vill ha sill på julbordet. För många börjar snålvattnet att rinna bara vi tänker på surströmning. Vi är många som vill se ett friskare Östersjön. Vi vill se både större och äldre strömmingar och i övrigt ett fiskbestånd som återhämtar sig.

Detta handlar inte om att vinna politiska poäng. Det handlar på riktigt om att vinnarna ska vara ett friskt Östersjön med fiskbestånd. Vi vill att regeringen ökar takten.

(Applåder)

Anf. 119 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag kan konstatera att det är många av våra frågor som statsrådet inte svarar på. Men jag vill komma tillbaka till surströmningen – syrad strömning som alltid har funnits där människor och strömning har funnits tillsammans. Men Ulvö gamla salteri vid Höga kusten var först med att konsumentförpacka strömning i plåtburk. Det skedde på 1890-talet, och då kunde den här delikatessen börja levereras till hela Sverige, och surströmmingsindustrin påbörjade sin utveckling – en surströmmingsindustri som uppskattas av många och har starka traditioner. Grunden i produktionen är våra kustfiskare som levererar strömning till producenterna.

Tillsammans omsätter yrkesfisket och strömmingsproducenterna 100 miljoner och sysselsätter många

personer utefter kusten. Dessa företag bidrar till en hållbar livsmedelsproduktion med lokala arbetstillfällena och ett levande kulturarv. Medan den fisk som de storskaliga trålarna tar upp mals ned till fiskmjöl och blir till foder ger det småskaliga kustfisket oss surströmming men också inlagd sill, rökt böckling och färsk och förädlad fisk i lokala butiker och restauranger.

Jag har besökt flera av våra kustfiskare hemma i Västernorrland. Tillsammans med producentorganisationen Kustfiskarna Bottenhavet och flera av våra övriga svenska fiskeorganisationer har de presenterat en rad viktiga och konkreta åtgärder som den svenska regeringen kan vidta för att vända utvecklingen för strömmingen. Och det är detta vi nu måste lyssna till för att kunna förändra.

Det finns förslag på bordet. Det handlar om fredade områden, om att utveckla och förändra Ices instruktioner, om sundare förvaltning av säl och skarv, om att åtgärda bristerna i inrapportering av fångster, om tidsbestämda stängningar och mycket mer.

Ett konkret förslag som också statsrådets departement och Havs- och vattenmyndigheten har tagit del av är att inrätta ett fredningsområde i Jungfruhalet, som är ett tråldrag utanför Söderhamn. Här befinner sig strömmingen under vintern och växer till sig innan den till våren simmar in mot vår Norrlandskust. Ett fredningsområde på detta relativt lilla område skulle enligt Kustfiskarna göra stor skillnad. Här fiskar inte de finska båtarna, vilket gör att Finland borde gå med på förslaget. Statsrådet nämnde själv tidigare i dag vid ett möte att han har god kontakt med sin finske kollega. Ett tips är alltså att kasta ut frågan till andra sidan Bottenhavet, för det blir kanske napp.

Det finns alltså en rad bra förslag. Om traditionerna ska kunna fortsätta och vi ska kunna få äta vår efterlängtda surströmming krävs det att vi vänder utvecklingen och ser till att vi har ett långsiktigt hållbart fiske. Det är ju det vi vill.

Men vad är statsrådets konkreta plan framöver för att rädda strömmingen? Vilka av de åtgärder som Sverige styr över tänker statsrådet prioritera, och hur tänker statsrådet agera gentemot Finland, EU och övriga länder runt Östersjön för att få gehör för de förslag som faktiskt redan finns på bordet?

Anf. 120 JOANNA LEWERENTZ (M):

Fru talman! Regeringens ingång i förhandlingarna har varit att leverera resultat. Det resultat vi fick var inte det vi önskade, men det är ett resultat som är 32 procentenheter bättre än kompromissförslaget och 62 procentenheter bättre än det högsta intervallet, som faktiskt hade varit en risk om Sverige inte hade suttit vid förhandlingsbordet.

Man skulle kunna säga att den svenska delegationen har räddat minst 15 000 ton fisk från att fiskas upp för att man suttit vid förhandlingsbordet och velat kompromissa. Tror statsrådet att det hade varit möjligt att trycka på hårdare utan att Sverige hade hamnat vid sidan om förhandlingsbordet? Och vad hade i så fall

den konkreta konsekvensen för fisken blivit om vi inte varit med och förhandlat?

Jag kan vidare konstatera att vi håller med varandra i mycket när det gäller de många åtgärder som behövs utöver att sänka kvoterna, och det är positivt. Men att påstå att regeringen har tillåtit en ökning på 108 procent tycker jag inte är något annat än ett spel för gallerierna.

Det regeringen i praktiken har gjort är att man har förhindrat en ökning på 140 procent eller mer. Att polarisera och skapa splittring på hemmaplan kommer inte att rädda sill- och strömmingsbestånden. Dessutom kommer i början av nästa år ett förslag till svensk lagstiftning om trålförbud i marint skyddade områden, vilket också tas upp i den proposition vi ska debattera nästa vecka.

Frågan till Socialdemokraterna kvarstår. Sverige har mig veterligen aldrig röstat nej till de förslag som i de här sammanhangen har förhandlats fram, vilket betyder att Socialdemokraterna när de har haft ansvar för frågan inte själva har gjort det de nu kräver av den sittande regeringen. Det säger mig att Socialdemokraterna är villiga att offra minst 15 000 ton strömming. I mina ögon är detta inget annat än ett politiskt spel.

Anf. 121 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! Det finns just nu ingenting viktigare än att få till stånd omedelbara och akuta åtgärder som räddar strömmingen och det småskaliga kustfisket, som har bedrivits längs våra kuster i generationer. Agerar vi inte nu väntar med största sannolikhet oåterkalleliga konsekvenser för fiskbestånden och ekosystemet i Östersjön.

Vi behöver dra lärdom av historien. Vi behöver ändra riktning i fiskeripolitiken. Det är väl ganska uppenbart att den gemensamma fiskeripolitiken är trasig? Vi kan inte fortsätta på den inslagna vägen då våra hav dammsugs på fisk av några få industrifåglare. Snart kan det vara för sent. Vi är redan i elfte timmen.

Jag betackar mig verkligen för anklagelser om politiskt spel. Personligen har jag varit väldigt engagerad i den här frågan som lokalpolitiker. Jag kommer från ett län där vi under lång tid har haft kustfiskare som varnat för utvecklingen. Nu har jag valt att engagera mig i den här frågan också som riksdagsledamot.

Jag tror att tonen och allvarsorden i den här debatten faktiskt har att göra med hur verkligheten ser ut. Vi har inte så mycket mer tid på oss. Jag förväntar mig att regeringens arbete för att påverka och föra dialog med andra länder som fiskar i Östersjön ska konkretiseras. Jag ser fram emot att lyssna till ministrernas svar på frågan, och också svaret på frågan om ministern ser att han är trygg med det som Ices säger om att fiskbestånden nästa år kommer att klara en hundraprocentig kvotökning. Det är ju där vi är. Vi är i ett så allvarligt läge.

Det viktiga är vad som händer på riktigt och att vi minskar fisketrycket. Det vill jag verkligen framhålla i den här debatten. Läget är så allvarligt.

Anf. 122 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Jag har några reflektioner utifrån debatten.

Först gäller det fjolårets förslag om ett totalstopp för fisket. Då hade vi inte haft någon strömming. Då hade vi bara haft ”surt”. Sedan sadades det att det finns ett symboliskt värde i att säga nej någon gång. Det tycker jag är jättebra. Det är något som Sverigedemokraterna har sagt i många år och som nu Socialdemokraterna har tagit efter – det är väldigt bra. Men jag tror att detta är fel gång att säga nej, för det skulle leda till en mycket större kvot. Som många debattörer har sagt här uppe i talarstolen finns det inte så mycket tid, och det är bråttom att inte fiska för mycket.

Jag kan ta upp några exempel där vi har sagt nej och där Socialdemokraterna inte har sagt nej. När det gäller taxonomin i skogen var den rödgröna regeringens företrädare snarare stolt över att det hade gått igenom. Där tvingade Tidöpartierna och Centerpartiet tillsammans Sverige att säga nej. Restaureringsförordningen, som är skadlig i sin nuvarande utformning, har Sverige sagt nej till. Kommissionen bearbetade Österrikes miljöminister att gå emot sitt mandat från sin regering och sitt parlament, så det gick igenom ändå. När det gäller Farm to Fork krävde Sverigedemokraterna en konsekvensanalys för att säga ja. Vi fick naturligtvis inte det, så då sa vi nej. Det var rätt att säga nej där, för den konsekvensanalys som USDA, det amerikanska jordbruksdepartementet, sedan gjorde visade att det förslaget skulle leda till ökad svält i världen. Och det var rätt att säga nej till förslaget om skogsövervakning häromsistens, som var dåligt utformat. Där passade ett nej väldigt bra.

Anf. 123 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Vi sa nej till stopp. Vi skulle ha kunnat få bort de stora industritrålarna från Östersjön – Anna-Caren Säterberg vet att det inte stämmer. Kommissionens förra förslag innebar att den enda strömming som fick tas upp ur Östersjön gällde de stora trålarna. Det som var förbjudet var riktat fiske efter sill och strömming. Kustfiskarna skulle alltså inte få ta upp någon fisk.

Ni ville inte heller ha något totalstopp. Ni gick inte heller på kommissionens förslag. Inget parti i Sveriges riksdag gick på kommissionens förslag förra gången. Precis som nu sa jag också efter de förhandlingarna: Vi hade gärna sett än lägre kvoter.

Jag vill tacka för konkreta inspel som kommer, inspel om sådant som vi äger själva. Det är det vi kan agera på. Vi kan inte besluta om kvoter själva. Vi kan inte konstatera att vi ska förbjuda ett visst verktyg som man fiskar med. Vi kan inte helt själva säga att vi ska förbjuda trål. Det funkar inte. Vi behöver då få med oss fler.

ibland blir jag fundersam över att alla bra idéer på fiskeområdet kommer när Socialdemokraterna är i opposition. De kom inte en enda gång under tiden då man satt i regering och själv ägde dessa förhandlingar. Jag

tror egentligen att jag har svaret. Det handlar om exakt samma bevekelsegrund som den jag har haft när jag har drivit den linje som jag har gjort i dessa förhandlingar. Ni vet att det enbart skulle leda till högre kvoter.

I den här debatten går retorikvågorna ibland väldigt höga. Då gäller det att man får möjlighet att sätta saker i perspektiv. Hur väl, eller snarare hur illa, överensstämmer retoriken egentligen med den röda praktiken? Kvoterna för 2025 blev definitivt högre än vad den här regeringen önskade. Om det råder det ingen tvekan. Men det råder heller ingen tvekan om att kvoterna för 2025 är lägre än under alla år då vi hade en rödgrön regering.

150 000 ton får man ta upp nästa år. Det är alldeles för mycket, tycker vi. Men det kan jämföras med vissa rödgröna år då kvoterna var mer än dubbelt så höga. År 2017 var det 330 000 ton. År 2018 var det 310 000 ton.

Det är också skillnad i hur kvoterna förhåller sig till den vetenskapliga rådgivningen, det vill säga: Vad sa Ices, och vad blev resultatet? Den här gången blev det Ices lägsta punkt i intervallet för både Bottenhavet och centrala Östersjön.

Återigen: Sverige ville gå lägre än så. Men hur många gånger nåddes båda dessa lägsta punkter när Socialdemokraterna förhandlade? Det hände aldrig. Man landade högre varje år.

Det finns konkreta saker. Vi behöver påverka Ices, så att vi får en bättre rådgivning. Vi behöver ta tag i problematiken med säl och skarv. Vi är i slutskedet av diskussionerna med kommissionen kring trålgränser i vissa områden. Vi har en ny fiskekommissionär. När han sa i utfrågningen att han ville besöka Östersjön sträckte jag omedelbart ut en hand: Jag träffar dig gärna snabbt.

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 124 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Fru talman! Nej, Joanna, denna debatt handlar absolut inte om att skapa polarisering och splittring. Den handlar om att sätta ljuset på en väldigt viktig fråga för att sillen och strömmingen inte ska gå samma dystra öde till mötes som torsken gjorde. Jag tycker alltså inte att vi ska förminska detta utan se värdet av debatten.

Jag önskar att ministern hade kunnat svara lite tydligare på vilka konkreta åtgärder som regeringen och ministern tänker vidta här och nu för att få till en förändring. Jag anser inte att vi har fått svar på det. Det kommer kanske i slutanförandet.

Jag vill använda min sista minut i debatten till att förtydliga värdet av sillen och strömmingen i Sverige, inte minst när det kommer till våra högtider, som kollegorna här har talat om. Vid jul, påsk och midsommar är detta en självklar del av buffén.

Jag vet att landsbygdsministern inte har varit någon förespråkare för växtbaserad kost sedan han tillträdde. Jag tror inte att ministern, till skillnad från mig, är beredd att byta ut den klassiska senapssillen mot en tofubaserad variant på julbordet. Men den krassa

verkligheten är att det snart är det som kommer att ske. Det är snart det enda alternativet på butikshyllorna – om vi fortsätter att tömma haven på fisk på det sätt som vi gör i dag och att sätta ekosystemen ur balans.

Fru talman! Det är verkligen dags att dra i nödbromsen och markera allvaret i situationen. Detta kan inte betonas nog mycket. Livskraftiga fiskbestånd krävs för att vi ska kunna behålla viktiga lokala arbetstillfällen, en blomstrande turism och en livsmedelsförsörjning som är spridd i Sverige.

Ministern har tidigare valt att stå upp för svenska intressen i andra frågor, som Staffan nämnde. Det gäller till exempel naturrestaureringsförordningen. Då valde man att rösta mot förslaget. Nu tycker jag att det är dags att ministern och den svenska regeringen tar strid även för sillen, strömmingen, våra kustsamhällen och våra småskaliga fiskare.

Anf. 125 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! Jag skulle vilja replikera när det gäller några saker.

Sverigedemokraternas intresse för strömming visade sig även i den här debatten, när man använde hela inlägget till att prata om andra saker. Man deltog inte i fiskeriutskottet i EU när femprocentsregeln diskuterades – om en kollaps skulle ske eller inte om vi skulle ha den kvar. Då var man inte heller med.

Den ståndpunkt som regeringen själv ville ha och fick med sig majoriteten i Sveriges riksdag på var att kvoterna skulle minska. Jag tror att ministern får titta tillbaka på andra regeringars ståndpunkter, om det står att man ska hålla sig inom ett intervall eller inte. Men här var det tydligt att landsbygdsministern skulle förhandla om en minskning av kvoterna. Man kan tycka olika. Man kan tycka att den förhandlingen gick väldigt bra, som tydligen några här gör. Man kan tycka att den absolut inte gick bra, som några andra här gör, eftersom de ökade med 108 procent.

Vad jag vill säga med detta är: Om ett år är det skarpt läge igen. Jag ställde några frågor till landsbygdsministern. Det handlar om att man inte kan börja förhandla på ett möte det sista man gör. Den förhandlingen börjar nu.

Ministern sa att han hade kontakt med en minister. Jobbar statsministern med frågan i sina kontakter? Jobbar EU-ministern med frågan i sina kontakter? Har landsbygdsministern träffar och dialog med intresseorganisationerna? Träffar landsbygdsministern till exempel Sportfiskarna?

Min förhoppning är en ökad handlingskraft där vi gärna hjälper till. Det här är viktigt på riktigt. Det är fråga om Östersjön och de klimatförändringar vi ser som drabbar det hav vi älskar och den fisk som vi vill se där.

Anf. 126 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag måste avslutningsvis kommentera ledamoten Staffan Eklöfs inlägg i debatten. Jag är dock inte förvånad att en ledamot från SD står här i dag och

hyllar regeringen för ministerrådsmötet som resulterade i kraftigt ökade fiskekvoter.

Som enda svenskt parti valde Sverigedemokraterna att inte delta i EU:s fiskeriutskott den 23 september då man röstade om den så kallade femprocentsregeln. Det är en nödbroms som är till för att skydda beståndet så att inte fisken dör ut. När det verkliga tillfället fanns att stå upp för strömmingen och Östersjön valde Sverigedemokraterna att utebli.

Vi har sett ett märkligt agerande från statsrådets sida. Ena stunden hävdas det att man värnar det småskaliga kustfisket. I nästa stund röstar man ja i ministerrådet till fortsatt stora fiskekvoter som möjliggör ett fortsatt storskaligt industrifiske.

Dagen för rådets beslut blev en mardrömsdag för hela Östersjön och det småskaliga kustfisket. Konsekvenserna kommer att drabba ekosystemet, våra kustfiskare, fritidsfisket och våra kustsamhällen.

Vi socialdemokrater har, som har nämnts, krävt en återhämtningspaus för det storskaliga industrifisket. Det är det som har de stora fiskekvoterna. Det är det som tar upp 95 procent av all fisk. Det är där vi har problemet. Det är ett problem som måste lösas nu.

Anf. 127 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag kan konstatera att andelen av kvoten som nu går till kustfiskarna jämfört med 2021 är dubbelt så stor. Den är 18 procent nu och var 8 procent då.

Jag fick också en fråga förut av Anna-Caren Sättherberg om HaV:s fördelning av kvoterna. Det är en delegation som har funnits länge. Det fördelas efter hur mycket som har tagits upp. Det kan gå åt båda håll.

Såsom kvotsystemet fungerar tilldelas kustkvoten allra först. Det är utifrån ett system att den aldrig ska gå tom eller att kvoten ska uppfyllas, utan den ska finnas hela tiden.

Nu har fisket ökat längs kusterna. Den senaste informationen jag har är att HaV planerar att återföra kvot till kustfiskarna från pelagikerna, bara för att nämna något om den.

Den sista halvminuten av min talartid vill jag ägna åt framtiden. Jag kan återigen konstatera att Sverige är relativt ensamt i den här positionen. Jag tar tacksamt emot draghjälp från alla partier i Sveriges riksdag.

Det vore underbart om miljöpartisterna skulle ha kunnat påverka den miljöpartistiske fiskeriministern från Tyskland, eller socialdemokrater den polske statssekreteraren, som är socialdemokrat. Estland har också en socialdemokratisk fiskeriminister. Jag ska försöka med dem som jag möjligtvis har bättre ingångar till.

Jag tror att det är så vi bygger detta framåt. Vi måste få en kvalificerad majoritet på vår sida. Intentionen att hålla kvoterna nere tror jag vi delar. Sedan handlar det om metod, praktik och realitet kontra politik. Det spelet förstår vi alla, men det är resultat som räknas.

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Proposition
2024/25:50 Riksbankens finansiering

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 13 november

2024/25:198 Nationell handlingsplan för den sociala ekonomin

av *Åsa Eriksson* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:199 Åtgärder för att stoppa nyrekryteringen till de kriminella gängen

av *Teresa Carvalho* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 november

2024/25:429 Förbud mot PFAS i bekämpningsmedel

av *Andrea Andersson Tay* (V)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:430 Trygghet för hbtqi-personer i hela landet

av *Johanna Haraldsson* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:431 Fysisk tillgänglighet till Millesgården

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2024/25:432 Omsättningslager för elnätsstolpar i trä

av *Mikael Larsson* (C)
till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:433 Förutsättningar för bedömning av solcellsparker

av *Lars Mejern Larsson* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:434 Grunder för tvångsvård

av *Maj Karlsson* (V)
till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:435 Dispens för personer med milda synfältsbortfall att återfå sitt körkort

av *Gunilla Svantorp* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 13 november

2024/25:384 Mänskliga rättigheter i Gaza

av *Elin Söderberg* (MP)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:366 Dawit Isaak-bibliotekets uppdrag

av *Lawen Redar* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2024/25:365 Möjligheten att upprätthålla samtliga trafikavtal

av *Malin Östh* (V)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:368 Regionala skillnader i arbetslöshet i Sverige

av *Serkan Köse* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:369 Kriminellas utnyttjande av taxitjänster för brottsliga ändamål

av *Serkan Köse* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:375 Trafikverkets budget och konsekvenser för samverkansavtal i norra Sverige

av *Kalle Olsson* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:379 Tillgänglighetsinsatser i norra Sverige genom omfördelning av anslag för trafikavtal

av *Kalle Olsson* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:380 Samverkansavtalen och tillgängligheten i regioner med långa avstånd

av *Kalle Olsson* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:376 Kinas inflytande i Afrika

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:370 Den demokratiska utvecklingen i Sydafrika

av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:371 BRICS-länderna, Sydafrika och Sverige

av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:374 Klimatförändringar och global säkerhet

av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:373 Barnfattigdom i Västmanland

av *Olle Thorell* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:372 Trygghet för boende i bostadsrätt

av *Markus Kallifatides* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:377 Säkerställande av användningen av svenskt militärt stöd till Ukraina

av *Olle Thorell* (S)
till försvarsminister Pål Jonson (M)
2024/25:378 Beskattning av desinfektionsmedel
av *Monica Haider* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2024/25:382 Israels lag mot UNRWA
av *Jacob Risberg* (MP)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:394 Israels avbrutna samarbete med UNRWA
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)
2024/25:381 Nedskärningar av musikverksamheten i hela landet
av *Tomas Eneroth* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)
2024/25:383 Minoriteters mänskliga rättigheter i Iran
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:385 Torkan på Afrikas horn
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)
2024/25:386 Arbetet mot korruption
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)
2024/25:387 Säkerhetsutmaningar i Asien–Stilla-havsregionen
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:388 Livsmedelskrisen i Sahelregionen
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)
2024/25:391 Internetfrihetens tillbakagång i Asien
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:390 Den förvärrade säkerhetssituationen i Myanmar
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:397 Ändring i medborgarskapslagen
av *Richard Jomshof* (SD)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)
2024/25:392 Demokratins framtid i Moldavien
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:398 Stödet till Sydsudan
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:395 Ansvarsutkrävande för Israels angrepp på FN-trupper i Libanon
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:396 Ändring av bestämmelserna om polisens behandling av personuppgifter
av *Teresa Carvalho* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)
2024/25:402 Teknikneutral reglering av betalningslösningar vid onlinespel
av *Azadeh Rojhan* (S)

till statsrådet Niklas Wykman (M)
2024/25:403 Bank-id vid spel på olicensierade och utländska spelbolag
av *Azadeh Rojhan* (S)
till statsrådet Niklas Wykman (M)
2024/25:399 Insamling av elektronikavfall
av *Joakim Järrebring* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
2024/25:400 Digitala nationella prov
av *Åsa Westlund* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)
2024/25:405 Bemanningsavtal trots varsel och besparingar på Arbetsförmedlingen
av *Serkan Köse* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)
2024/25:401 Ökad oro för hot och våld mot butiksanställda
av *Serkan Köse* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)
2024/25:406 Svenska säkerhetsintressen vid upphandling av svenska myndigheter
av *Peter Hultqvist* (S)
till försvarsminister Pål Jonson (M)
**2024/25:404 Sveriges ställningstagande om kärnva-
pen i FN-omröstning**
av *Laila Naraghi* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:407 Biogasens skattebefrielse
av *Rickard Nordin* (C)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2024/25:409 Skydd av fjällskogarna
av *Rebecka Le Moine* (MP)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
2024/25:413 Mänskliga rättigheter i Filippinerna
av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:410 Övergrepp i Tigrayregionen
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:412 Sexuell utpressning av barn via internet
av *Helena Vilhelmsson* (C)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 17.15.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55,
av förste vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 105 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 5 Anmälan om faktapromemorior	1
§ 6 Svar på interpellation 2024/25:109 om campusbaserad utbildning	2
Anf. 1 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)	2
Anf. 2 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	2
Anf. 3 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)	3
Anf. 4 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	3
Anf. 5 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)	3
Anf. 6 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	4
Anf. 7 Utbildningsminister JOHAN PEHRSON (L)	4
§ 7 Svar på interpellation 2024/25:122 om försvarsindustriellt avtal Sverige–Finland	4
Anf. 8 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	4
Anf. 9 PETER HULTQVIST (S).....	4
Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	5
Anf. 11 PETER HULTQVIST (S).....	5
Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	6
Anf. 13 PETER HULTQVIST (S).....	6
Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	7
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:123 om svenskt stridsflyg	7
Anf. 15 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	7
Anf. 16 PETER HULTQVIST (S).....	7
Anf. 17 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	8
Anf. 18 PETER HULTQVIST (S).....	8
Anf. 19 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	9
Anf. 20 PETER HULTQVIST (S).....	9
Anf. 21 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	10
§ 9 Svar på interpellation 2024/25:132 om tidsgräns för bodelning 10	
Anf. 22 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	10
Anf. 23 EVA LINDH (S).....	11
Anf. 24 MARTINA JOHANSSON (C).....	11
Anf. 25 DENIS BEGIC (S).....	12
Anf. 26 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	12
Anf. 27 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	13
Anf. 28 EVA LINDH (S).....	13
Anf. 29 MARTINA JOHANSSON (C)	14
Anf. 30 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	14
Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	15
Anf. 32 EVA LINDH (S).....	15
Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	15
§ 10 Svar på interpellation 2024/25:15 om varsel i sågverksindustrin	16
Anf. 34 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	16
Anf. 35 ISAK FROM (S).....	16
(forts. § 12)	17
Ajournering	17
Återupptaget sammanträde	17
§ 11 Statsministerns frågestund	17
<i>Driften av HVB-hem</i>	17
Anf. 36 TERESA CARVALHO (S)	17
Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	17
Anf. 38 TERESA CARVALHO (S)	17

Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	17
<i>Förslag om straffskärpningar för vålds- och sexualbrott</i>	17
Anf. 40 JIMMIE ÅKESSON (SD)	17
Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	18
Anf. 42 JIMMIE ÅKESSON (SD)	18
Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	18
<i>Regeringens skattesänkningar</i>	18
Anf. 44 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V).....	18
Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	19
Anf. 46 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V).....	19
Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	19
<i>Säkerhet och havsbaserad vindkraft</i>	19
Anf. 48 MUHARREM DEMIROK (C).....	19
Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	20
Anf. 50 MUHARREM DEMIROK (C).....	20
Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	20
<i>Jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa</i>	20
Anf. 52 ANNIKA HIRVONEN (MP)	20
Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
Anf. 54 ANNIKA HIRVONEN (MP)	21
Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
<i>Effekterna av den nya förverkandelagen</i>	21
Anf. 56 MATS GREEN (M).....	21
Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
<i>Kriterierna för stöd till civilsamhället</i>	22
Anf. 58 CAMILLA BRODIN (KD)	22
Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22
<i>Arbetet mot intolerans och rasism</i>	22
Anf. 60 LINA NORDQUIST (L).....	22
Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22
<i>Regeringens ekonomiska prioriteringar</i>	22
Anf. 62 KALLE OLSSON (S).....	22
Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22
<i>Hotbilder och lokal beredskap</i>	23
Anf. 64 ARON EMILSSON (SD)	23
Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	23
<i>Etableringen av havsbaserad vindkraft</i>	23
Anf. 66 KAJSA FREDHOLM (V)	23
Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	23
<i>Berörd allmänhet och äganderätten till skogen</i>	23
Anf. 68 ELISABETH THAND RINGQVIST (C).....	23
Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	24
<i>Beteskravet för kor</i>	24
Anf. 70 RASMUS LING (MP).....	24
Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	24
<i>Fysisk aktivitet och psykisk ohälsa hos unga</i>	24
Anf. 72 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)	24
Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	24
<i>Åtgärder mot antisemitism</i>	24
Anf. 74 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	24
Anf. 75 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	24
<i>Regeringens arbetsmarknadspolitik</i>	25
Anf. 76 JOHANNA HARALDSSON (S).....	25
Anf. 77 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	25
<i>Utvisning på grund av brott</i>	25
Anf. 78 LUDVIG ASPLING (SD)	25
Anf. 79 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	25
<i>Rasism i skolan</i>	25
Anf. 80 DANIEL RIAZAT (V)	25

Anf. 81 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	26
<i>Framtida effekter av lagstiftningen om självständigt förverkande</i>	26
Anf. 82 LUDVIG CEIMERTZ (M)	26
Anf. 83 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	26
<i>Hedersvåld och gängbrottslighet</i>	26
Anf. 84 MERIT FROST LINDBERG (M)	26
Anf. 85 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	26
§ 12 (forts. från § 10) Svar på interpellation 2024/25:15 om varsel i	
sågverksindustrin	26
Anf. 86 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	26
Anf. 87 ISAK FROM (S)	27
Anf. 88 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	27
Anf. 89 ISAK FROM (S)	27
Anf. 90 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	28
§ 13 Svar på interpellationerna 2024/25:50 och 55 om	
näringslivsutveckling i glesbygdskommuner	28
Anf. 91 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	28
Anf. 92 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	28
Anf. 93 LARS ISACSSON (S)	29
Anf. 94 ISAK FROM (S)	29
Anf. 95 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	30
Anf. 96 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	30
Anf. 97 LARS ISACSSON (S)	31
Anf. 98 ISAK FROM (S)	31
Anf. 99 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	31
Anf. 100 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	32
Anf. 101 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	32
§ 14 Svar på interpellation 2024/25:89 om åtgärder för att minska	
vildsvinsstammen	32
Anf. 102 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	32
Anf. 103 DENIS BEGIC (S)	33
Anf. 104 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	33
Anf. 105 DENIS BEGIC (S)	33
Anf. 106 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	34
Anf. 107 DENIS BEGIC (S)	34
Anf. 108 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	35
§ 15 Svar på interpellationerna 2024/25:137, 145 och 156 om sill-	
och strömmingsbestånden i Östersjön	35
Anf. 109 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	35
Anf. 110 SOFIA SKÖNNBRINK (S)	36
Anf. 111 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	36
Anf. 112 MALIN LARSSON (S)	37
Anf. 113 JOANNA LEWERENTZ (M)	37
Anf. 114 LINNÉA WICKMAN (S)	38
Anf. 115 STAFFAN EKLÖF (SD)	38
Anf. 116 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	39
Anf. 117 SOFIA SKÖNNBRINK (S)	39
Anf. 118 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	40
Anf. 119 MALIN LARSSON (S)	40
Anf. 120 JOANNA LEWERENTZ (M)	41
Anf. 121 LINNÉA WICKMAN (S)	41
Anf. 122 STAFFAN EKLÖF (SD)	42
Anf. 123 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	42
Anf. 124 SOFIA SKÖNNBRINK (S)	42
Anf. 125 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	43
Anf. 126 MALIN LARSSON (S)	43
Anf. 127 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	43
§ 16 Bordläggning	44
§ 17 Anmälan om interpellationer	44
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar	44

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor	44
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 17.15.	45